

**МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

**ИЗВЈЕШТАЈ
ИЗ ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ
ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ
ЗА 2012.ГОДИНУ**

Годишњи преглед стања у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја

Мај, 2013. године

САДРЖАЈ

	Увод	4
1.	Мјере и приоритети политике у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја у 2012. години	7
1.1.	Надлежности и институционални оквир у сектору пољопривреде	7
1.2.	Административни капацитети	9
2.	Пољопривреда Босне и Херцеговине у 2012. години	11
2.1.	Пољопривреда и прехранбена индустрија у економији	11
2.2.	Пољопривредно земљиште и ораничне површине	12
2.3.	Биљна производња	12
2.3.1.	Производња житарица	13
2.3.2.	Производња индустријског биља	14
2.3.3.	Производња крмног биља	14
2.3.4.	Производња поврћа	15
2.3.5.	Производња воћа и грожђа	16
2.4.	Сточна производња	18
2.4.1.	Бројно стање стоке и сточна производња	18
2.4.2.	Клање стоке и перади у клаоницама и прерада меса	19
2.4.3.	Производња и прерада млијека у 2012.години	19
3	Цијене пољопривредних производ на пијацама	21
3.1.	Откуп и реализација/директна продаја пољопривредних производа у 2012. години	21
4.	Преглед капацитета и искориштеност прехранбене индустрије	23
4.1.	Прехранбена индустрија у Републици Српској	23
4.2.	Прехранбена индустрија у Федерацији БиХ	24
4.3.	Прехранбена индустрија у Брчко Дистрикту	24
5.	Трговина пољопривредно-прехранбеним производима и трговинска политика	25
5.1.	Трговина пољопривредно-прехранбеним производима	25
5.2.	Структура бх. робне размјене пољопривредних производ	25
5.3.	Робна размјена пољопривредних производа по регионима	28
5.4.	Размјена пољопривредних производа са Хрватском и Србијом	31
5.4.1.	Робна размјена са Хрватском	31
5.4.2.	Робна размјена са Србијом	32
5.5.	Трговински споразуми	32
5.5.1.	Споразум о стабилизацији и придруживању – провођење Привременог споразума	32
5.5.2.	Споразум ЦЕФТА 2006	34
6.	Подршка пољопривреди Босне и Херцеговине за 2012.годину	36
6.1.	Укупна издвајања за пољопривреду и рурални развој БиХ и структура по ентитетима	36
6.2.	Структура подршке по групама мјера	39
6.2.1.	Структура мјера подршке у оквиру појединачних група	40
6.2.2.	Структура по ентитетима и Дистрикту Брчко	43
6.2.3.	Структура подршке по производима/производњама	46
6.3.	Остала подршка пољопривредним произвођачима и прерађивачима	49

6.3.1.	Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији	49
6.3.2.	Мапа пута са циљем стварања услова за извоз производа анималног и биљног поријекла	49
7.	Политике у области пољопривреде, исхране и руралног развоја	53
7.1.	Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ	53
7.2.	Успостављање и развој Пољопривредног информационог система	53
7.3.	Одбор за координацију информација у пољопривреди (Одбор за КИП)	56
7.4.	Савјетодавно Вијеће за пољопривреду, исхрану и рурални развој	56
7.5.	Савјетодавне службе	57
7.6.	Инфраструктура квалитета и робне резерве	58
8.	Регулатива	60
8.1.	Израда Закон о вину Босне и Херцеговине	60
8.2.	Правилници Закона о дувану БиХ	60
8.3.	Израда Закона о органској производњи БиХ	61
8.4.	Усвојени законски и подзаконски акти	61
9.	Фитосанитарна политика	63
9.1.	Институционални и административни капацитети	66
10.	Ветеринарска политика	68
10.1.	Институционални и административни капацитети	68
10.2.	Активности по питању здравља и добробити животиња	71
11.	Политика безбједности хране	76
11.1.	Институционални капацитети и контроле структуре	76
11.2.	Активности које су реализоване у области безбједности хране	79
12.	Рибарство	82
13.	Рурални развој	83
14.	Међународна сарадња	86
14.1.	Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја	86
14.2.	Активности донатора у 2012. години	86
14.3.	Међународни билатерални споразуми	92
14.4.	Чланство у међународним тијелима и организацијама (ОИВ, СЊГ)	92
15.	Приоритети сектора пољопривреде у 2013. години	93

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА – ПРОФИЛ

Босна и Херцеговина је држава у југоисточном дијелу Европе, смјештена на западу Балканског полуострва. Са сјевера, запада и југа граничи са Хрватском, а са истока са Србијом и Црном Гором.

Главни град БиХ је Сарајево. Према свом географском положају БиХ се налази на граници два велика климатска појаса на западном дијелу Балканског полуострва. Клима је претежно континентална, на југу медитеранска.

Површина	51.209,2 км ²
Административна организација	Федерација БиХ, Република Српска, Брчко Дистрикт БиХ
Број становника	3.839.737
Службени језици	Босански, Српски, Хрватски и два писма (латиница и ћирилица)
Званична валута	Конвертибилна марка (КМ) КМ = 0,51129 ЕУР
БДП 2011.година (милиона КМ)	25.666
БДП по глави становника (КМ)	6.684
Запосленост	685.117
Незапосленост	550.255
Увоз (милијарди КМ)	15,52
Извоз (милијарди КМ)	7,86
Дефицит (милијарди КМ)	7,39
Покривеност увоза извозом (%)	51,52

УВОД

Пољопривреда за Босну и Херцеговину представља много више од примарног привредног сектора обзиром на стратешки значај који има у обезбјеђењу прехранбене сигурности и запошљавању становништва (20,6%), нарочито у руралним подручјима. Осим тога, пољопривреда чини основу економије и извор је сировина за индустријску прераду. Међутим, и поред значаја којег има као што је наведено учешће пољопривреде у бруто националном приходу БиХ је смањено у посљедњих једанаест година са 14% (2001.године) на 6,9% (2011), што је резултат њене стагнације у односу на друге привредне гране у којима се биљежи одређени напредак. Чињенице које указују на стагнацију у пољопривреди јесте 47% неискориштених ораничних површина, ниска продуктивност, екстензивна производња воћа и поврћа, мали просјечни приноси култура, ниска вриједност средстава која се издвајају за субвенције, итд. Додатно, посљедице промјене климе, у посљедњих десет година, од којих седам година карактерише појава суше, а неке од њих као што су биле 2008., 2010., а нарочито 2012.година екстремно сушне, нанијеле су пољопривреди БиХ огромне штете како у смањењу укупних приноса, тако квалитету и извозу пољопривредно прехранбених производа.

Пољопривредно земљиште у БиХ заузима 2.572.000 ха што је 50,3% у односу на укупну површину БиХ. Од тога, обрадивог земљишта има 1.585.000 ха, што је 62% пољопривредног земљишта, док ораничне површине заузимају око 1 милион хектара, од чега је око 47% неискорштено. Структура сјетвених површина годинама се не мијења и доминирају житарице са удјелом од 57%, затим крмно биље 26%, поврће 15 % и индустријско биље 2 %.

Према статистичким подацима за 2012. годину биљна производња је знатно мања у односу на 2011. годину и то житарица за 19,5%, индустријског биља за 13,34%, крмног биља за 16,25%, и поврћа за 21,83%. Иако је број стабала способних за род, у 2012.години, већи за 2,7% у односу на 2011. годину, производња воћа је мања за 30,7%. Кад је ријеч о производњи јагодичастог воћа (јагоде и малине) евидентно је мања, и то за 14%. Производња грожђа је једина производња која у 2012. години биљежи раст и то за 20% у односу на претходну годину.

Бројно стање сточног фонда је такође смањено и то говеда за 2,2%, оваца за 1,6%, свиња за 6,6%, у односу на исти период 2011.године. У истом периоду укупан број перади је увећан за 3,7%, док се број коза задржао на истом нивоу од 65 хиљада комада. Осим што је смањено бројно стање стоке смањена је и сточарска производња нарочито млијека и то крављег млијека за 2,2%, овчијег млијека за 10,6% и козијег млијека за 5,4%. Укупна производња меда је увећана за 1,6% и производња јаја за 11,7%, док је укупна количина произвођене вуне смањена за 4,1%.

Укупан број регистрованих пољопривредних газдинстава и клијената у БиХ за 2012.годину износио је 114.740 и то у Федерацији 48.509, Републици Српској 63.795 и Дистрикту Брчко 2.436. Укупан буџет за пољопривреду у БиХ за 2012. годину је износио 157, 89 милиона КМ, што представља повећање за око 11,14%, у односу на прошлу годину када је износио 142,05 милиона КМ.

Укупан увоз пољопривредних производа (главе Царинске тарифе 1-24) у 2012. години износио је 2,82 милијарде КМ, што представља 18,46 % од укупног бх. увоза. Укупан извоз пољопривредних производа (главе Царинске тарифе 1-24) у 2012. години износио је 637,99 милиона КМ и представља 8,12% од укупног бх. извоза. Извоз пољопривредних производа у 2012. години растао је по стопи од 4,21%, а увоз по стопи 1,68%, што је резултирало повећаном покривеношћу увоза извозом у 2012. години у односу на претходну 2011. годину, и то 22,65%.

Извоз пољопривредних производа из БиХ континуирано расте од 2005. до 2012. године. Нижа стопа раста извоза пољопривредних производа, у односу на претходне године, евидентна је и у 2012. години. Раст извоза није прекинут ни у 2009. години, када су се посљедице свјетске економске кризе одразиле на пад увоза пољопривредних производа, који је имао нешто нижу стопу раста у односу на претходне године. У укупном бх извозу пољопривредних производа потписнице ЦЕФТА-е учествују са 66,09%, а чланице ЕУ са 29,04%. У укупном бх увозу пољопривредних производа потписнице ЦЕФТА-е учествују са 51,91%, а чланице ЕУ са 35,09%.

Политика у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја у БиХ посљедњих се година развија у складу са циљевима и потребама за припрему и прикључење Европској унији. Активности које су се спроводиле у пољопривредном сектору у току 2012. године односиле су се на:

- Развој институција у систему безбједности хране - приоритетно у правцу добијања извозних дозвола за Европску унију;
- Активности за остваривање могућности коришћења IPARD средстава;
- Имплементација Приједлога мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ;
- Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ;
- Испуњавање обавеза и приоритета из Споразума о стабилизацији и придруживању и Европског партнерства;
- Преузимање *acquis*-а и доношење свеобухватне стратегије за усклађивање са *acquis*-ом у области пољопривреде и руралног развоја;
- Развијање функционалног система за провођење *acquis*-а из области безбједности хране, с циљем повећања трговине пољопривредним производима;
- Јачање капацитета службених контрола у области безбједности хране, ветеринарства, фитосанитарних питања и питања везаних за генетски модификоване организме;
- Почетак имплементације одобрених пројеката из програма IPA 2008 и 2010;
- Потписивање и реализацију билатералних споразума.

Иако је БиХ потписала велики број билатералних уговора и мултилатерални споразума са сусједним земљама, неефикасни механизми трговинске политике који тренутно постоје у БиХ, нису довели до значајног пораста извоза пољопривредно-прехранбених производа. У исто вријеме, пред бх пољопривредом су и бројни други изазови а нарочито у дијелу испуњавању преузетих обавеза на путу ка Европској унији, јер придруживање неминовно захтијева прилагођавање и реформе пољопривредног сектора у складу са захтјевима Уније.

Поред изузетно повољне трговинске позиције коју има БиХ за извоз својих производа, пољопривредна производња не може пратити продуктивност као остале гране привреде у чему и јесте проблем и разлог због чега су све земље, а нарочито оне са развијеном економијом, увеле јаке системе субвенција и подршке развоју и очувању достигнутог нивоа пољопривредне производње.

Пољопривредници и произвођачи иако имају потенцијал да домаће тржиште обезбједе многим од производа који се увозе, већина домаћих пољопривредно-прехранбених производа нису цјеновно конкурентни обзиром на скупа кредитна средства и вишеструко мања издвајања средстава из владиних буџета за субвенције у пољопривреди у односу на земље окружења. Додатно, недостатак цетрификације и лиценцирања пољопривредних производа у складу са ЕУ стандардима је такође проблем који на просторима БиХ егзистира већ дужи низ година и онемогућава извоз пољопривредних роба високе вриједности.

Кључна активност која је реализована у 2012. години је израда подзаконских прописа из „хигијенског пакета“ којим се у законодавство Босне и Херцеговине преузимају Уредбе 852/2004 (општи услови хигијене хране), 853/2004 (посебни услови хигијене хране животињског поријекла), 854/2004 (систем службене контроле хране животињског поријекла) и 882/2004 (службене контроле хране, хране за животиње, здравља и добробити животиња).

Савјет министра је донио сет правилника из тзв. "хигијенског пакета" с циљем испуњавања обавезе о хармонизацији бх. прописа са законодавством Европске уније које је припремила Агенција за безбједност хране БиХ и Министарство спољне трговине и економских односа. Усвајање хигијенског пакета којим се усклађује инспекцијски надзор и контрола прехранбених производа анималног и биљног поријекла, једна је од кључних активности која ће поспјешити успостављање система сљедивости и безбједности хране, односно успоставити командни ланац у складу са ЕУ стандардима и праксама. Међутим, и у наредном периоду непоходно је комплетан систем безбиједности хране учинити ефикаснијим а да то унапређење ефикасности буде препознато и потврђено од ЕУ институција.

Усвајање и имплементација прописа ЕУ *Acquis Communautaire* у области пољопривреде, руралног развоја, ветеринарске, фитосанитарне политике и политике безбиједности хране и испуњавање безбиједносних стандарда у трговини храном приоритетни је задатак од посебне важности за бх пољопривреду, јер у суштини представља стварање могућности за извоз и пласман пољопривредних производа на ЕУ тржиште и тржиште Републике Хрватске. Додатно, стварање оперативне структуре за коришћење предприступне помоћи за пољопривреду и рурални развој (IPARD) једнако је важан приоритет.

Извјештај из области пољопривреде за БиХ за 2012. годину припремило је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја у сарадњи са ентитетским министарствима пољопривреде и Одјељењем за пољопривреду, водопривреду и шумарство Брчко Дистрикта БиХ, у складу с чланом 23. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ.

Овај Извјештај углавном слиједи структуру извјештаја из претходних година и укратко даје преглед и оцјену стања у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја, те мјере секторске политике које су предузете у 2012. години. Поред тога, Извјештај садржи и приједлог мјера секторске политике и начин реализације у 2013. години. Приоритети у наредном периоду су чврсто везани уз процес приступања Босне и Херцеговине Европској унији, а прије свега уз испуњавање обавеза које проистичу из потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, а нарочито оних које стварају услове и омогућавају двострану трговину пољопривредним производима

1. МЈЕРЕ И ПРИОРИТЕТИ ПОЛИТИКЕ У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У 2012. ГОДИНИ

У овом поглављу дат је преглед кључних приоритета и преглед мјера политике у пољопривреди, исхрани и руралном развоју за 2012. годину. **Приоритети и мјере политике предложене су у Извјештају из области пољопривреде за БиХ за 2011. годину.**

Мјере и приоритети политике у пољопривреди, исхрани и руралном развоју предложене у Извјештају из области пољопривреде за БиХ за 2011. годину биле су:

1. Развој институција у систему безбједности хране - приоритетно у правцу добијања извозних дозвола за Европску унију;
2. Активности за остваривање могућности коришћења IPARD средстава;
3. Имплементација Приједлога мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ;
4. Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ;
5. Испуњавање обавеза и приоритета из Споразума о стабилизацији и придруживању и Европског партнерства;
6. Преузимање *acquis*-а и доношење свеобухватне стратегије за усклађивање са *acquis*-ом у области пољопривреде и руралног развоја;
7. Развијање функционалног система за провођење *acquis*-а из области безбједности хране, с циљем повећања трговине пољопривредним производима;
8. Јачање капацитета службених контрола у области безбједности хране, ветеринарства, фитосанитарних питања и питања везаних за генетски модификоване организме;
9. Почетак имплементације одобрених пројеката из програма IPA 2008 и 2010;
10. Потписивање и реализацију билатералних споразума;
11. Интезивна реализација и имплементација активности Мапе пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла;
12. Реализација Приједлога мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ;
13. Израда Нацрта Стратешког плана руралног развоја;
14. Израда новог Закона о вину;
15. Уређење законодавства о органској производњи;
16. Хармонизација подстицајних мјера;
17. Успостављање и развоја Пољопривредног информационог система;
18. Израда регулативе за тржишне стандарде воћа и поврћа.

1.1. Надлежности и институционални оквир у сектору пољопривреде

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ (МСТЕО БиХ) у пољопривредном сектору обавља послове и задатаке из надлежности БиХ који се односе на дефинисање политике, основних принципа, координацију дјелатности и усклађивање планова ентитетских тијела власти и институција на међународном плану.

У оквиру Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, организациона јединица **Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја**, задужена је за:

- Развој и осигурања ефикасног усклађивања, координације, примјене и мониторинга стратегија и акционих планова у БиХ у сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја;
- Редовни (најмање једном годишње) мониторинг и евалуацију примјене стратегија и процјене појединачних политика, њихове ефикасности, њиховог доприноса свеукупним циљевима сектора како у финансијским, тако и у економским показатељима, те пружању смјерница за прилагођавање мјера које ће бити усклађене са резултатима тих анализа, координацију примјене свих инструмената политике и мјера чиме се

осигурава да су оне усклађене са стратегијама сектора БиХ и релевантним међународним споразумима;

- Редовно ревидирање и ажурирање стратегија и акционих планова у БиХ, у смислу праћења циклуса у ЕУ, у консултацији и договору са надлежним органима у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ, као и другим институцијама;
- Успостављање и осигурање усклађености и координације програма, закона и других прописа и мјера у сектору потребних за преговоре и испуњавање преузетих међународних обавеза, укључујући испуњавање свих услова које се односе на европске интеграције на свим нивоима власти;
- Осигурање успостављања и координације свих потребних институција и других тијела, координације развоја неопходних мјера и процедура за испуњавање међународних обавеза и стандарда трговине које се односе на сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја у БиХ и њихово усклађивање и интеграције у ЕУ, осигурања успостављања и развоја потребних механизма за консултацију, комуникацију, координацију и сарадњу са властима на свим нивоима надлежним за ефикасно управљање сектором пољопривреде, исхране и руралног развоја;
- Обезбјеђење унапређења и дистрибуције научних сазнања и иновативних пракси за сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја БиХ, у сарадњи са другим релевантним органима власти;
- Осигурање испуњавања, конзистентности и свеобухватности свих обавеза извјештавања, како се то захтијева према међународним споразумима и домаћим законима и другим прописима који се односе на сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја БиХ, припреме годишњих извјештаја о стању сектора и осигурање ефикасне координације свих инспекцијских служби у области сектора пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја;
- Усмјеравање рада и надзора над радом Канцеларије за ветеринарство БиХ и Управе БиХ за заштиту здравља биља, координације са Агенцијом за безбједност хране БиХ како би се осигурао ефективни развој имплементације политике безбједности хране БиХ.

Управне организације у саставу Министарства спољне трговине и економских односа БиХ су Канцеларија за ветеринарство БиХ која је надлежна за здравље и његу животиња; Управа за заштиту здравља биља БиХ надлежна за заштиту здравља биља, и Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју.

Кључну улогу у управљању сектором пољопривреде на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта имају Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства и Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко Дистрикта БиХ.

У Федерацији БиХ овај систем надлежности је додатно подијељен, тако да свих 10 кантона има успостављене управе које су надлежне за питања пољопривреде, ветеринарства, шумарства и водопривреде.

Надлежности ентитетских министарстава су: извршавање политика и провођење закона који су донијели надлежни органи ентитетских власти, надзор над примјеном прописа и доношење проведбених одлука, управљање природним ресурсима за развој пољопривреде, прехранбене индустрије и пратећих дјелатности, и то у области биљне производње, сточарства, руралног развоја, рибарства и лова, заштите и коришћења пољопривредног земљишта, прехранбене индустрије, производње сточне хране, водопривреде, ветеринарске и фитосанитарне заштите, заштите јавног здравља и шумарства. **Рад Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ** везан је за развој и побољшање пољопривредне производње и узгајање стоке, заштиту и коришћење

пољопривредног земљишта, ветеринарску и санитарну контролу здравља животиња и јавног здравља, примјену кредитне политике, заштите и рационалног коришћења пољопривредног земљишта, пружање савјетодавних услуга у пољопривреди и сточарству, обнављању шума, заштити од недозвољене сјече, одржавању структура за управљање водама.

1.2. Административни капацитети

У Сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја у оквиру Министарства спољне трговине и економских односа БиХ запослено је укупно 24 државна службеника и запосленика, од чега је 15 стално запослених државних службеника (ВСС), 3 службеника ангажована у оквиру пројекта Пољопривреда и рурални развој (ВСС), и 6 запосленика (ССС).

Број запослених у МСТЕО БиХ на пословима везаним за пољопривреду и рурални развој

Сектор/Одсјек	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултански уговори	Укупно запослених
Помоћник министра и администрација	1+2	1+2	/	3
Одсјек за међународне односе и координацију пројеката	6	4	/	4
Одсјек за анализу политика, мониторинг и евалуацију и информисање	6	2	/	2
Одсјек за координацију политике пољопривреде, прехране и руралног развоја	9	8	1	9
Одсјек за координацију платног система, инспекцијске и савјетодавне службе	7	4	2	6
Укупно	31	21	3	24

Извор: Правилник о унутрашњој организацији МСТЕО БиХ, 2012. година

У оквиру **Федералног министарства пољопривреде, водоривреде, шумарства** запослено је 72 запослена, од чега 62 стално и 10 консултаната ангажованих у оквир пројекта Пољопривреда и рурални развој.

Број запослених на пословима везаним за у пољопривреду и рурални развој у Федералном министарству пољопривреде, водоривреде и шумарства

Сектор/Одсјек	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултански уговори	Укупно запослених
Сектор пољопривреде	16	11	1	12
Сектор за пољопривредну политику и међународну сарадњу	21	12	2	14
Сектор за прехранбену индустрију	7	4	0	4
Сектор за ветеринарство	12	8	1	9
Сектор за водоривреду	19	12	1	13
Сектор за шумарство	11	6	0	6
Служба за директна плаћања	16	9	5	14
Укупно	101	62	10	72

Извор: Министарство пољопривреде водоривреде и шумарства ФБиХ, Интерни документ

У **Министарству пољопривреде, шумарства и водоривреде Републике Српске** и Агенцији за аграрна плаћања примљено је у стални радни однос једанаест консултаната, који су били запослени у оквиру пројекта Пољопривреда и рурални развој. Истовремено,

завршена је процедура пријема и именовања директора Агенције за аграрна плаћања. Осим директора, у Агенцији за аграрна плаћања ради још 21 службеник, од чега је 19 државних службеника и намјештеника и 2 приправника. У Министарству је запослен 81 службеник, од чега 59 државних службеника и волонтера, 1 савјетник министра, 2 волонтера и 19 запослених на одређено вријеме.

У Агенцији за пружање савјетодавних услуга у пољопривреди са 31.12.2012. године систематизацијом је предвиђено 29 радних мјеста са 32 извршиоца, а тренутно је ангажовано 24 стално запослених и 15 привремено запослених радника, од којих је 14 приправника. Систематизацијом, у Агенцији за узгој и селекцију у сточарству Републике Српске, је предвиђено 49 радних мјеста. Тренутно су ангажована 43 стално запослена и 4 привремено запослена радника. Почетком 2013. године наведене Агенције биће реорганизоване и чиниће ново одјељење у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске.

Број запослених у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске

Сектор/Одсјек	Правилником предвиђено	Стално запослени	Запослени на одређено вријеме	Укупно запослених
Ресор пољопривреде и руралног развоја	29	19	4	23
Ресор водопривреде	7	2	2	4
Ресор исхране	6	2	2	4
Ресор ветерине	12	4	3	7
Ресор шумарства	8	8	1	9
Укупно по ресорима	62	35	12	47
Секретаријат	26	23	7	30
Јединица за интерну ревизију	3	1		1
Савјетник министра	1	1		1
Волонтери		2		2
Укупно МПШВРС	92	62	19	81

Извор: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске

У оквиру **Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко Дистрикта** на пословима пољопривреде и руралног развоја у складу са систематизацијом је запослено укупно 28 запосленика.

Број запослених на пословима везаним за пољопривреду и рурални развој у Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе БД БиХ

Сектор/Служба/Пододјељење	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултански уговори	Укупно запослени
Пододјељење за пољопривреду	19	19	0	19
Пододјељење за анализу и административну подршку и рурални развој	9+6	9	0	9
Укупно	34	28	0	28

Извор: Интерни документ Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Дистрикта Брчко БиХ (2012)

2. ПОЉОПРИВРЕДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ у 2012. години

2.1. Пољопривреда и прехранбена индустрија у економији

Укупна вриједност пољопривреде, лова, шумарства и рибарства у 2011¹.години износила је 1.771,9 милиона КМ, што је за 1,73% више у односу на 2010. годину. Вриједност производње прехранбених производа и пића у 2011. години износила је 617.191 КМ, што је за 1,13% мање у односу на претходну годину када је вриједност износила 624,26 хиљада КМ.

Бруто додата вриједност пољопривреде, лова, шумарства и рибарства, и производње прехранбених производа и пића у укупном БДП-у

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Вриједност пољопривреде, лова, шумарства и рибарства (000 КМ)	1.457	1.617	1.796,74	1.850,68	1.769,93	1.741,7	1.771,85
% удио у укупном БДП-у	8,5	8,29	8	7,48	7,31	7,03	6,9
Вриједност производње прехранбених производа и пића (000 КМ)	434.7	460.7	530.3	578.4	628,5	624,26	617.19
% удио у укупном БДП-у	2,53	2,39	2,44	2,34	2,62	2,55	2,4

Извор: Агенција за статистику БиХ

Допринос пољопривреде, лова, шумарства и рибарства БДП-у у БиХ је смањен у последњих седам година са 8,5% (2005.године) на 6,87% (2011), што је резултат њене стагнације у односу на друге привредне гране у којима се биљежи одређени напредак. Такође, стагнација пољопривредног сектора утицала је и на смањење доприноса производње прехранбених производа и пића. Иако је удио производње прехранбених производа и пића варирао током посматраног седмогодишњег периода од 2009. године евидентан је пад са 2,62% на 2,4 % у 2011.години.

Босна и Херцеговина је претежно рурална земља. Процјењује се да око 61% становништва живи у руралном подручју.

¹ Подаци о БДП за 2012.годину нису били доступни у периоду израде извјештаја.

Пољопривредне активности чине окосницу руралне економије обзиром да запошљава око 19-20 % запослених у БиХ. Према подацима Агенције за статистику БиХ у децембру 2012. године, регистровано је 687.445 запослених лица. Према подацима Анкете о радној снази за 2012. годину, коју је провела Агенција за статистику у сарадњи са ентитетским заводима за статистику, сектор пољопривреде запошљава 166.000 запослених. Удио запослених у пољопривредном сектору за 2012. годину износио је око 20,6%.

2.2. Пољопривредно земљиште и ораничне површине

Пољопривредно земљиште у БиХ заузима 2.572.000 ха што је 50,3% у односу на укупну површину БиХ. Обрадиво земљиште заузима 1.585.000 ха што је 62% пољопривредног земљишта, док ораничне површине заузимају око 1 милион хектара, од чега је око 47% неискоршћено. Према статистичким подацима за 2012. годину, ораничне површине према начину коришћења износиле су 1.006.000 ха, од чега су засијане површине 527.000 ха, угари и необрађене оранице 476.000 ха, расадници и остало на ораницама 3.000 ха.

Ораничне површине према начину кориштења, 2012.година (ха)

Ораничне површине	ха	% удио
Засијане површине	527.000	52,2%
Расадници и остало на ораницама	3.000	0,40%
Угари и необрађене оранице	476.000	47,40%
Укупно	1.006.000	100

Извор: Агенција за статистику БиХ

Површине засијане житарицама износиле су 304.000 ха, крмним биљем 137.000 ха, поврћем 78.000 ха и индустријским биљем 8.000 ха. У структури сјетве удио житарица износио је 57%, крмног биља 26%, поврћа 15 % и индустријског биља 2 %.

Засијане површине у БиХ у 2012. години (ха)

Усјеви	Површина (ха)	% учешћа у структури сјетве
Житарице	304.000	57
Индустријско биље	8.000	2
Поврће	78.000	15
Крмно биље	137.000	26
Укупно	527.000	100

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.3. Биљна производња

Суша као једна од неповољних климатских појава се у последњих неколико година често јавља на подручју западног Балкана и Босне и Херцеговине. Суша, иако је била присутна и током неколико претходних година, према климатским параметрима у 2012. години се сматра годином екстремне суше.

Суша у 2012. години је продужетак суше из 2011.године због чега су све резерве влаге нестале услед високих температура и мањка количине падавина које су утицале и на низак водостај ријека и подземних вода. Осим суше, 2012.годину, карактерише и велике количине снијега, као и јак прољетни мраз. Сви наведени временски услови су имали негативан утицај на цјелокупну биљну производњу и то: производњу житарица, производњу кукуруза; производњу крмног и индустријског биља; повртларску производњу, принос и квалитет воћа. Осим директног утицаја суше на биљну производњу утицала је и на сточни фонд, односно сточарску производњу.

Највеће штете суша је проузроковала на усјеву **кукуруза** који је главна сировина у исхрани стоке и за производњу сточне хране, затим јечму, соји, луцерки, дјетелини, грахорицама, ливадама и пашњацима што је довело до недостатка сточне хране. Недостатака сточне хране утицао је и на смањење броја стоке и сточарске производње првенствено производње млијека и меса, и снабђености домаћег тржишта месом и прерађевинама од меса као и млијека и млијечних производа. Уједно последице суше су утицале и на раст цијена хране и извоз бх производа.

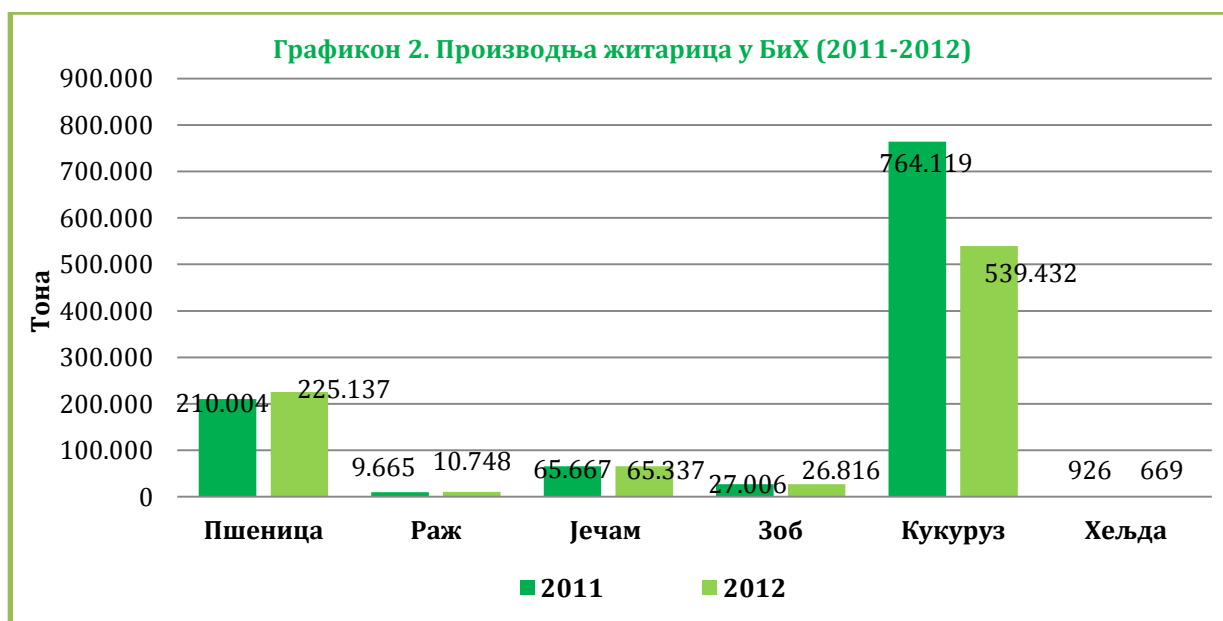
2.3.1. Производња житарица

Највеће ораничне површине користе се за производњу житарица. Производња житарица заузима 57% укупно засијаних површина или 304.000 хектара. Кукуруз је најзаступљенија култура са 197.841 засијаних хектара, затим слиједи пшеница са 61.073 хектара и остале житарице које су засијане на површини од 36.058 хектара. Укупна производња житарица у 2012. години износила је 868,13 хиљада тона и мања је за 19,5% у односу на 2011. годину. Суша у 2012. години умањила је производњу кукуруза за 30%, хељде за 28%, јечма и зоби за 1%. Производња пшенице и ражи је у 2012. години била већа за 7%, односно 11,2% у односу на претходну годину.

Производња житарица у БиХ (2011-2012.година)

Усјев	2011		2012		Индекс производње 2012/2011 (%)
	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	
Пшеница	58.400	210.004	60.713	225.137	107,2
Раж	3.295	9.665	3.456	10.748	111,2
Јечам	20.745	65.667	20.453	65.337	99,5
Зоб	10.007	27.006	10.280	26.816	99,3
Кукуруз	195.970	764.119	196.504	539.432	70,6
Хељда	584	926	564	669	72,2
Укупно	289.001	1.077.387	291.970	868.139	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

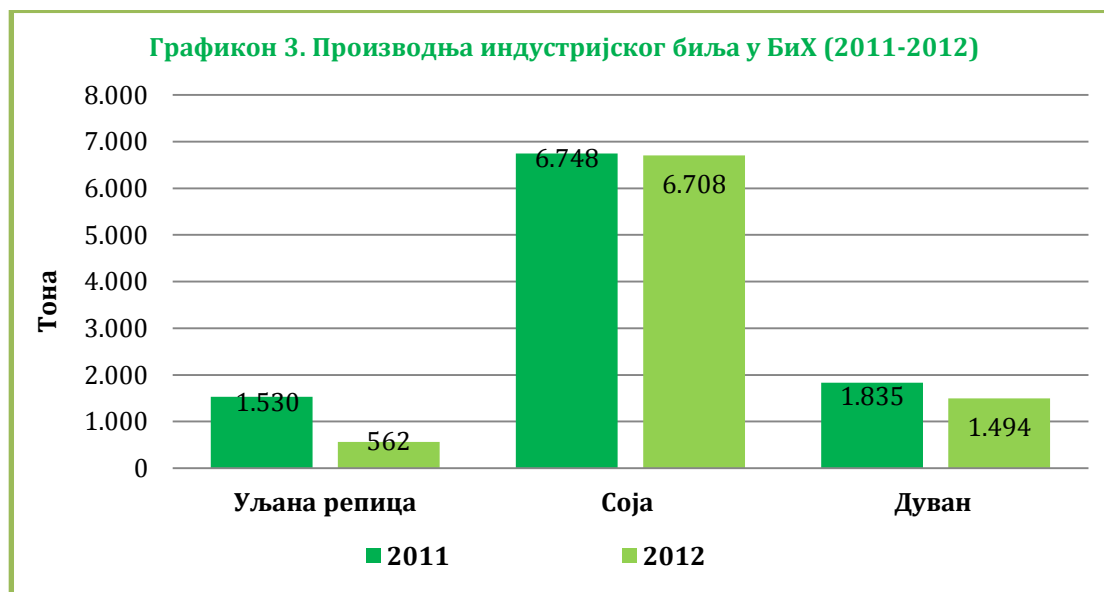
2.3.2. Производња индустријског биља

Засијане површине индустријским биљем у 2012. години износиле су 8.000 ха и остале су непромијењене у односу на предходну годину. Укупна производња индустријског биља износила је 8.764 тона и мања је за 1.349 тона, односно 13,3%. У структури производње индустријског биља доминира соја, која учествује са 76% и дуван, који учествује са 17%. Уљана репица се узгаја на површини од 315 ха и у производњи учествује са 7%. У сјетви индустријског биља за 2012. годину сунцокрет није био заступљен. Производња индустријског биља у 2012. години биљежи пад што је нарочито изражено у производњи уљане репице која је мања за 63%, дувана за 18% и соје за 0,6% у односу на предходну годину.

Производња индустријског биља у БиХ (2011- 2012. година)

Усјев	2011		2012		Индекс производње 2012/2011 (%)
	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	
Уљана репица	772	1.530	315	562	36,7
Соја	3.884	6.748	5.325	6.708	99,4
Дуван	1.456	1.835	1.545	1.494	81,4
Укупно	6.112	10.113	7.185	8.764	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.3.3. Производња крмног биља

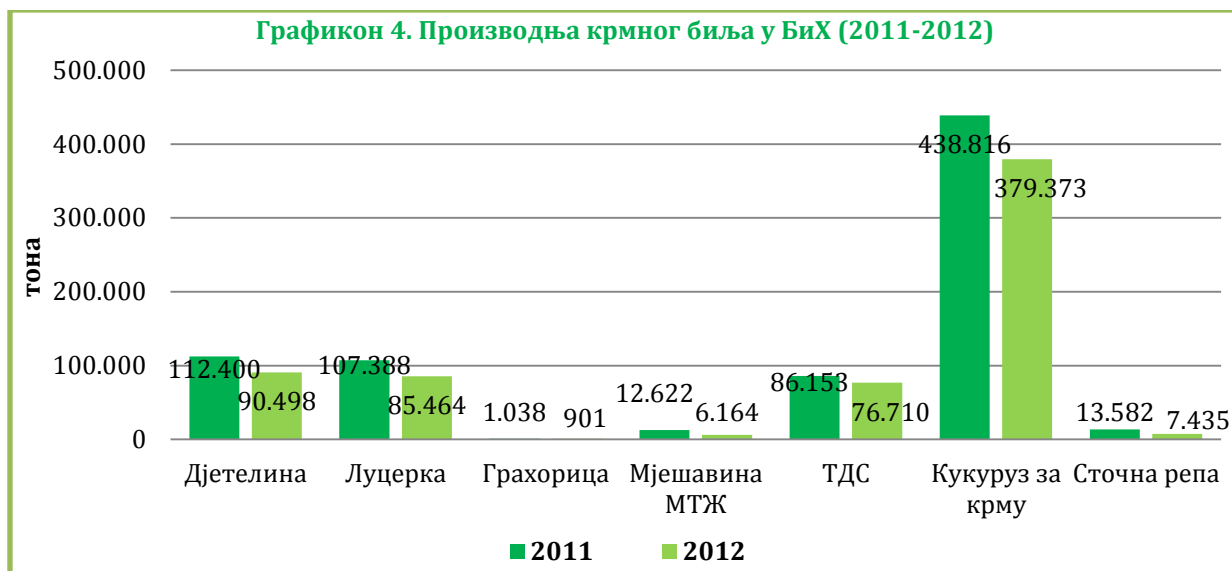
Засијане површине крмним биљем у 2012. години износиле су 137.000 ха, што је за 1.000 ха мање у односу на предходну годину. Укупна производња крмног биља износила је 646.545 тона и мање за 125.454 тоне или 16,3%. У структури производње доминира кукуруз за крму са учешћем од 58,6%, затим дјетелина са 14%, луцерка са 13,2% и травно дјетелинске смјесе са 11,8% учешћа у укупној производњи крмног биља. Удио осталог крмног биља у структури сјетве износи 2,5%.

Производња крмног биља у БиХ (2011-2012. година)

Усјев	2011		2012		Индекс производње 2012/2011 (%)
	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	
Дјетелина	42.823	112.400	40.499	90.498	80,5
Луцерка	33.640	107.388	31.166	85.464	79,6
Грахорица	412	1.038	434	901	86,9
Мјешавина МТЖ	3.332	12.622	2.344	6.164	48,8
ТДС	26.550	86.153	28.200	76.710	89,0
Кукуруз за крму	24.376	438.816	26.243	379.373	86,5
Сточна репа	1.343	13.582	965	7.435	54,7
Укупно	132.476	771.999	129.851	646.545	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Производња мјешавина махуна, траве и жита мања је за 51,2%, сточне репе за 45,3%, луцерке за 20,4%, дјетелине за 19,5%, кукуруза за крму за 13,5%, грахорица за 13,1%, и травно дјетелинских смјеса за 11%. Приноси и производња крмног биља је умањена за око 40-60% усљед суше.

2.3.4. Производња поврћа

Засијане површине поврћем у 2012. години износиле су 78.000 ха што представља 14,8% од укупно засијаних површина и није се мијењала у односу на предходну годину. Укупна производња поврћа у 2012. години износила је 528.487 тона и мања је за 147.622 тоне или 22% . У структури производње доминира кромпир, који се узгаја на површини од 36.787 ха, са просјечном производњом од 376.249 тона. Површина под осталим поврћем износила је 34.945 ха, са просјечном производњом од 228.552 тона разноврсног поврћа.

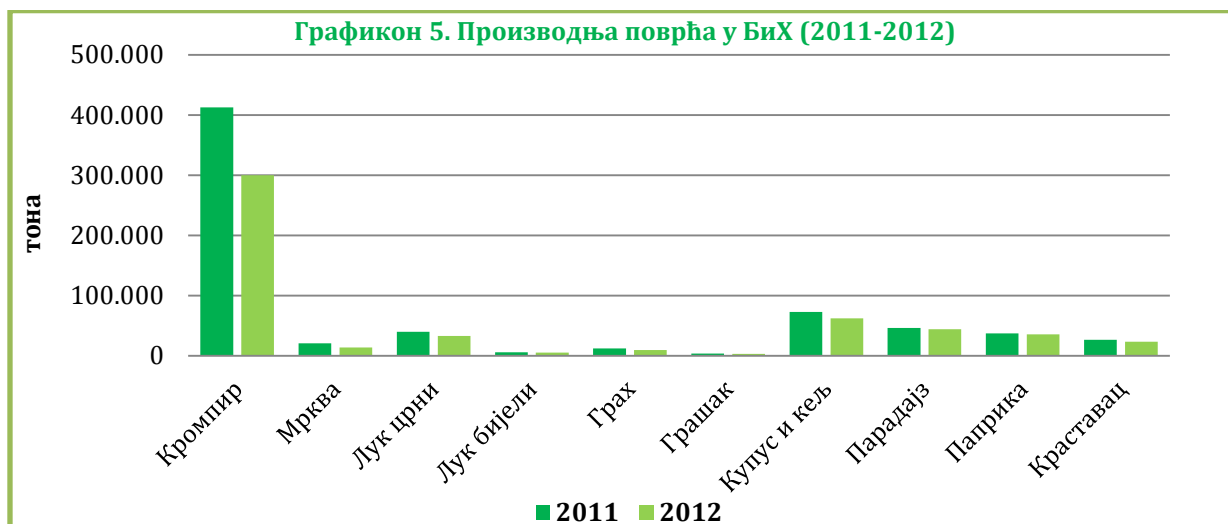
Производња поврћа у БиХ (2011-2012. година)

Усјев	2011		2012		Индекс производње 2012/2011 (%)
	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	
Кромпир	37.127	412.696	36.787	299.935	72,7
Мрква	1.924	20.693	1.885	13.698	66,2

Лук црни	5.141	39.909	5.209	32.890	82,4
Лук бијели	1.698	5.649	1.805	4.849	85,8
Граx	9.300	11.873	8.955	9.395	79,1
Грашак	1.312	3.305	1.415	3.035	91,8
Купус и кељ	5.622	72.391	5.545	62.079	85,8
Парадајз	3.589	45.942	3.714	44.021	95,8
Паприка	3.431	37.071	3.547	35.384	95,4
Краставац	2.886	26.580	2.870	23.201	87,3
Укупно	72.030	676.109	71.732	528.487	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Суша је негативно утицала и на производњу поврћа и то мркве која је мања за 33%, кромпира за 27,3%, граха за 20,9% , црног лука за 17,6%, бијелог лука за 14,2%, купуса и кеља за 14,2%, краставаца за 12,7%, грашка за 8,2%, паприке за 4,6%, и парадајза за 4,2%.

2.3.5. Производња воћа и грожђа

Веома повољни климатско-едафски и орографски услови БиХ омогућавају успјешну разноврсну воћарску производњу. Од дрвенастих воћних врста највише се гаји шљива, чији засади заузимају око 51% од укупне површине под воћњацима. Укупан број стабала разноврсног воћа, способних за род, у 2012. години износио је 22,73 милиона, односно 2,7% више у односу на предходну годину. Најзаступљеније воћне врсте су шљива са учешћем од 52,4%, затим јабука са учешћем од 24,7% и крушка са 10,7% у укупној производњи. Укупна производња разноврсног воћа у 2012. години износила је 203.937 тона и мања је за 90.266 тона или 30,7% у односу на претходну годину.

Производња воћа у БиХ (2011-2012. година)

Воће	2011		2012		Индекс производње 2012/2011 (%)
	Број стабала способних за род	Производња (т)	Број стабала способних за род	Производња (т)	
Јабука	5.284.959	75.334	5.610.522	50.023	66,4
Крушке	2.302.712	28.284	2.442.298	17.979	63,6
Шљиве	11.616.507	157.504	11.911.702	111.005	70,5

Трешње	761.652	11.247	777.044	7.911	70,9
Вишње	686.825	4.292	512.294	3.298	76,8
Брескве	565.632	8.718	565.175	7.706	88,4
Кајсије	107.269	1.395	110.704	1.031	73,9
Дуње	113.934	1.161	115.234	873	75,2
Ораси	559.971	5.251	569.896	3.171	60,4
Бадеми	12.618	86	10.888	49	57,2
Мандарине	3.530	23	3.100	16	71
Лимун	3.250	14	2.800	7	51
Смокве	63.390	741	67.400	715	96
Маслине	31.300	153	33.080	153	100
Укупно	22.113.549	294.203	22.732.137	203.937	

Извор: Агенција за статистику БиХ

Воћарска производња је већ од самог почетка 2012. године претрпјела велике штете узроковане јаким прољетним мразом, а касније и високим температурама и недостаком падавина. Производња свих воћних врста је умањена и то лимуна за 49%, бадема за 42,8%, ораха за 39,6%, крушке за 36,4%, јабуке за 33,6%, трешње за 29,7, шљиве за 29,5%, мандарине за 29%, кајсије за 26,1%, дуње за 24,8%, вишња за 23,2%, брескве за 11,6% и смокве 4%.

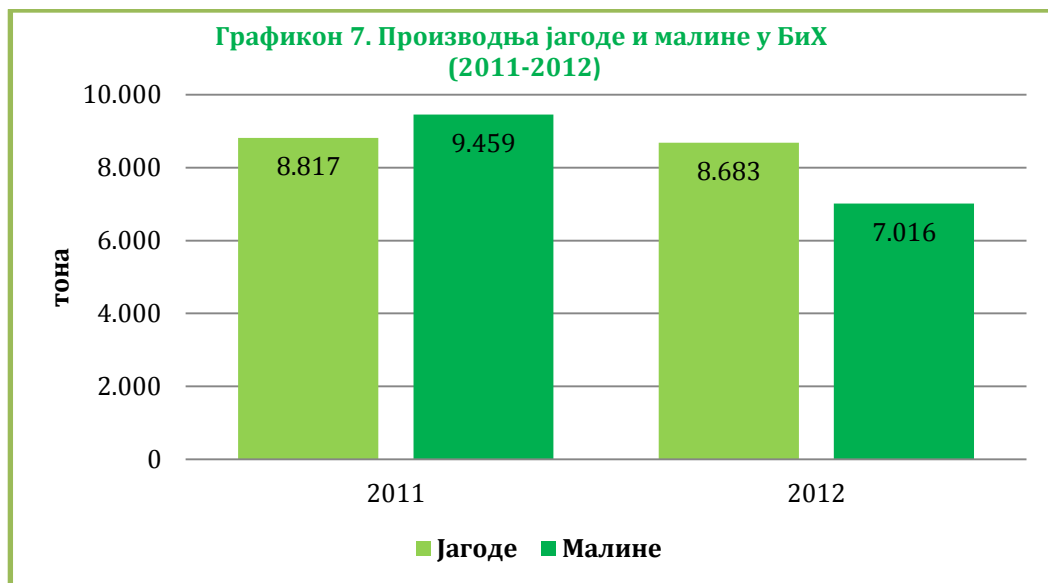

Производња јагодичастог воћа у 2012. години одвијала се на површини од 2.533 ха. Укупна производња јагодичастог воћа износила је 15.699 тона и мања је за 2.577 тона или 14,1%. Производња јагоде умањена за 134 тоне, односно 1,5%, а производња малине за 2.443 тоне, односно 25,8%.

Производња јагоде и малине у БиХ (2011-2012. година)

Воће	2011		2012		Индекс производње 2012/2011(%)
	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	
Јагоде	1.174	8.817	1.291	8.683	98,5
Малине	1.220	9.459	1.242	7.016	74,2
Укупно	2.394	18.276	2.533	15.699	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупан број родних чокота у 2012. години 13.662 комада. Укупна производња грожђа износила је 25.931 тона, са приносом од 1,9 кг по ха.

Производња грожђа у БиХ (2011-2012. година)

	Број родних чокота (000 ком.)	Производња (т)	Принос кг по чокоту	Индекс производње 2011/2012(%)
2011	11.570	21.601	1,9	120
2012	13.662	25.931	1,9	

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.4. Сточна производња

2.4.1. Бројно стање стоке и сточна производња

Током 2012.године смањен је број стоке и то говеда за 2,2%, оваца за 1,6%, свиња за 6,6%, у односу на исти период 2011.године. У истом периоду укупан број перади је порастао за 3,7%, док се број коза задржао на истом нивоу од 65 хиљада комада.

Бројно стање стоке и перади у БиХ (2011-2012-година)

Категорије	2011	2012	Индекс
говеда(хиљада грла)	455	445	97,8
краве и стеоне јунице(хиљада грла)	306	295	96,4
овце(хиљада грла)	1.021	1.005	98,4
овце за приплод(хиљада грла)	720	694	96,4
свиње(хиљада грла)	577	539	93,4
крмаче и супрасне назимице(хиљада грла)	81	69	85,2
коњи(хиљада грла)	19	18	94,7
перад(хиљ./тис.комада)	18.703	19.401	103,7
коке носилице(хиљада комада)	3.646	4.321	118,5
козе(хиљада грла)	65	65	100,0
кошнице пчела	382	384	100,5

Извор: Агенција за статистику БиХ

Осим што је смањено бројно стање стоке смањена је и сточна производња нарочито млијека и то крављег млијека за 2,2%, овчијег млијека за 10,6% и козијег млијека за 5,4% у односу на исти период 2011 године.

Укупна производња меда је повећања за 1,6% и производња јаја за 11,7%, док је укупна производња вуне смањена за 4,1% у односу на исти период 2011 године.

Сточна производња у БиХ (2011-2012.година)

Производи	2011	2012	Индекс
Кравље млијеко (хиљада литара)	667.158	652.702	97,8
Овчије млијеко (хиљада литара)	17.610	15.736	89,4
Козије млијеко (хиљада литара)	7.337	6.942	94,6
Вуна (тона)	1.331	1.276	95,9
Јаја (хиљада комада)	609.841	681.145	111,7
Мед (тона)	3.059	3.107	101,6

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.4.2. Клање стоке и перади у клаоницама и прерада меса

Укупан број заклане стоке током 2012.године у клаоницама износио је 489.908 грла, са укупном нето тежином 40.925 тона. Број закланих оваца износио је 133.907, и смањен је за 3,32%, свиња 221.040, и смањен је за 4,24%, говеда 134.961, и смањење за 2,99% у односу на исти период прошле године. Нето тежина закланих говеда је повећана 2,39%, док је нето тежина закланих оваца смањена за 2,62%, а свиња за 5,3% у односу на исти период 2011. године. Број заклане перади износио је 37.698 и повећан је за 15%. Нето тежина заклане перади износила је 53.836 тона и повећана је за 16,27%.

Клање стоке и перади у клаоницама (2011-2012. година)

Категорија	2011		2012		Индекс 2012/2011	
	Број грла	Нето тежина (т)	Број грла	Нето тежина (т)	Број грла	Нето тежина
Телад	68.733	4.680	61.629	4.269	97,01	102,39
Јунад	56.962	14.189	53.754	13.277	89,66	91,22
Краве	13.190	3.494	19.316	5.353	94,37	93,57
Остала говеда	241	61	262	61	146,44	153,21
Говеда, укупно	139.126	22.424	134.961	22.960	108,71	100
Јањад	106.674	1.525	103.804	1.516	96,88	9,38
Остале овце	31.837	806	30.103	754	97,31	99,41
Овце, укупно	138.511	2.331	133.907	2.270	94,55	93,55
Прасад	31.928	601	30.374	565	95,76	94,73
Остале свиње	198.909	15.968	190.666	15.130	95,13	94,01
Свиње, укупно	230.837	16.569	221.040	15.695	95,86	94,75
Товљени пилићи	32.381	45.745	37.344	53.339	115,33	116,60
Остала перад	401	557	354	497	88,28	89,23
Перад, укупно (000)	32.782	46.302	37.698	53.836	115	116,27

Извор: Агенција за статистику БиХ

2.4.3. Производња и прерада млијека у 2012.години

Укупна производња млијека у БиХ за 2012. годину износила је 675,4 милиона литара, односно 2% мање у односу на претходну годину.

Базни показатељи развоја производње млијека у БиХ (2012. година)

Производња млијека(000 л)	Откуп млијека (000 л)	Тржишност (%)
675.376	213.026,8	32

Извор: Milkprocessing

У 2012. години мљекаре су од пољопривредних произвођача откупили 232,6 милиона литара млијека. Количина прерађеног млијека у 2012. години мања је за 3%. Основни производни програм који су мљекаре у 2012. години произвеле су УХТ стерилизовано млијеко, конзумно пастеризовано млијеко, јогурт и ферментисани напици, павлака и милерам, сир, млијечни намази и маслац. Глобалну структуру прераде млијека у мљекарама БиХ чине конзумни течни млијечни производи –око 70% и трајни производи - 30%. Евидентан је пад производње млијечних производа у 2012.години и то слатког пастеризованог млијека за 56%, УХТ млијека 7,5%, јогурта 4,45%, сира за 14,5%, млијечних намаза за 8%, маслаца 49% у односу на 2011.годину. Производња павлаке и милерама већа је за 19,7%.

Производња млијечних производа у мљекарама БиХ (2011-2012)

Производи	Јединица мјере	2011	2012
Слатко пастеризовано млијеко	ооо л	9.824,6	4.336,41
УХТ стерилизовано млијеко	ооо л	128.065,6	118.411,4
Јогурт и остали напици	ооо л	32.434,6	31.012,3
Павлака, милерам	т	13.968,8	16.726,6
Сир	т	6.714,1	5.739,2
Млијеко у праху	т	0	0
Млијечни намази	т	1.171	1.076,7
Маслац	т	599,5	306,5
Прерађено млијеко	ооо л	239.104,4	232.651,7

Извор: Milkprocessing

3. ЦИЈЕНЕ ПОЉОПРИВРЕНИХ ПРОИЗВОДА НА ПИЈАЦАМА

3.1. Откуп и реализација/директна продаја пољопривредних производа у 2012. години

Подаци о откупу и директној продаји/реализацији пољопривредних производа добијени су обједињавањем података упоредивих статистичких истраживања на основу Годишњег извјештаја о откупу пољопривредних производа од индивидуалних пољопривредних произвођача и Годишњег извјештаја о директној продаји/реализацији пољопривредних производа властите производње пољопривредних пословних субјеката и земљорадничких задруга.

У 2012. години биљежи се повећање вриједности откупа сточног крмног биља за 140,99%, и житарица за 15,67% док се биљежи смањење вриједности откупа поврћа за 32,09%, индустријског биља за 11,45%, и воћа за 10,51% у односу на 2011.годину. Повећање вриједности реализације/директне продаје у 2012. години у односу на 2011-ту биљежи се код житарица за 141,06%, кромпира за 49,54% и производа животиња за 48,07%, док се смањење вриједности реализације/директне продаје биљежи код поврћа за 28,88%, и воћа за 17,39%.

Вриједност откупљених и продатих пољопривредних производа према групама производа, 2012.година

Врсте производа	Вриједност		Индекси вриједности	
	Откуп ²	Директна продаја ³	Откуп	Директна продаја
Житарице	10.375.428	21.420.082	115,66	241,06
Индустријско биље	7.780.763	3.709.157	88,55	97,88
Поврће	4.114.742	469.828	67,91	71,12
Кромпир	1.043.200	1.037.456	98,96	149,54
Сточно крмно биље	299.039	279.789	240,90	112,07
Воће	6.402.278	8.667.354	89,49	82,61
Животиње	22.401.961	123.756.747	98,40	120,21
Производи животиња	133.410.150	50.349.236	112,89	148,07
Укупно	185.827.561	209.689.649	107,36	129,66

Извор: Агенција за статистику БиХ

Цијене житарица - просјечна продајна цијена по килограму пшенице износила је 0,43 КМ, кукуруза 0,41 КМ, ражи 0,36 КМ. Просјечна откупна цијена по килограму пшенице износила је 0,41 КМ, кукуруза 0,45 КМ, и ражи 0,55 КМ.

Цијене поврћа - просјечна продајна цијена по килограму грашка износила је 0,87 КМ, купуса 0,34 КМ, парадајза 0,88 КМ, паприке 0,89 КМ, мркве 0,71 КМ, кромпира 0,61 КМ, црног лука 0,32 КМ и бијелог лука 1,20 КМ. Откупна просјечна цијена по килограму грашка износила је 3,75 КМ, купуса 0,37 КМ, парадајза 0,53 КМ, паприке 0,52 КМ, кромпира 0,51 КМ, црног лука 0,50 КМ и бијелог лука 4,32 КМ.

Цијене воћа - просјечна продајна цијена по килограму шљива износила је 0,46 КМ, јабука 0,52 КМ, крушака 0,79 КМ, ораха у љусци 4,04 КМ и малине 2,50 КМ.

² Откуп пољопривредних производа је куповина, односно преузимање пољопривредних производа непосредно од породичних пољопривредних газдинстава које пословни субјекти обављају ради даље продаје или прераде.

³ Реализација/директна продаја пољопривредних производа је продаја, односно испорука пољопривредних производа из властите производње пословних субјеката и његових дијелова.

Откупна просјечна цијена по килограму шљива износила је 0,55 КМ, јабука 0,46 КМ, крушака 0,62 КМ, језге ораха 11,26 КМ и малине 1,82 КМ.

Цијене грожђа- просјечна продајна цијена килограма грожђа износила је 0,84 КМ, док је откупна цијена 0,91 КМ.

Цијене сточарских производа - просјечна продајна цијена за један литар свјежег крављег млијека износила је 0,70 КМ, јаја по комаду 0,21 КМ, меда по килограму 10,04 КМ. Просјечна откупна цијена за један литар свјежег крављег млијека износила је 0,58 КМ, јаја по комаду 0,22 КМ, меда по килограму 9,34 КМ.

Цијене стоке- просјечна продајна цијена говеда по килограму износила је 3,91 КМ док је откупна цијена била нешто већа и износила је 4,37 КМ. Просјечна продајна цијена свиња износила је 3,30 КМ/кг, док је просјечна откупна цијена износила 3,28 КМ/кг. Просјечна продајна цијена оваца износила је 4,77 КМ/кг, док је откупна просјечна цијена била нешто нижа и износила је 4,5 КМ/кг. Када је ријеч о перади просјечна продајна цијена по килограму износила је 1,97 КМ док је откупна просјечна цијена била нешто већа и износила је 2,07 КМ по килограму.

Просјечне цијене одабраних пољопривредних производа у 2012. години

Назив производа	Јединица мјере	Откуп	Продаја
Пшеница	т	411.01	428,12
Раж	т	553,13	364,96
Кукуруз	т	452.22	406,15
Соја	кг	1,02	0,94
Дуван	кг	2,68	3,64
Грашак	кг	3,75	0,87
Црни лук	кг	0,50	0,32
Бијели лук	кг	4,32	1,20
Купус	кг	0,37	0,34
Мрква	кг	1,02	0,71
Парадајз	кг	0,53	0,88
Паприка	кг	0,52	0,89
Кромпир	кг	0,51	0,61
Шљиве	кг	0,55	0,46
Јабуке	кг	0,46	0,52
Крушке	кг	0,62	0,79
Ораси	кг	11,26	4,04
Малине	кг	1,82	2.50
Грожђе	кг	0.91	0,84
Говеда	кг	4,37	3.91
Свиње	кг	3,28	3,30
Овце	кг	4,53	4,77
Перад	кг	2,07	1,97
Јаја	ком	0,22	0,22
Млијеко,кравље	л	0,58	0,70
Мед	кг	9,34	10,04

Извор: Агенција за статистику БиХ

4. ПРЕГЛЕД КАПАЦИТЕТА И ИСКОРИШТЕНОСТ ПРЕХРАМБЕНЕ ИНДУСТРИЈЕ

Производња хране је стратешки интерес сваке државе. Организовање произвођача хране и заступање њихових интереса има посебну важност у ланцу обезбјеђења редовне производње и уређењу тржишта хране. Производња прехранбених производа и пића у БиХ биљежи пад вриједности производње у 2011⁴.години за 1,13%. Укупан број запослених у прерађивачкој индустрији (производња прехранбених производа и пића и производња дуванских производа) за 2012. годину износио је 21.139 и то у:

- **Федерацији БиХ 14.050**

- а) број запослених у производњи прехранбених производа и пића 13.535
- б) број запослених у производња дуванских производа 515

- **Републици Српској 6.608**

- а) број запослених у производњи прехранбених производа и пића 6.343
- б) број запослених у производњи дуванских производа 265

- **Брчко Дистрикту 481**

- а) број запослених у производњи прехранбених производа 481

4.1. Прехранбена индустрија у Републици Српској

Остварена производња у области производње прехранбених производа и пића у периоду јануар – децембар 2012. године у односу на исти период прошле године већа за 4,6%. У 2012. години није било приватизацијских активности из области прехранбене индустрије. Завршни Извјештај о пословању за 2012. годину према подацима Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге Бања Лука (АПИФ) доставило је укупно 341 привредно друштво из сектора прехранбене индустрије и индустрије дувана, и то:

- производња и прерада меса и рибе 52 привредна друштва,
- прерада и конзервисање воћа и поврћа 36 привредних друштава,
- производња сирових уља и масти 2 привредна друштва,
- производња млијека и млијечних производа 22 привредна друштва,
- производња млинских производа и скроба 37 привредних друштава,
- производња хране за животиње 36 привредних друштава,
- производња хљеба, пецива, тјестенине, макарона и колача 81 привредна друштва,
- производња шећера 1 привредно друштво,
- производња кондиторских производа 7 привредних друштава,
- производња осталих прехранбених производа 22 привредна друштва,
- производња алкохолних пића, вина и пива 15 привредних друштава,
- производња минералне воде и освј. пића 27 привредних друштава и
- производња дуванских производа 3 привредна друштва.

Висина буџета, односно подстицаја за произвођаче у прехранбеној индустрији у 2012. години по мјерама износи 5.244.551,90 КМ- инвестиције у модернизацију постојећих и изградњу нових прерађивачких капацитета и 152.579,03 КМ улагање у опремање испитних и референтних лабораторија и увођење система квалитета и безбједности 88.228,33 КМ.

⁴ Подаци о учешћу и вриједности прехранбене индустрије за 2012. годину нису били доступни у периоду израде извјештаја.

4.2. Прехрамбена индустрија у Федерацији Босне и Херцеговине

У Федерацији БиХ постоји велики број капацитета за производњу хране. Заступљене су готово све гране прехрамбене индустрије осим шећера, јестивог уља, етил алкохола, квасца, слада, хране за дјецу и дијететских производа. Без обзира на бројне капацитете прехрамбене индустрије степен њихове искориштености је низак и износи око 50%.

Капацитети и степен искориштености у прехрамбеној индустрији Федерације БиХ

Грана прехрамбене Индустрије	Јединица мјере	Капацитет/годишњи	Искориштеност капацитета
Млинска индустрија	т	397.500	31,72%
Прерада млијека	000 лит	262.000	41,24%
Прерада меса	т	169.000	17,25%
Прерада воћа и поврћа	т	16.400	16,70%
Производња кекса и вафла	т	28.100	23,05%
Производња пива	хл	1.500.000	39,35%
Производња минералне воде	000 лит	420.000	14,55%
Производња безалкохолних пића	000 лит	310.600	55,58%
Производња вина	000 лит	26.400	11,67%
Производња цигарета	т	7.000	54,59%

4.3. Прехрамбена индустрија у Брчко Дистрикту

Брчко Дистрик посједује значајан број производних капацитета за производњу хране. Једна од најзначајних производњи је свакако производња јестивог уља, чији су капацитети производње искориштени преко 90%, а број запослених износи 214, што говори да је једна од лидера у производњи јестивог уља у БиХ. Такође, и производња шећера не заостаје за производњом јестивог уља имајући у виду да су капацитети у производњи искориштени преко 94%, а број запослених износи 147. Производња јестивог уља и шећера су двије главне производне гране прехрамбене индустрије Брчко Дистрикта. Поред производње шећера и јестивог уља у Брчко Дистрикту заступљена је и производња прехрамбених производа са капацитетом од 1.000 т годишње, чија искориштеност производње износи 77,2% и има 43 запослена, затим производња брашна са капацитетима од 20.000 тона и 32 запослена. Привредна друштва која баве производњом и прерадом воћа посједују капацитете за прераду и производњу од 10.000 т али су неискориштени обзиром да су у стечајном поступку. Иста је ситуација и са привредним друштвима која посједују капацитете за производњу меса.

Преглед капацитета и степен искориштености у прехрамбеној индустрији Брчко Дистрикта

Грана прехрамбене индустрије	Јединица мјере	Годишњи капацитети производње	Искориштеност капацитета (%)	Број запослених
Производња јестивог уља	тона	120.000	90%	214
Производња шећера	тона	150.000	94,4%	147
Производња брашна	МТ	20.000	-	32
Прерада воћа	тона	10.000	-	-
Прерада лековитог биља	тона	-	60%	45
Месна индустрија	тона	-	-	-
Производња прехрамбених производа	тона	1.000	77,2%	43

Извор: Влада Брчко Дистрикта - Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду

5. ТРГОВИНА ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХРАМБЕНИМ ПРОИЗВОДИМА И ТРГОВИНСКА ПОЛИТИКА

5.1. Трговина пољопривредно-прехранбеним производима

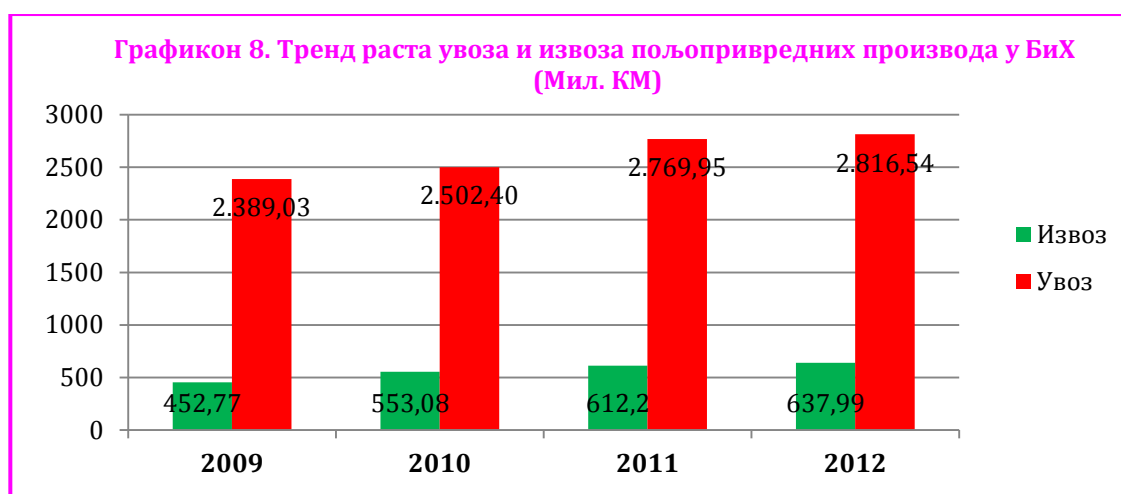
Укупан увоз пољопривредних производа (главе Царинске тарифе 1-24) у 2012. години износио је 2,8 милијарди КМ, што представља 18,46 % од укупног бх. увоза. Укупан извоз пољопривредних производа (главе Царинске тарифе 1-24) у 2012. години износио је 637,99 милиона КМ и представља 8,12% од укупног бх. извоза. Извоз пољопривредних производа у 2012. години растао је по стопи од 4,21%, а увоз по стопи 1,68%, што је резултирало повећаном покривеношћу увоза извозом у 2012. години у односу на претходну 2011. годину, и то од 22,65%.

Робна размјена БиХ пољопривредним производима у периоду 2009 - 2012. година (мил. КМ)

Година	Извоз		Увоз		Дефицит	Покривеност
	Вриједност	Раст/Пад у %	Вриједност	Раст/Пад у %		
2009	452,77	10,40%	2.389,03	-8,82%	-1.936,26	18,95%
2010	553,08	22,16%	2.502,40	4,75%	-1.949,32	22,10%
2011	612,20	10,69%	2.769,95	10,69%	-2.157,74	22,10%
2012	637,99	2,45%	2.816,54	1,68%	-2.178,55	22,65%

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са Комбинованом номенклатуром (гл. ЦТ 1-24)*

Извор: Агенција за статистику БиХ

Извоз пољопривредних производа из БиХ константно расте од 2005. до 2012. године. Нижа стопа раста извоза пољопривредних производа, у односу на претходне године, евидентна је и у 2012. години. Раст извоза није прекинут ни у 2009. години, када су се посљедице свјетске економске кризе одразиле на пад увоза пољопривредних производа, који је имао нешто нижу стопу раста у односу на претходне године.

5.2. Структура бх. робне размјене пољопривредних производа

У 2012. години 68,8% укупног увоза пољопривредно-прехранбених производа концентрисано је у оквиру 10 глава Царинске тарифе (ЦТ). Још већа концентрација може се уочити на страни извоза, гдје је чак 81% укупног извоза пољопривредно-прехранбених производа у 2012. години реализовано у оквиру 10 глава царинске тарифе.

Топ десет увозних група пољопривредних производа (2012. година)

Бр.	ЦТ (ХС 2)	Опис	Увоз (Мил. КМ)	Учешће (%)
1	22	Пића, алкохоли и сирће	325,39	11,55%
2	10	Житарице	240,76	8,54%
3	21	Разни производи за исхрану	211,80	7,51%
4	17	Шећер и производи од шећера	200,25	7,10%
5	23	Остаци и отпаци прехранбене индустрије, и слично	187,82	6,66%
6	15	Биљна и животињска маст и восак, и слично	171,92	6,10%
7	4	Млијеко, птичија јаја, мед, и слично	170,59	6,05%
8	19	Производи на бази житарица, млијека, и слично	168,01	5,96%
9	2	Месо и други кланични производи за јело	135,01	4,79%
10	18	Какао и производи од кака	130,33	4,62%
Топ 10 увозних глава ЦТ			1.941,88	68,88%
<i>* Пољопривредни производи су разврстани у складу са Комбинованом номенклатуром (гл. ЦТ 1-24)</i>				

Извор: Агенција за статистику БиХ

Посматрано по главама Царинске тарифе 3 најзначајније групе пољопривредних производа, када је у питању увоз истих, у 2012. години су производи у оквиру Главе ЦТ 22 – Пића, алкохоли и сирће (11,55% укупног увоза пољопривредних производа), Главе ЦТ 10 – Житарице (8,54%) и Главе ЦТ 21 – Разни производи за исхрану (7,51%).

Топ десет извозних група пољопривредних производа (2012. година)

Бр.	ЦТ (ХС 2)	Опис	Извоз (Мил. КМ)	Учешће (%)
1	17	Шећер и производи од шећера	108,86	17,06%
2	4	Млијеко, птичја јаја, мед, и слично	92,21	14,45%
3	15	Биљна и животињска маст и восак, и слично	75,87	11,89%
4	19	Производи на бази житарица, млијека, и слично	52,50	8,22%
5	16	Прерађевине од меса, риба, љускара, и слично	43,34	6,79%
6	22	Пића, алкохоли, и сирће	40,38	6,32%
7	8	Воће за јело; коре агрума, диња, лубеница	37,84	5,93%
8	7	Поврће, коријење и кртоле за јело	25,51	3,99%
9	20	Производи од поврћа, воћа, и слично	19,51	3,05%
10	18	Какао и производи од какаа	19,39	3,03%
Топ 10 извозних глава ЦТ			515,41	80,73%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Три најзначајније групе пољопривредних производа у извозу БиХ у 2012. години су производи у оквиру

- Главе ЦТ 17 – Шећер и производи од шећера (17,06% укупног извоза пољопривредних производа),
- на другом мјесту су производи у оквиру Главе ЦТ 4 – Млијеко, птичја јаја, мед и слично (14,45%),
- те Главе ЦТ 15 – Биљна и животињска маст и восак, и слично.

Структура дефицита у размјени пољопривредним производима за 2012. години (Мил. КМ)

Глава ЦТ	ОПИС	Увоз	Извоз	Дефицит	% учешћа у дефициту
01	Живе животиње	98,54	5,86	92,68	4,25
02	Месо и други кланични производи за јело	135,00	18,69	116,31	5,34
03	Рибе, љускари, мекушци, и слично	19,13	16,74	2,39	0,11
04	Млијеко, птичја јаја, мед, и слично	170,60	92,22	78,38	3,60
05	Остали производи животињског поријекла	1,69	0,83	0,86	0,04
06	Украсне биљке, коријење и слично	14,88	3,86	11,02	0,51
07	Поврће, коријење и кртоле за јело	60,96	25,52	35,44	1,63
08	Воће за јело; коре агрума, диња, лубеница	122,24	37,85	84,39	3,87
09	Кафа, чај, мате чај и зачини	122,12	7,17	114,95	5,28
10	Житарице	240,77	4,56	236,21	10,84
11	Производи млинске индустрије; скроб, и слично	56,14	6,28	49,86	2,29
12	Зрневље, сјеме, плодови, сточна храна и слично	86,40	5,75	80,65	3,70
13	Шелак; гуме, смоле и остали биљни сокови и екстракти	1,37	0,05	1,32	0,06
14	Плетарски биљни материјал и слично	0,92	0,04	0,88	0,04
15	Биљна и животињска маст и восак, и слично	171,92	75,88	96,04	4,41
16	Прерађевине од меса, риба, љускара, и слично	118,34	43,35	74,99	3,44
17	Шећер и производи од шећера	200,26	108,86	91,4	4,20
18	Какао и производи од какаоа	130,33	19,39	110,94	5,09
19	Производи на бази житарица, млијека, и слично	168,01	52,51	115,5	5,30
20	Производи од поврћа, воћа, и слично	54,39	19,52	34,87	1,60
21	Разни производи за исхрану	211,81	14,80	197,01	9,04
22	Пића, алкохоли, и сирће	325,40	40,39	285,01	13,08
23	Остаци и отпаци прехранбене индустрије, и слично	187,82	19,32	168,5	7,73
24	Дуван и производи замјене дувана	117,51	18,56	98,95	4,54
Укупно (1-24)		2.816,55	638,00	2.178,55	100,00
Учешће у % (1-24)		18,46%	8,11%	29,46%	
Укупан увоз/извоз/дефицит		15.252,94	7.857,96	-7.394,98	

Извор: Агенција за статистику БиХ

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са Комбинованом номенклатуром (гл. ЦТ 1-24)*

Босна и Херцеговина и даље биљежи дефицит по свим главама Царинске тарифе (1-24). То говори у прилог чињеници да је БиХ увозно оријентисана земља када се ради о пољопривредним производима. У 2012. години наведених десет група пољопривредних производа по главама ЦТ 1-24 учествују око 68% у укупном дефициту пољопривредних производа. Највеће учешће у дефициту робне размјене БиХ пољопривредним производима у 2012. години имали су:

- Глава ЦТ 22 - Пића, алкохоли и сирће;
- Глава ЦТ 10 – Житарице;

- Глава ЦТ 21 - Разни производи за исхрану;
- Глава ЦТ 23 - Остаци и отпаци прехранбене индустрије, и слично;
- Глава ЦТ 15 - Биљна и животињска маст и восак, и слично;
- Глава ЦТ 19 - Производи на бази житарица, млијека, и слично;
- Глава ЦТ 2 - Месо и други кланични производи за јело;
- Глава ЦТ 18 - Какао и производи од какаа;
- Глава ЦТ 4 - Млијеко, птичија јаја, мед, и слично;
- Глава ЦТ17 - Шећер и производи од шећера.

5.3. Робна размјена пољопривредних производа по регионима

У овом дијелу документа, посматрана је структура БиХ робне размјене пољопривредним производима у складу са ЊТО класификацијом и са међународном ХС класификацијом према којој се пољопривредни производи разврставају по главама Царинске тарифе од 1 до 24.

Упоредни преглед размјене пољопривредним производима, 2010-2012.година (Мил. КМ)

Период	Увоз	Раст/Пад %	Извоз	Раст/Пад %	Обим	Раст/Пад %	Дефицит	Раст/Пад %	Покривеност %
2010	2.555,28	-	612,83	-	3.168,11	-	-1.942,44	-	23,98%
2011	2.837,49	11,04%	689,03	12,43%	3.526,52	11,31%	-2.148,46	10,61%	24,28%
2012	2.450,16	-13,65%	705,92	2,45%	3.156,07	-10,50%	-1.744,24	-18,81%	28,81%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

У бх робној размјени пољопривредним производима за 2012. годину у односу на претходну годину, забиљежен је пад увоза од 13,65%, док је на страни извоза забиљежен благи раст од 2,45%. Као последица тога дошло је до пада дефицита од 18,81% и већег процента покривености која износи 28,81%. У укупној бх. размјени пољопривредних производа у 2012. години највеће учешће имају земље потписнице ЦЕФТА-е (55,08 %), те чланице ЕУ (33,73%).

Робна размјена пољопривредних производа по регионима за 2012. годину (милиона КМ)

Регион	Извоз	% у укупном извозу	Увоз	% у укупном увозу	Покривеност (%)	Обим	% у обиму	Дефицит /суфицит
ЕУ	204,98	29,04%	859,70	35,09%	23,84%	1.064,68	33,73%	-654,72
ЦЕФТА	466,56	66,09%	1.271,88	51,91%	36,68%	1.738,44	55,08%	-805,33
ЕФТА	3,77	0,53%	3,68	0,15%	102,58%	7,45	0,24%	0,10
УоСТ*	11,82	1,67%	57,91	2,36%	20,41%	69,73	2,21%	-46,09
Остатак свијета	18,79	2,66%	256,99	10,49%	7,31%	275,78	8,74%	-238,19
Укупно	705,92	100,00	2.450,16	100,00	28,81%	3.156,07	100,00	-1.744,24

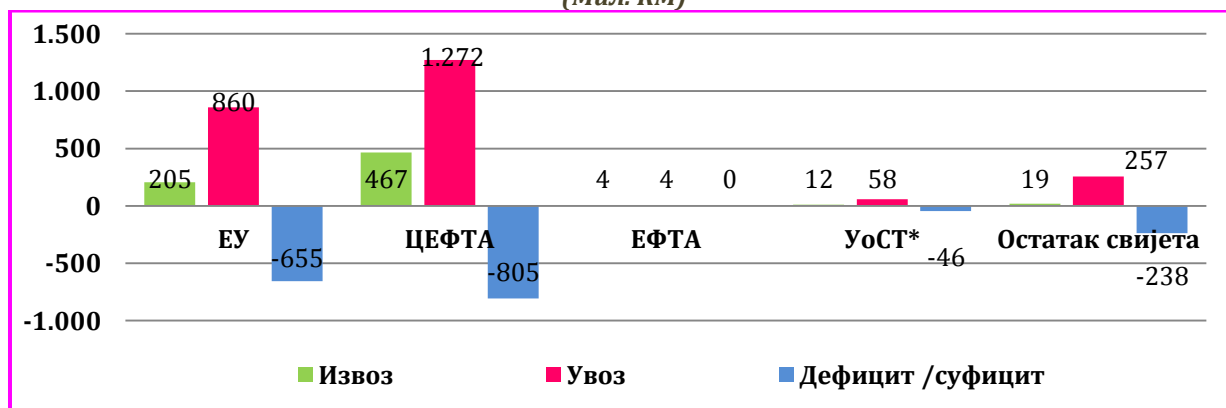
Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

У укупном бх извозу пољопривредних производа потписнице ЦЕФТА-е учествују са 66,09%, а чланице ЕУ са 29,04%. У укупном бх увозу пољопривредних производа потписнице ЦЕФТА-е учествују са 51,91%, а чланице ЕУ са 35,09%.

Графикон 10. Робна размјена пољопривредним производима по регионима за 2012. годину (Мил. КМ)

Упоредни преглед БиХ размјене пољопривредним производима по регионима (Мил. КМ)

Регион	2011				2012				Раст/Пад 2012/2011	
	Увоз		Извоз		Увоз		Извоз		Увоз	Извоз
	Вриједност	Учешће	Вриједност	Учешће	Вриједност	Учешће	Вриједност	Учешће		
ЕУ	930,33	32,79%	216,39	31,41%	859,70	35,09%	204,98	29,04%	-7,59%	-5,28%
ЦЕФТА	1.372,12	48,36%	440,36	63,91%	1.271,88	51,91%	466,56	66,09%	-7,31%	5,95%
ЕФТА	4,19	0,15%	4,18	0,61%	3,68	0,15%	3,77	0,53%	-12,32%	-9,78%
УоСТ*	58,11	2,05%	9,41	1,37%	57,91	2,36%	11,82	1,67%	-0,35%	25,55%
Остатак свијета	472,73	16,66%	18,68	2,71%	256,99	10,49%	18,79	2,66%	-45,64%	0,59%
Укупно	2.837,49	100,00	689,03	100,00	2.450,16	100,00	705,92	100,00	-13,65%	2,45%

Извор: Агенција за статистику БиХ

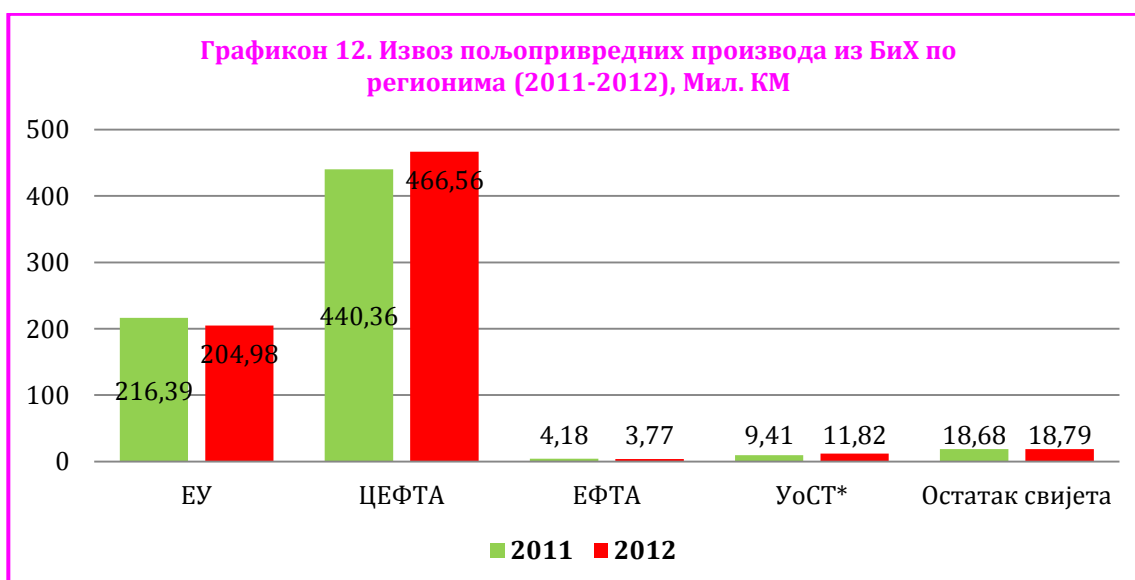
* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Према подацима из табеле се може видјети да је дошло до пада увоза пољопривредних производа за 2012. године у односу на претходну годину, гдје је увоз смањен за 13,65%, а извоз се повећао за 2,45%. У 2012. години забиљежен је пад увоза пољопривредних производа по регионима, па тако је увоз из ЕУ смањен за 7,59%, из земаља ЦЕФТА-е за 7,31%, из земаља ЕФТА-е остварен је пад увоза од 12,32%, из Турске (УоСТ) је смањен увоз пољопривредних производа за 0,35% те из земаља Остатка свијета увоз пољопривредних производа је смањен за 45,64%.

Извоз пољопривредних производа за 2012. годину биљежи пад у земље ЕУ гдје је смањен за 5,28%, извоз истих у земље потписнице ЦЕФТА-у је повећан за 5,95%. Највећи пад извоза пољопривредних производа остварен је код земаља ЕФТА-е и то за 9,78%, док је извоза пољопривредних производа у земље УоСТ (Турска) повећан за 25,55%, те у земље Остатка свијета повећан је извоз за 0,59%.

5.4. Размјена пољопривредних производа са Хрватском и Србијом

5.4.1. Робна размјена са Хрватском

Укупан обим размјене пољопривредних производа Босне и Херцеговине са Хрватском за 2012. године износио је 801,77 милиона КМ, те представља пад од 6,24% у односу на претходну годину, када је укупна размјена износила 855,19 милиона КМ. Увоз пољопривредних производа из Хрватске за 2012. годину износио је 595,31 милион КМ, те је мањи за 9,23% у односу на претходну годину. Извоз пољопривредних производа у Хрватску за 2012. годину износио је 206,46 милиона КМ, те је у односу на претходну годину већи за 3,58%.

Упоредни преглед размјене пољопривредним производима са Хрватском

Опис	2010	2011	2012	Раст/Пад 2011/2010	Раст/Пад 2012/2011
Увоз из Хрватске	606,32	655,86	595,31	8,17%	-9,23%
Извоз у Хрватску	170,98	199,33	206,46	16,58%	3,58%
Обим робне размјене	777,3	855,19	801,77	52,14%	-6,24%
Дефицит/суфицит	-435,34	-456,53	-388,85	4,87%	-14,83%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Уласком Хрватске у ЕУ (1. јули 2013. године) извоз бх. производа на ово тржиште подлијеже испуњавању прописаних услова за увоз у ЕУ и пуштање у промет на европско тржиште. С обзиром да је европско законодавство врло развијено, данашња ситуација имплицира да готово сваки производ који се жели извести у неку од чланица мора испуњавати низ општих и посебних услова. Постоји неколико група производа чији је опстанак на тржишту Хрватске директно повезан са благовременим испуњавањем прописаних услова ЕУ. То су, у првом реду, прописи који се односе на производе животињског поријекла, од којих БиХ тренутно испуњава услова за извоз рибе и рибљих производа:

- Живе животиње – Глава 01, Месо и јестиви кланични производи – Глава 02, Млијеко и млијечни производи, конзумна јаја, мед – Глава 04; Прерађевине од меса и риба – Глава 16.

Од наведене четири групе производа, три групе улазе у десет најзначајнијих извозних група производа у Хрватску, гдје су главни извозни производи (Глава ЦТ 4) млијеко, птичија јаја, мед и слично.

Структура бх. размјене пољопривредних производа са Хрватском у 2012. години (милиона КМ)

Рб.	Глава ЦТ	Опис	Извоз	Покривеност	% Извоза
1	4	Млијеко, птичија јаја, мед, и слично	45,59	62,37%	49,44%
2	15	Биљна и животињска маст	48,15	175,53%	63,45%
3	22	Пића, алкохоли и сирће	25,28	20,32%	62,58%
4	19	Производи на бази житарица, млијека, и слично	27,19	101,14%	51,78%
5	7	Поврће, коријење и кртоле за јело	7,11	200,13%	27,86%
6	20	Производи од поврћа, воћа и слично	8,00	84,24%	41,02%
7	2	Месо и други кланични производи за јело	7,88	61,91%	42,14%
8	16	Прерађевине од меса, риба, љускара и слично	8,20	14,78%	18,92%
9	8	Воће за јело; коре агрума, диња, лубеница	6,72	110,93%	17,76%
10	21	Разни производи за исхрану	6,77	12,12%	45,72%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Увоз пољопривредних производа из Хрватске за 2012. годину износио је 686,01 милиона КМ што представља 31,15% од укупног увоза из Хрватске. Извоз пољопривредних производа у Хрватску за 2012. годину износио је 213,53 милиона КМ што представља 18,33% од укупног извоза у Хрватску. Покривеност увоза извозом у бх размјени пољопривредних производа са Хрватском за 2012. годину је износила 31,13%.

5.4.2. Робна размјена са Србијом

Укупан обим размјене пољопривредних производа Босне и Херцеговине са Србијом за 2012. годину износио је 680,22 милиона КМ, те представља пад од 5,18% у односу претходну годину, када је укупна размјена износила 717,36 милиона КМ. Увоз пољопривредних производа из Србије за 2012. годину износио је 584,99 милиона КМ, те је у односу на исти период претходне године мањи за 6,65%. Извоз пољопривредних производа у Србију за 2012. годину износио је 95,23 милиона КМ, те је у односу на предходну годину већи за 5,00%.

Упоредни преглед размјене пољопривредним производима са Србијом

Опис	2010	2011	2012	Раст/Пад 2011/2010	Раст/Пад 2012/2011
Увоз из Србије	602,74	626,67	584,99	3,97%	-6,65%
Извоз у Србију	90,65	90,69	95,23	0,04%	5,00%
Обим робне размјене	693,40	717,36	680,22	3,46%	-5,18%
Дефицит/суфицит	-512,09	-535,98	-489,77	4,66%	-8,62%

Извор: Агенција за статистику БиХ

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом*

5.5. Трговински споразуми

5.5.1. Споразум о стабилизацији и придруживању - провођење Привременог споразума

Од дана ступања на снагу Привременог споразума (1. јули 2008. године), 2013. година је пета година имплементације Привременог споразума. Надлежне институције БиХ, а првенствено Министарство спољне трговине и економских односа БиХ и Управа за индиректно опрезивање БиХ су наставиле са активностима на досљедној примјени Привременог споразума. Сектор за царинску политику и тарифе унутар Министарства спољне трговине и економских односа БиХ је благовремено припремио Царинску тарифу БиХ за 2013. годину („Службени гласник БиХ“ број 106/12), која садржи све потребне елементе укључујући посебно назначен царински режим за сваку тарифну линију по МФН принципу, увоз из ЕУ, ЦЕФТА чланица, Ирана и Турске. Царинска тарифа БиХ за 2013. годину се примјењује од 01.01.2013. године.

Представници Европске комисије и институција Босне и Херцеговине су 17. и 18. априла одржали 4. сједницу Привременог пододбора за пољопривреду и рибарство. Током састанка представници БиХ су презентовали остварени напредак у преузимању законодавства ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја, безбједности хране, заштите здравља биља и ветеринарства, и испуњене обавезе из Европског партнерства и ССП/Привременог споразума за период март 2011-март 2012. године.

Информације о спровођењу Привременог споразума

Чланом 10 Привременог споразума (Члан 27. Споразума о Стабилизацији и Придруживању-а) је дефинисано да се Протоколом 1 утврђују трговински аранжмани за прерађене пољопривредне производе који су у њему наведени. Од дана ступања на снагу Привременог споразума БиХ постепено смањује царине које се примјењују на увоз

одређених прерађених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице, наведених у Анексу ИИ Протокола 1 о трговини прерађеним пољопривредним производима између Заједнице и БиХ, у складу са временским распоредом утврђеним за сваки производ у том анексу. У складу са дефинисаном динамиком снижавања царина на прерађене пољопривредне производе (Анекс II Протокола 1 Привременог споразума) од 1. јануара 2013. године БиХ је на увоз одређених прерађених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице смањила царине са 40% МФН-а на 0% царине и са 20% МФН-а на 0% царине што је видљиво из Царинске тарифе БиХ за 2013. годину („Службени гласник БиХ“ број 106/12).

У складу са одредбама члана 12. Став 4 Привременог споразума (Члан 27. ССП-а) и Анексом III, Босна и Херцеговина је у петогодишњем периоду, са првим јануаром 2013. године, укинула све царине на примарне пољопривредне производе поријеклом из Заједнице наведене у Анексима III (а), III (б), III (ц), III (д) и III (е).

Анекс	Имплементација одредби ПС - Анекс III	Година
III (а)	БиХ је <u>од дана ступања на снагу Привременог Споразума</u> укинула све царине које се примјењују на увоз одређених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице, наведених у Анексу III (а) (Царинска тарифа БиХ „Сл. Гласник БиХ“ бр.7/08).	01.07.2008.
III (б)	БиХ је <u>1. јануара прве године након ступања на снагу Привременог Споразума</u> укинула све царине које се примјењују на увоз одређених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице, наведених у Анексу III (б) (Царинска тарифа БиХ „Сл. Гласник БиХ“ бр.100/09).	01.01.2009.
III (ц)	БиХ је <u>1. јануара треће године након ступања на снагу Привременог Споразума</u> укинула све царине које се примјењују на увоз одређених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице, наведених у Анексу III (ц) (Царинска тарифа БиХ „Сл. Гласник БиХ“ бр.106/10).	01.01.2011.
III (д)	БиХ је <u>1. јануара пете године након ступања на снагу Привременог Споразума</u> укинула све царине које се примјењују на увоз одређених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице, наведених у Анексу III (д) (Царинска тарифа БиХ „Сл. Гласник БиХ“ бр.106/12).	01.01.2013.
III (е)	БиХ је <u>од дана ступања на снагу Привременог Споразума</u> укинула царине које се примјењују на увоз одређених пољопривредних производа поријеклом из Заједнице наведених у Анексу III (е) у оквиру царинске квоте назначене за дате производе. Увози изван квота остају на нивоу утврђеним по принципу најповлаштеније нације (МФН). Управа за индиректно опорезивање БиХ управља тарифним квотама, путем информационог система «Quota БиХ».	01.07.2008.

У складу са одредбама члана 12. став 5., Протоколом 6 Привременог споразума утврђују се аранжмани који се примјењују на вина и алкохолна пића која су у њему наведена. Ставом 3 Протокола 6 БиХ је одобрила преференцијалну нулту царинску стопа за квоту од 6.000 хл за квалитетно пјенушаво вино и вино од свјежег грожђа (царинских тарифних ознака ех 2204 10 и ех 2204 21) од дана ступања на снагу Привременог споразума уз годишње повећање од 1. 000 хл (годишње повећање се примјењује док квота не достигне максимум од 8.000 хл).

У 2012. години квота за квалитетно пјенушаво вино и вино од свјежег грожђа (царинских тарифних ознака ех 2204 10 и ех 2204 21) је износила 8.000 хл и искориштена је 78%, што је готово идентично са степеном искориштености у 2011. години (79%), а представља значајно повећање у односу на претходне двије године, када је искориштено 32% (2010. година) и 29% (2009. година).

У складу са дефинисаном динамиком снижавања царина на рибу и рибље производе (Анекс V Привременог споразума) од 1. јануара 2013. године БиХ је на увоз одређених риблих производа поријеклом из Заједнице смањила царине са 20% МФН-а на 0% царине, што је видљиво из Царинске тарифе БиХ за 2012. годину („Службени гласник БиХ“ број 106/12).

5.5.2. Споразум ЦЕФТА 2006

Пододбор за пољопривреду, укључујући санитарна и фитосанитарна питања

Под предсједавањем Републике Албаније у Тирани је 29-30. маја 2012. године одржан пети састанак Пододбора за пољопривреду, укључујући санитарна и фитосанитарна питања (СПС).

Након усвајања Програма рада ЦЕФТА Стране су извршиле преглед својих пољопривредних политика, размијениле информације о трговини пољопривредним производима од задњег састанка и дали прелиминарну процјену provedбе Додатног протокола и Анекса 10.

Потписивањем Додатног протокола Споразума и Анекса 10, 11. фебруара 2011. године, Албанија, Хрватска, Македонија, Црна Гора, Молдавија и Србија значајно су либерализовале трговину пољопривредним производима. Процес ратификације Додатног протокола Споразума је завршен у јануару 2012. године.

У складу са Анексом 10 Додатног протокола Споразума ЦЕФТА нису у потпуности либерализовани пољопривредни производи између:

- Босне и Херцеговине и Албаније;
- Хрватске и Србије (остале су одређене царине и квоте);
- Хрватске и Црне Горе (одређене царине остају на страни Црне Горе);
- Македоније и Молдавије (остаје само једна квота).

Због чињенице да је у билатералним уговорима о слободној трговини, чије су царинске концесије интегрисане у ЦЕФТА Споразум, већ испреговарала високи степен либерализације у области пољопривредних производа, Босна и Херцеговина није учествовала у преговорима о даљој либерализацији, али је као Страна у ЦЕФТА споразуму активно укључена на реализацији овог циља. Босни и Херцеговини је остао само одређени број пољопривредних производа на заштити са Албанијом. Уласком Хрватске у Европску унију и иступањем из Споразума ЦЕФТА 2006, 1. јула 2013. године, преостаће само царине између Босне и Херцеговине и Албаније, те једна квота између Македоније и Молдавије, како би се остварила потпуна либерализација пољопривредног сектора у оквиру ЦЕФТА-е. Такође, разговарано је о кључним питањима у трговини пољопривредним производима, санитарним и фитосанитарним питањима (СПС), сарадњи између ЦЕФТА администрација, кординацији активности са осталим ЦЕФТА структурама, бази података о санитарним и фитосанитарним питањима и сарадњи са приватним сектором.

Кључна питања у трговини пољопривредним производима – анализа Матрице проблема

Анализа базе података о приступу тржишту је показала да је у 2012. години проценат новонасталих проблема низак (4%), док рјешени проблеми представљају 60% укупних баријера. Надаље, скоро једна трећина питања долази из санитарних и фитосанитарних подручја (26%), слиједе питања повезана са инспекцијом прије пошиљке (18%) и накнадама и порезима (15%). По секторима, најчешћа баријера је у пићима и дуванским производима (28%), живим животињама (9%) и поврћу (9%). Стране су извјестиле о новим проблемима и пружиле ажуриране информације о проблемима која су у току, а која су сматрана као потенцијална нецаринска баријера у трговини пољопривредним производима између ЦЕФТА Страна.

Санитарна и фитосанитарна питања

СПС представници су на састанку извјестили о новим прописима, процесу хармонизације стандарда са оним у ЕУ, могућности закључења споразума о међусобном признавању докумената о оцјени усклађености и најбољој пракси у Региону. Стране су разговарале о препорукама Организације за економску сарадњу и развој (ОЕСД) у вези са санитарним и фитосанитарним питањима, посебно оним које се баве заједничким учествовањем ЦЕФТА

представника на састанацима Организације Уједињених нација за храну и пољопривреду (FAO), Међународног душтва за ширење биља (IPPS) и Свјетске организације за здравље животиња (OIE).

Сарадња између ЦЕФТА администрација

Представник Међународне финансијске корпорације (IFC) је представио препоруке и активности договорене на Радионици о мапирању пословних процеса у агробизнису одржане под покровитељством ЦЕФТА Пододбора за царине и правила поријекла у Сарајеву, 17. маја.

Кординација активности са осталим ЦЕФТА структурама

Кординација са остала два Пододбора омогућује размјену информација о питањима, мјерама и активностима везаним за нотификацију и смањење нецаринских баријера у трговини.

Пројект Санитарна и фитосанитарна база података (СПС)

Стране су се упознале са Нацртом пројекта СПС базе података која је дио активности предвиђених у трогодишњем Стратешком Програму рада Пододбора и један од приоритета предједавања Албаније током 2012. године. Главни циљ базе података је повећање транспарентности и побољшање размјене података у СПС подручју. Овај пројект ће се започети имплементирати у 2013. години под предједавањем Босне и Херцеговине Пододбором за пољопривреду и СПС.

Сарадња са приватним сектором

Представник Албанског удружења за агробизнис представио је искуство сарадње између компанија у Албанији као и у Региону. Нагласио је да Албанске компаније имају доста користи од ЦЕФТА Споразума. Споразум је створио позитивну климу за инвестиције, бољи приступ финансијама и трговини будући да је омогућио трговање без царине за више од 90% производа. Такође је информисао да компаније у Албанији редовно сарађују са својим колегама у другим ЦЕФТА Странама.

6. ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2012.ГОДИНУ

Буџетску 2012. годину карактерисале су буџетске кризе на свим нивоима власти. Иако је дошло до благог раста подршке карактеристика године, која је иза нас, су кашњења у исплати подстицаја, пребацивања дуговања, доношење неких од рјешења која у најмању руку нису сретна за пољопривредне произвођаче. У овом уводном дијелу укратко је дат осврт на основне промјене које су се десиле у претходној години, а које су везане за аграрне политике, односно политику подршке пољопривредним произвођачима у Босни и Херцеговини уопште.

Федерација Босне и Херцеговине: Позитивни ефекти измјене регулаторног оквира подршки у 2011. години, односно увођење правилника о подршкама умјесто дотадашњих Одлука које је доносио министар, умањени су њиховим честим измјенама и допунама. Кашњења у доношењу правилника за 2012. годину као и за текућу 2013. годину годину као да су постала уобичајена пракса у Федерацији БиХ Исплате подстицаја су ишле врло тешко, нередовно и често су биле резултат акција у виду протеста од стране самих произвођача у Федерацији. Ово незадовољство је константно присутно од самог објављивања Правилника. Због тога су и измјене истих биле врло честе. Дуговања која се преносе из године у годину представљају све већи проблем за Министарство. Кантонална министарства такође биљеже проблеме као и ентитетски нивои. Главне новине када је у питању подршка са Федералног нивоа је увођење мјера подршке пољопривредним произвођачима повратницима у Републику Српску у износу од 10 милиона КМ. За ову намјену средства су се обезбиједила кроз буџет Министарства пољопривреде док се имплементација одвијала удружено путем Федералног министарства пољопривреде и Федералног министарства за избјегла и расељена лица. Друга битна новина је увођење извозних подстицаја за пољопривредне произвођаче/извознике у Федерацији.

Република Српска: Као и у случају Федерације и пољопривредници у РС су имали тешку годину. Иако је правилник о подстицајима донесен на вријеме сама реализација је ишла доста тешко. Највећи проблем су представљала дуговања из претходних година, али и дуговања произвођача ка робним резервама за регресирани инпуте. Измјене правилника које су учињене 2011. године у смислу да се за остварену производњу **н** године подршка остварује у **н+1** години није повољно рјешење за произвођаче и јасно је да је урађена са циљем растерећења пристиска на пољопривредни буџет. Друга измјена система подршке је урађена у 2012. години када је због неликвидности буџета донијета одлука да се банкарски сектор укључи у исплату подстицаја као посредник. Банке су исплаћивале подстицаје пољопривредницима на основу позитивног рјешења издатог од стране Министарства зарачунавајући одређену камату, Министарство је накнадно банкама исплаћивало дуг који је настао уз камату која је унапријед договорена.

Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине: Као и у случају Федерације и Републике Српске и у Дистрикту ситуација није била посебно боља. Иако се могу похвалити досадашњом подршком како у смислу креирања рјешења подршке тако и редовности исплата због опште кризе буџета у БиХ ни у Брчко Дистрикта се у 2012.години подршке нису могле остварити на вријеме. Карактеристика године су дуговања за поједине мјере и пренос дуговања из претходне године. Регулаторни оквир се није мијењао током 2012.године.

6.1. Укупна издвајања за пољопривреду и рурални развој БиХ и структура по ентитетима

Подршка пољопривредним произвођачима у Босни Херцеговини у 2012. години се одвијала по истом или врло сличном систему као и претходних година. Измјене које су начињене у регулаторном оквиру као и у самом систему имплементације су већ поменуте у

уводном излагању. Правни оквир је остао неизмјењен на начин да се у Републици Српској задржало регулисање подстицаја путем Закона о обезбјеђењу и усмјеравању средстава за подстицање пољопривреде и села, те Правилником о условима и начину остваривања новчаних подстицаја. Измјене правног оквира из 2011. године у Федерацији су се задржале и током 2012.године, тако да у том погледу није било значајнијих одступања. Брчко Дистрикт такође није мијењао законску и подзаконску основу. Карактеристика свих нивоа власти које пружају подршку пољопривредним произвођачима је заостајање издвајања за мјере инвестиционих улагања на рачун подршке производњи, због буџетских проблема. Када је ријеч о самим издвајањима за подршку пољопривреди и руралном развоју у Босни и Херцеговини у 2012. години, можемо констатовати да је у односу на претходну годину дошло до повећања издвајања на свим нивоима, у Федерацији Босне и Херцеговине, Републици Српској и Брчко Дистрикту. С тим у вези је у прошлој години на укупном нивоу забиљежен пораст издвајања за око 15.833.697 КМ.

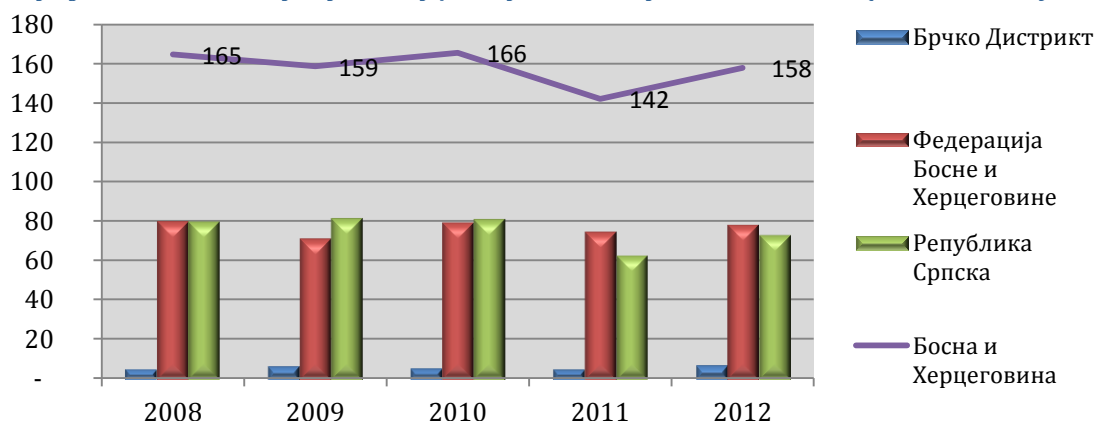
Пољопривредни буџети у БиХ (2008-2012), КМ

	2008	2009	2010	2011	2012
Брчко Дистрикт БиХ	4.646.316	6.055.822,8	5.066.820,9	4.557.774	6.505.534
Федерација БиХ⁵	80.068.922	71.126.748	79.393.279	74.636.608	78.215.847
Република Српска	80.000.000	81.547.605	81.186.160,2	62.862.495	73.169.194
Босна и Херцеговина	164.715.238	158.730.176	165.646.260	142.056.878	157.890.575

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Укупан буџет за пољопривреду у БиХ за 2012. годину је износио 157.890.575 КМ, што представља повећање за око 11,14%, у односу на прошлу годину. Пораст издвајања је забиљежен у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту. Ипак овај ниво подршке (2012) је још увијек мањи у односу на период прије 2011. године, што указује да још увијек није дошло до опоравка од прије рецесије.

Графикон 13. Пољопривредни буџети у БиХ за период 2008 – 2012 (милиона КМ)

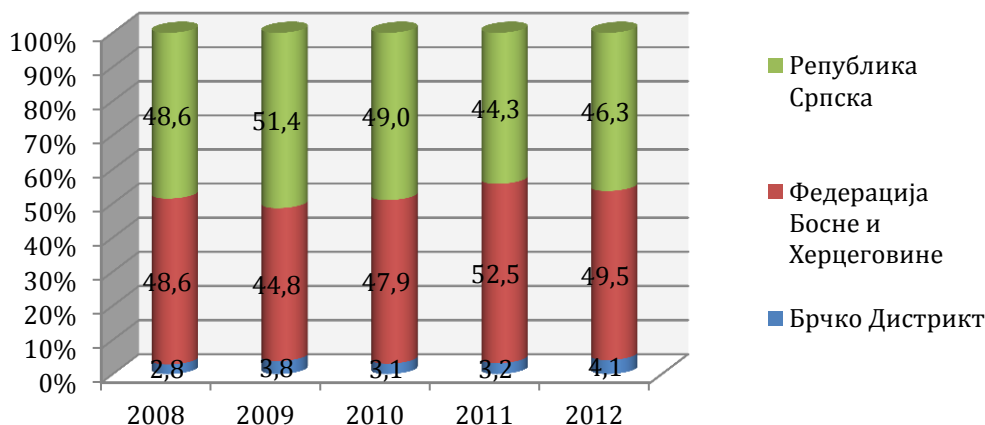

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

⁵ Подстицаји за Федерацију БиХ укључују и подршку са кантоналних нивоа. За 2012. годину недостају подаци о исплатама из четири кантона: Средњобосански, Западнохерцеговачки, Тузлански и Посавски кантон. Херецеговачконеретвански кантон, као и претходних година, није имао буџет за подрку пољопривреди и руралном развоју.

Посматрајући укупну подршку за пољопривреду и рурални развој на нивоу БиХ, видљиво је, да у готово истом омјеру учествују оба ентитета (Федерација Босне и Херцеговине и Република Српска). Међутим, и ове године, као и претходне, Федерација има предност у подршци, док најмањи обим подршке у апсолутном износу је свакако са нивоа Брчко Дистрикта БиХ, што је и разумљиво обзиром на величину Дистрикта (графикон 14).

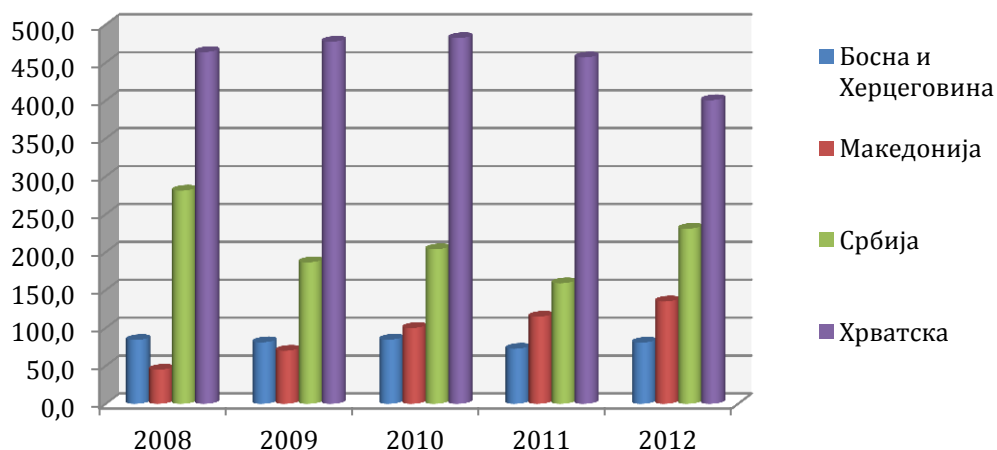
Графикон 14. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008 – 2012 (ентитети и Дистрикт БД)

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Како би добили јаснију слику нивоа подршке пољопривредницима у БиХ, урађено је поређење домаће буџетске подршке⁶ са истовјетном подршком у земљама окружења (графикон 15). Како је из графикана и видљиво ниво подршке пољопривреди и рураном развоју у БиХ је далеко испод нивоа у земљама са којима БиХ има највећу трговинску размјену односно које су нам и конкуренти и партнери.

Графикон 15. Поређење пољопривредног буџета Босне и Херцеговине и сусједних земаља (милиона ЕУР-а)

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

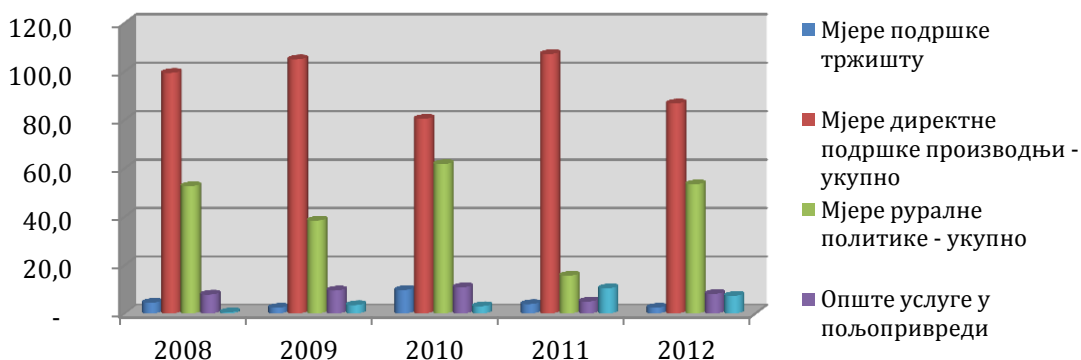
⁶ Рачуната је само буџетска компонента подршке, пољопривреда може уживати подршку и кроз тзв. небуџетску подршку која произилази прије свих из спољно-трговинске заштите односно других мјера регулације трговине и тржишта пољопривредних производа.

Компарација је урађена не нивоу петогодишњег периода на бази доступних података. Из графикана је видљиво да је највећи ниво подршке у региону у периоду 2008 – 2012. година, забиљежен у Хрватској, просјечно 456,3 милиона ЕУР-а, затим по издвајању слиједи Србија са 212,3 милиона ЕУР-а, сљедећа је Македонија са 93 милиона ЕУР-а, Босна и Херцеговина се налази на посљедњем мјесту са просјеком од 80,6 милиона ЕУР-а. Када је ријеч о тренду издвајања може се рећи да најпозитивнији тренд има Македонија која је у односу на 2008. у 2012. години повећала издвајања за пољопривреду за 90 милиона ЕУР-а (са 45, у 2008 на 135 милиона ЕУР-а, у 2012. години) остале три земље имају мање више стабилан ниво издвајања (промјене које су примјетне више су резултат курсних флукуација него промјена у висини издвајања). Узимајући у обзир нивое буџетске подршке као и степене заштите домаће пољопривредне производње јасно је да се БиХ пољопривредни произвођачи налазе у неравноправнијем положају у односу на произвођаче из сусједства.

6.2. Структура подршке по групама мјера

Као и претходних година мјере које су класификоване као мјере директне подршке производњи имају предност у подршци пољопривредницима у Босни и Херцеговини (графикон 16). Од укупних 157.890.575 милиона КМ колико је реализовано кроз подршке пољопривреди и руралном развоју у БиХ на ову групу мјера отпада 86.735.520 милиона КМ, или 55% , што представља више од половине од укупно реализованих средстава. Међутим, иако је кроз ову групу мјера реализован највећи обим подршке у 2012. години, у односу на претходну годину забиљежен је пад издвајања у релативном износу од 20,5%, а на конто других мјера прије свега мјера руралне политике. Ово би требао да буде охрабрујући знак, односно знак превазилажења кризе обзиром да се у кризним годинама више пажње посвећује подршци производњама. Мјере руралног развоја тако су забиљежиле раст од чак (242%), односно 37,7 милиона КМ у апсолутним износима у односу на годину прије (у 2011. години 15.622.326 милиона КМ, док је у 2012. години остварила ниво од 53.365.517 милиона КМ, што је повећање од 37.743.191 милиона КМ).

Графикон 16. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008–2012 по групама мјера подршке (милиона КМ)

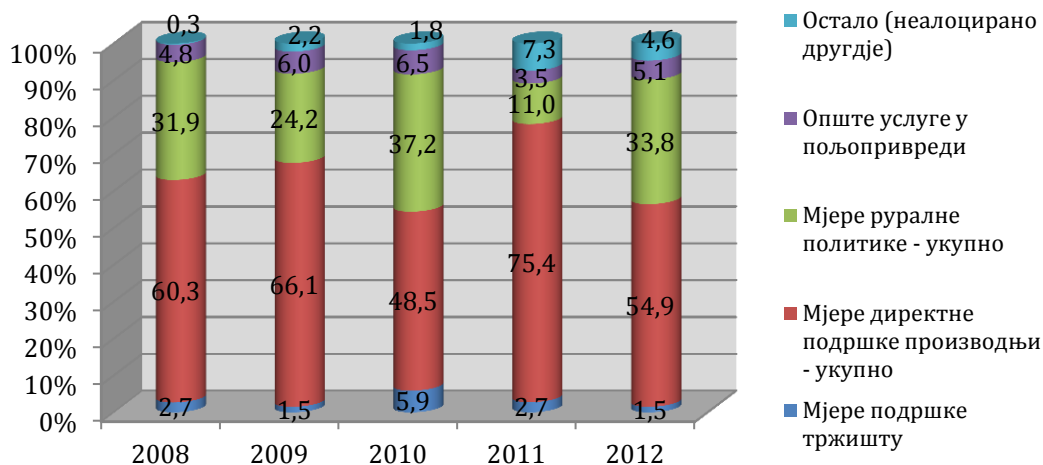

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Повећање издвајања за мјере руралне политике је свакако позитиван помак обзиром на врло важне компоненте исте које се прије свега огледају у инвестиционим улагањима. Група опште услуге у пољопривреди је такође забиљежила раст издвајања у укупном износу од 8,1 милион КМ, што је повећање од 3,1 милион КМ у односу на претходну годину. Мјере подршке тржишту биљеже поново пад издвајања у односу на претходну годину и то у износу од 1,4 милиона КМ.

Остало/неалоцирано и даље биљежи високо учешће у укупној подршци али је захваљајујући нешто већој дисциплини у извјештавању ове године мањи него претходних година. Тако биљежимо смањење овог конта за 2012. годину од 3,14 милиона КМ.

Графикон 17. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008–2012 по групама мјера (%)

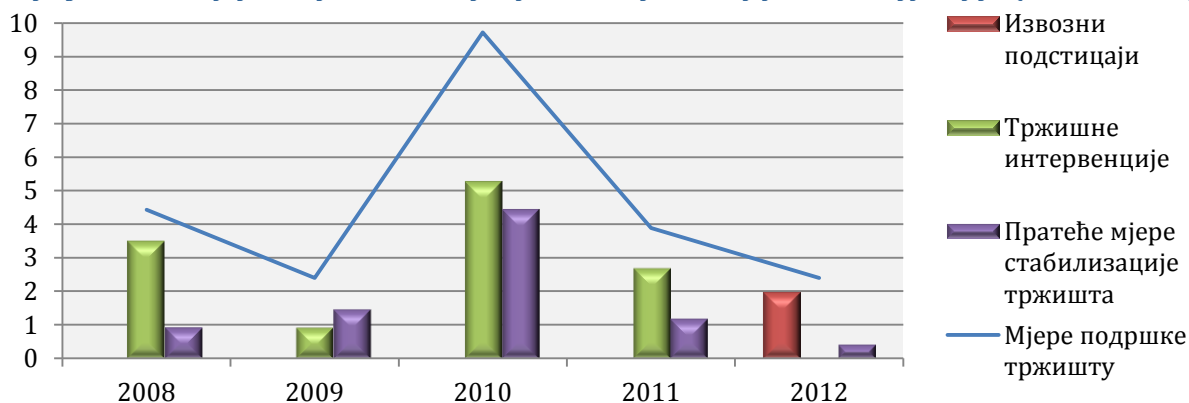
Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјелења за пољопривреду БД БиХ

6.2.1. Структура мјера подршке у оквиру појединачних група

Мјере подршке тржишту

Иако у званичним документима постоје идентификоване као облик подршке пољопривреди и одређена средства се издвајају за мјере које се могу класификовати као мјере подршке тржишту, активан и адекватан механизам ценовно-тржишне политике у БиХ још увијек није успостављен. Стога и све мјере које су овдје приказане/класификоване имају карактер *ad hoc* мјера а не системских рјешења која имају снагу одржати стабилним и цијене и пољопривредна тржишта. Можда је и ово разлог зашто је обим издвајања за ову групу мјера и даље најмањи, односно зашто се овим мјерама даје мање значаја. Послије значајнијег раста издвајања за ову групу мјера у 2010. години, у 2011. и 2012. години дошло је до поновног пада издвајања. У 2012. години је укупно издвојено 2,4 милиона КМ, односно 1,5% од укупног буџета за пољопривреду, што је смањење у односу на претходну годину за око 1,4 милиона КМ.

Графикон 18. Мјере подршке пољопривредном тржишту у БиХ – структура (милиона КМ)

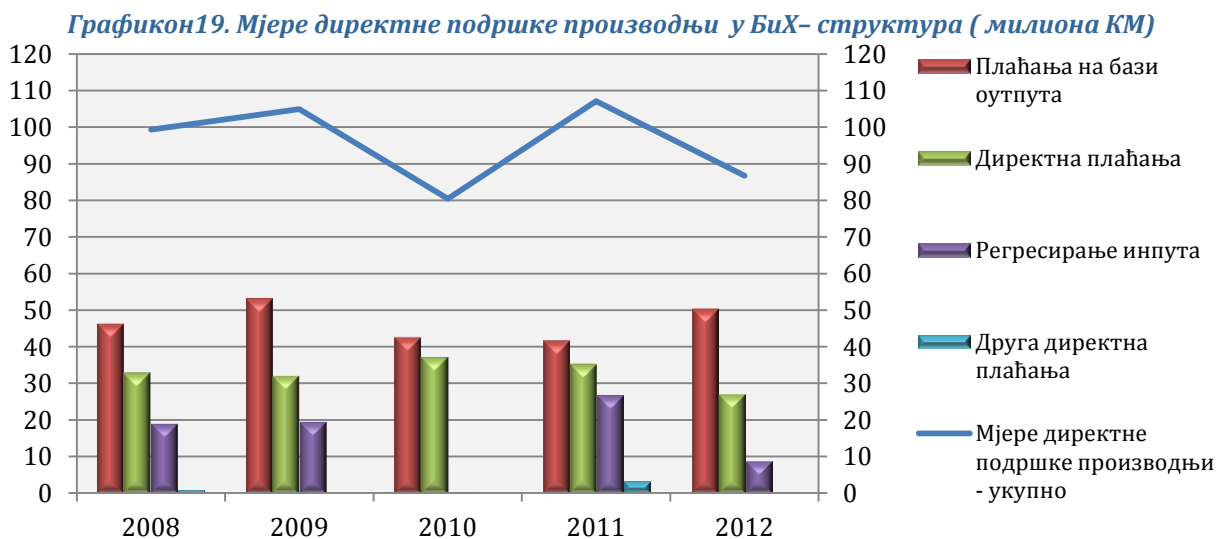

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјелења за пољопривреду БД БиХ

Оно што је карактеристично за ову групу мјера и за 2012. годину је увођење извозних субвенција као мјере подршке тржишту, а која до сада није била на снази у БиХ. Ову мјеру увело је Федерално министарство пољопривреде као помоћ код извоза домаћих пољопривредних производа у укупном износу од 1,98 милиона КМ. Према расположивим информацијама, извозне накнаде су исплаћене за извознике који су извозили: воће, поврће, млијеко и месне прерађевине. Од осталих мјера тржишно цјеновне политике једино је била заступљена мјера „пратеће мјере стабилизације пољопривредног тржишта“ у износу 414.841 КМ, интервентних откупа није било или нису достављени адекватни подаци.

Мјере директне подршке произвођачима/производњама

Као што је у генералном опису структуре подршке речено мјере директне подршке производњама имају највећу заступљеност у укупном пољопривредном буџету у Босни и Херцеговини, односно највећи обим подршке иде кроз мјере директне подршке произвођачима/производњама. Ако у обзир узмемо чињеницу да се ова група састоји од мјера: плаћања на бази оутпута, затим мјере директних плаћања на бази површина/грла те регресе за варијабилне инпуте онда оваква ситуација је и очекивана.

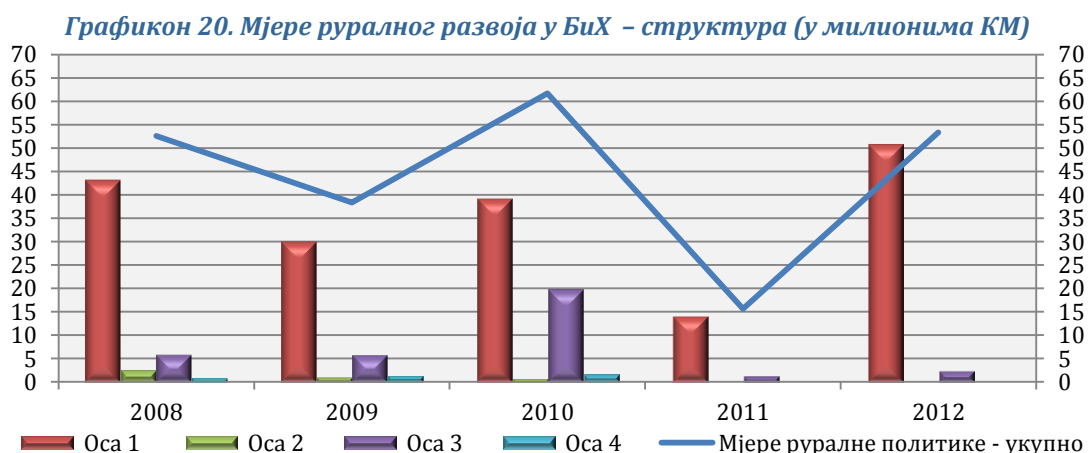
Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Набројане мјере су уствари и основа подршке пољопривреди, а уједно су и најпопуларније мјере подршке производњама у Босни и Херцеговини. Укупна издвајања и трендови за ову групу је већ обрађен у претходном дијелу тако да су у овом дијелу представљена издвајања и кратак опис главних мјера које чине групу, као и њихове трендове. Карактеристично је за ову годину да је мјера плаћања на бази оутпута врло доминантна, за разлику од претходних година када је разлика између ове мјере и мјере плаћања на бази површине/грла била врло мала. Тако је у 2012. години за ову мјеру издвојено укупно 50,4 милиона КМ, што је 30,1% од укупне пољопривредне подршке. Наравно највећи износ подршке кроз ову мјеру уживају произвођачи млијека. На другом мјесту су плаћања на бази површине/грла са укупним износом од 27,1 милион КМ, што је смањење у односу на ранију годину од 8,2 милиона КМ. Мјерено релативним показатељима, ова плаћања су заузимала 17,2% од укупне подршке пољопривреди, што је смањење од 7,7% у односу на годину раније. Скретања курса са директних плаћања на бази површине/броја грла према плаћањима која су везана за обим производње свакако не доприноси остварењу стратешких циљева, а то је постепено прилагођавање домаће политике према Заједничкој аграрној политици (ЗАП), Европске уније.

Регреси за варијабилне инпуте су мјера која је трећа по издвајању у оквиру групе мјера које се рачунају као директна подршка производњи. Ова мјера, иако је заступљена на територији само једног ентитета (Република Српска) и једног до два кантона у Федерацији БиХ (али у далеко мањим износима), је изузетно значајна. Укупна издвајања за регресе (регреси за минерално ђубриво и за дизел гориво) у прошлој годину су износила 8,8 милиона КМ, што је значајно смањење у односу на претходну годину (од 17,8 милиона КМ). Ипак ову вриједност треба узети са дозом „резерве“ јер је резултат оваког смањења највјероватније дуг за регресе (примјетно је да се готово по правилу сваке друге године износ за регресе рапидно умањи, а онда следеће године рапидно увећа, ово је резултат прије свега дуговања која се преносе у наредну годину тако да имамо оволике разлике). Друга директна плаћања традиционално заузимају најмањи обим подршке кроз мјере директне подршке производњама. Ова плаћања су у 2012. години износила нешто више од 324 хиљаде КМ.

Мјере руралног развоја

Као и ранијих година друга група мјера по висини издвајања су мјере руралног развоја. Након оштрог пада издвајања за ову групу мјера у 2011. годину када је издвојено нешто више од 15, 6 милиона КМ, што је било директна посљедица реструктурирања подршке у корист подршки производњама (карактеристично за кризне године), у прошлој години је дошло до опоравка издвајања за ову групу мјера. Тако је у 2012. години износ плаћања за руралне мјере био готово на нивоу од прије двије године (2010) када је био на највишем нивоу (61,6 милиона КМ). Укупно је издвојено 53,4 милиона КМ, што је око 33,8% од укупног пољопривредног буџета. Овако висок износ средстава за мјере руралног развоја резултат су помоћи за повратнике у Републици Српској, за коју је Федерација, кроз мјере руралног развоја (инвестициона улагања) издвојила у укупном износу од 7,8 милиона КМ. Највећи износ, као између осталог и претходних година, биљежи *Оса 1* руралног развоја односно унапређење конкурентности. За ову осу је укупно издвојено 50,7 милиона КМ (32,2%) што је највећи износ у току периода 2008-2012. година, а обзиром на нивое издвајања од прије 2008. године и највећи износ забиљежен уопште. Наравно највише средства су завршила као инвестиције односно улагања у стална средства, што је с обзиром на ниво опремљености пољопривреде и логично али и похвално. Позитиван ефекат и утисак и даље умањује систем имплементације мјера како инвестиционих улагања тако и других мјера руралног развоја а које су намијењене директно пољопривредним произвођачима. Ванинституционалне или институционалне комисије које се формирају *ad hoc*, а које имају потпуно аутономно право одлучивања о одобравању одређеног пројекта без укључивања стручних служби министарства свакако је нешто што није најбоље ријешено.

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Оса 3 је такође већ стандардно друга по издвајању за мјере руралне политике, мада по обиму није ни близу ранијим годинама (2010 и раније). Тако је у 2012. години за ову Оса-у, издвојено укупно 2,4 милиона КМ, што је повећање у односу на претходну од 1,17 милиона КМ. Највећи обим средстава за ову осу иде кроз мјере руралне инфраструктуре било да се ради о путевима или некој другој инфраструктури. Оса 2 биљежи стандардно ниско издвајање што је још горе биљежи континуиран негативни тренд од почетка посматраног периода. Прошле године је за ову осу издвојен готово истовјетан износ средстава као и претходне, односно нешто више од 121. 000 КМ.

Мјере општих услуга у пољопривреди

Трећа група мјера по висини издвајања из пољопривредних буџета у БиХ су опште услуге у пољопривреди. Као и случају мјера руралног развоја и мјере општих услуга у пољопривреди у 2012. години биљеже раст подршке. На име општих услуга у пољопривреди прошле године је издвојено 8,1 милиона КМ, што опет представља 5,1% од укупног пољопривредног буџета. Највећи износ средстава из групе мјера општих услуга је остварила мјера (по први пут) маркетинг и промоција захваљујући улагању у исту са федералног нивоа, слиједи затим инспекцијске услуге и дијагностика (ветерина и заштита биља), инфраструктура (овдје се мисли на лабораторијску и другу инфраструктуру квалитета), те истраживање и развој као четврта група по издвајању. Све остале мјере су у укупном издвајању за ову групу партиципирале у доста мањим износима.

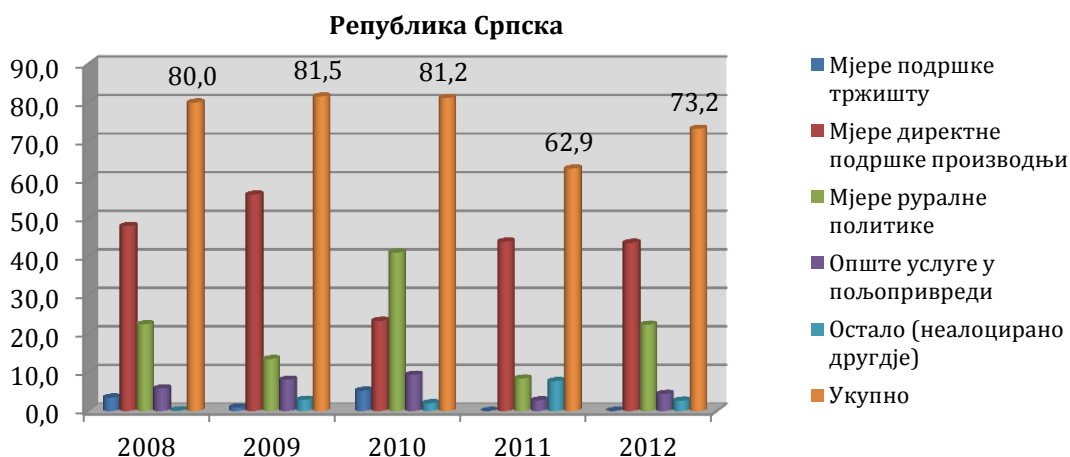
Неалоцирано (остало)

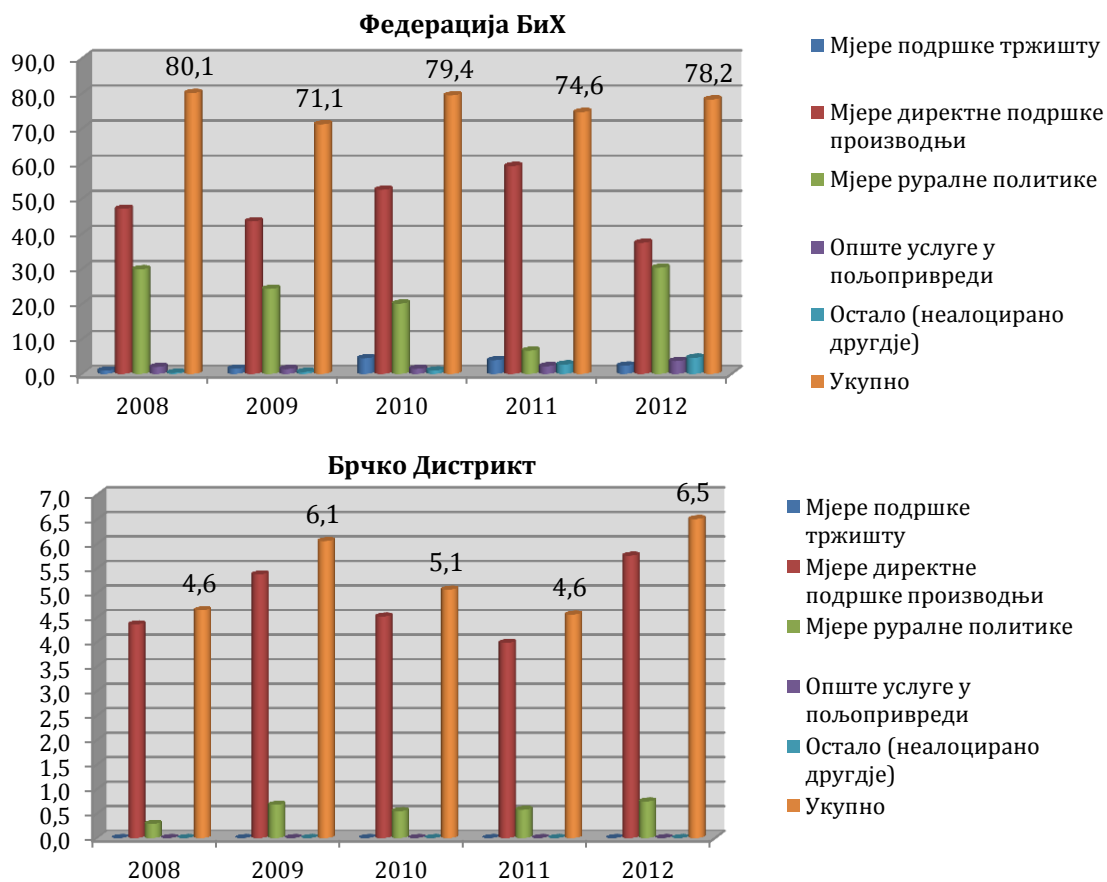
Као и претходних година „вјештачка“ група неалоцирано или остало је присутна и ове године. Треба подсетити да је разлог постојања ове групе уствари недисциплина у извјештавању са нижих нивоа (постојање дугова за коју не шаљу структуру тако да их није могуће структурирати) За разлику од прве двије посматране године, кад је износ неалоцираних средстава био низак, посљедних година исти има тренд раста што указује на проблеме у реализацији подстицаја, односно показатељ неликвидности пољопривредних буџета задњих година. Ове године је нешто боља ситуација када су у питању неалоцирана средства али и даље превисок ниво у односу на издвајања. Укупни износ је 7,29 милиона КМ или 4,6% од укупног буџета.

6.2.2. Структура по ентитетима и Дистрикту Брчко

Након приказане структуре подршке на нивоу цијеле државе, а како би се омогућио упоредни приказ исте између нивоа институција које издвајају подстицаје, представљен је графички приказ структуре подршке по групама мјера.

Графикон 21: Структура подршке (Република Српска, Федерација БиХ, Брчко Дистрикт) за период 2008-2012, (милиона КМ)

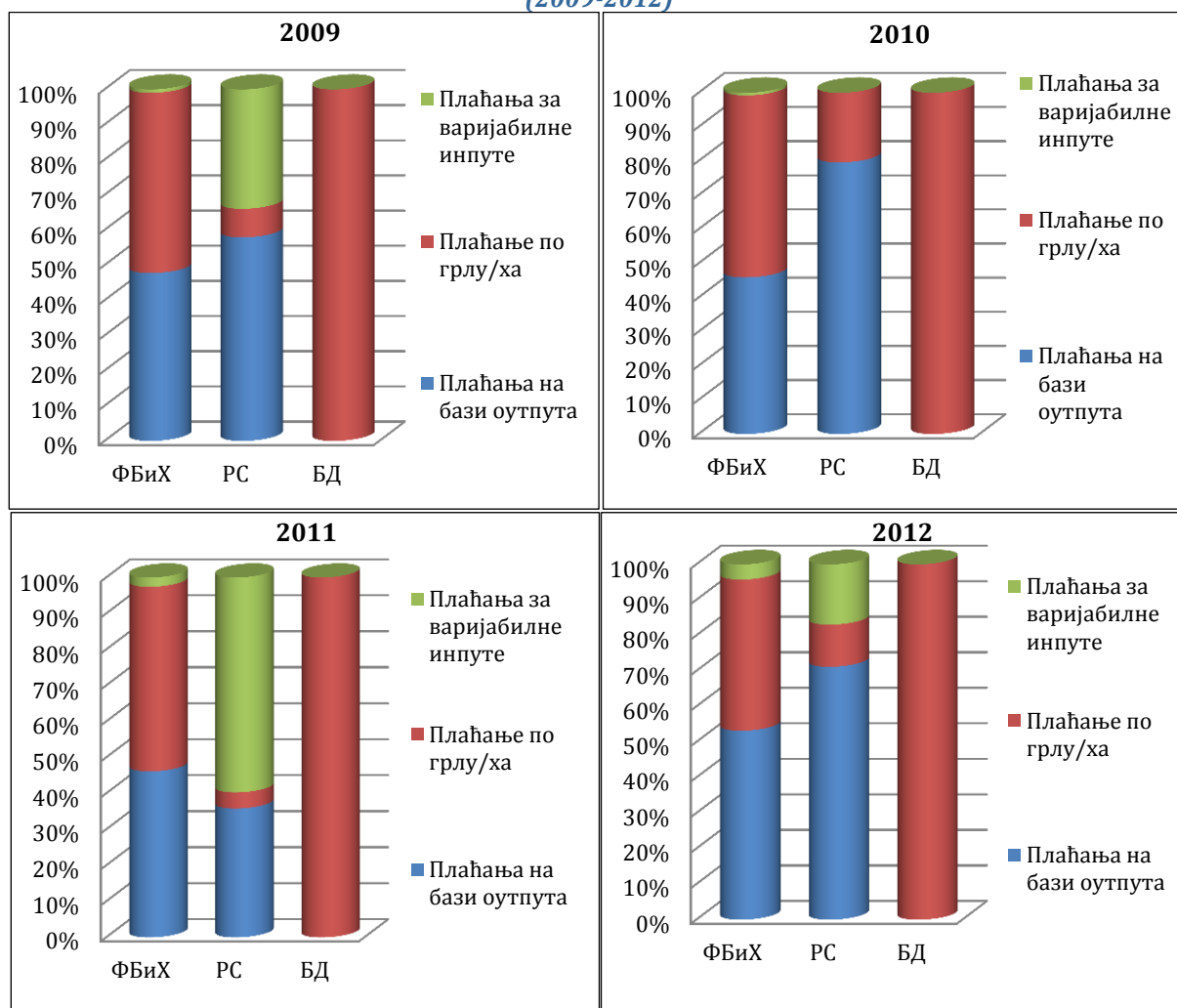

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Поређење модела подршке између ентитета и Брчко Дистрикта

Проблем интерне хармонизације мјера подршке и даље представља велики проблем кад је ријеч о пољопривредној политици у Босни и Херцеговини. Неусклађен систем подршке између институција надлежних за издвајање подстицаја, један је од битнијих разлога што се БиХ пољопривреда не опоравља жељеном брзином. Неусклађености подршке се биљеже како према врстама мјера подршке, тако и критеријима имплементације, односно висини подршке по јединици мјере. Као примјер различитости у подршци, између давалаца подстицаја, може послужити сљедеће поређење подршке производњама за период 2009 - 2012. година (графикони 21).

Графикон 22. Поређење мјера подршке производњи између ентитета и Брчко Дистрикта БиХ (2009-2012)

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Ово је само један од начина на који је могуће приказати несразмјеру у подстицајној политици између ентитета и Дистрикта. Већа несразмјерност у подстицајној политици би се добила ако би се укључили и кантони. За примјер су узете мјере подршке производњама обзиром да су најзначајније како са аспекта циљева тако и са аспекта трошкова.

Како је видљиво из приказаних графикана у БиХ је и даље присутна врло висока разлика у подршци произвођачима, (оно што није видљиво из графикана а чињеница је да је разлика присутна и у вриједностима по јединици мјере, али и према критеријима имплементације).

Чињеница је да се системи имплементације мјера подршке умногоме разликују, те да ускоро можемо очекивати одређена ограничења у смислу коришћења одређених мјера подршке, онда цијели проблем додатно добија на значају. Према одабраном поређењу, а ријеч је о поређењу мјера подршке производњама, односно проблем са мјерама подршке производњама, онда су главне разлике сљедеће: Федерација БиХ, односно Федерално министарство пољопривреде има двије главне мјере подршке кроз које врши подршку производњама то је подршка/плаћања на бази оутпута и плаћања по грлу/ха.

У Републици Српској, ситуација је другачија, обзиром да се највећи обим средстава за подршку производњи троши кроз мјере плаћања на бази оутпута и мјере регреса за варијабилне инпуте нафту и минерално ђубриво. Плаћања по грлу су такође заступљена као вид подршке међутим за разлику од Федерације и у Републици Српској нису одређени фиксни износи подршке. С друге стране регреси за варијабилне инпуте, нису уопште забиљежени као мјера у Брчко Дистрикту док у Федерацији БиХ биљежимо одређене износе који су дати прије свега са кантоналних нивоа (Федерални пољопривредни буџет нема ову мјеру на снази). Брчко Дисрикт, подршку производњама углавном пружа кроз плаћања по грлу (за анималну производњу) односно плаћања по хектару за биљну производњу. Друге двије мјере намијењене подршци производњи у ентитетима (плаћања на бази оутпута и регреси) нису присутне као мјера у Брчко Дистрикту. Ако на ово све додамо чињеницу да у Федерацији, Републици Српској и Брчко Дистрикту, чак у оквиру исте мјере износи по јединици нису исти, као и критеријуми за добијање подршке, онда је јасно о колико неусклађеној политици се ради. Иста или слична ситуација је и по питању других мјера (посебно мјера које се подводе под категорију руралних мјера).

Нехармонизована политика подршке у БиХ проблем је и за конкурентску позицију домаћих произвођача обзиром да се оваквим приступом и са мало средстава која се издвајају за подршку пољопривреди расипа умањујући њихов ефекат. С друге стране овај проблем се рефлектује и на тежњу БиХ ка учлањење у међународне организације, прије свега Свјетску трговинску организацији (WTO) и ЕУ. Када је ријеч о WTO јасно је да БиХ са даном чланства у овој свјетској организацији преузима одређене обавезе у смислу праћења домаће подршке (у једном дијели и смањења или преструктурирања). Ово није могуће ефективно постићи без сарадње између ентитета и државног нивоа.

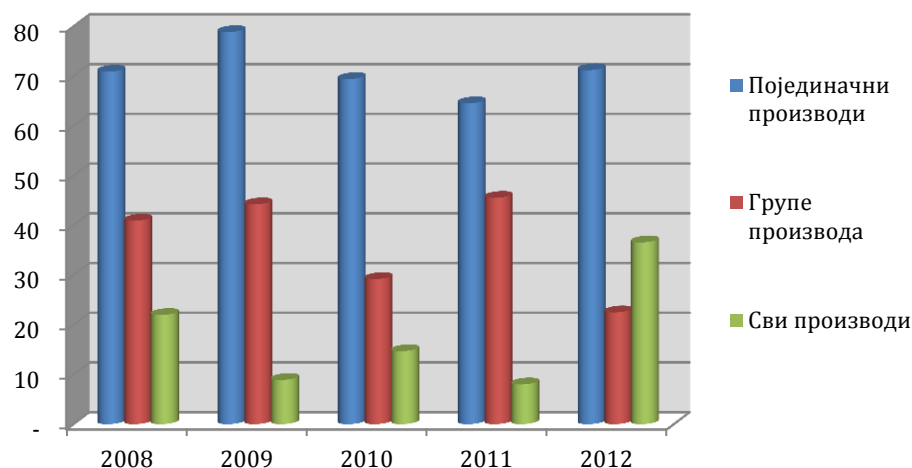
Када је ријеч о ЕУ, односно о хармонизацији домаће политике са Заједничком аграрном политиком Европске уније без преходно постигнуте унутрашње/интерне хармонизације, ни овај процес није могуће почети. Искуства приступа Хрватске, боље речено реформе политике подршке које је Хрватска предузимала задњих неколико година, показују да је овај процес врло сложен и дуготрајан. Иако је Босна и Херцеговина најалост још увијек далеко од чланства у Европску унију ни сам процес хармонизације мјера подршке као и пратећег институционалног апарата за спровођење те политике није нешто што се ради преко ноћи. Ово су врло сложени и дуготрајни процеси посебно јер се ради о реформи једног врло осјетљивог сектора с једне стране (стратешке важности) односно врло компликовано и врло захтјевно уређеног (у Европској унији) с друге стране. Сама чињеница да се више од половине легислативе Европске уније односи на пољопривреду, да је око 40% буџета Европске уније намијењено пољопривреди, да је подршка пољопривреди одвојена од производње, да се за овакав систем подршке морају креирати специјални системи имплементације политике говори у прилог компликованости процеса хармонизација. Стога се у наредном периоду морају предузети значајнији/храбрији кораци на овом пољу како би што прије могли да кренемо у исте. Позитивно је што је Канцеларија за хармонизацију и кординацију система плаћања у пољопривреди у чијој је надлежности већина ових послова почела са радом у 2012. години и могуће је реално очекивати да се у наредној години десе одређени позитивни помаци по питању хармонизације домаће политике у првој фази, а затим и хармонизације по другим основама.

6.2.3. Структура подршке по производима/производњама

Поред приказаног апсолутног износа подршке, и њене структуре, како по групама мјера тако и дистрибуције по ентитетима и Дистрикту Брчко, направили смо и приказ трансфера према производу/групама производа. Боље речено приказана је веза између трансфера и производа/група производа за који се ти трансфери вежу. Оваква подјела подршке значајна је са више аспеката. Први је оцјена колико је модел подршке пољопривреди у БиХ у ствари има утицаја на трговинске токове.

Према класификацији међународних трговинских организација или организација које се баве праћењем и анализом аграрних политика и њиховог утицаја на трговину, мјере аграрне политике које се директно везују за одређени специфични производ (*производња истог је услов за добијање подршке*) су штетније за трговину, односно имају више утицаја на искривљење трговине тим производом. Према истој логици мјере које се везују за групе производа које су намијењене за све производе имају мањи/најмањи штетни утицај на трговину пољопривредним производима. С друге стране оваква подјела омогућава увид „подјеле“ трансфера према производима и оцјене колико политика успијева у подршци циљаним - стратешким производњама.

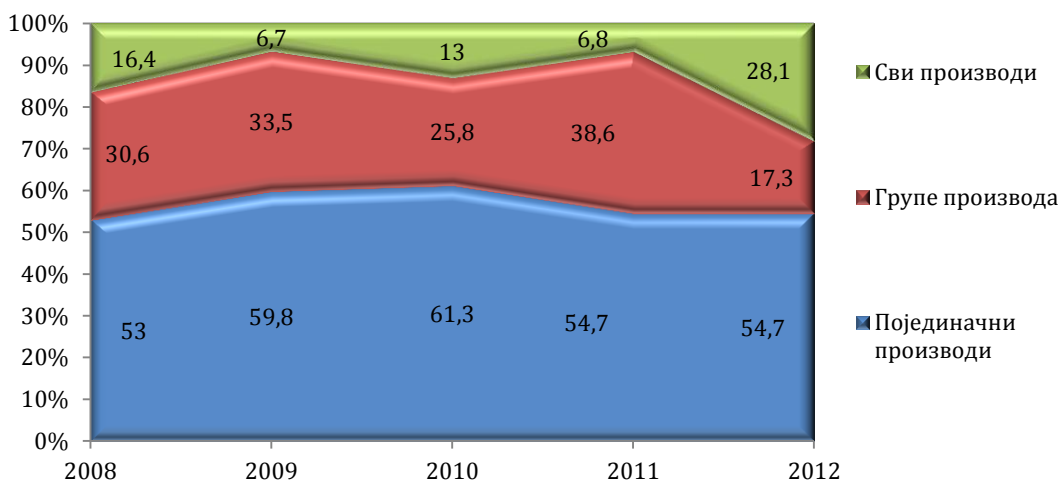
Графикон 23. Структура трансфера по производима/групама производа (милиона КМ)

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Процентуално учешће три типа трансфера према производима приказано је у графикону 22. Како је видљиво највећи обим подршке у БиХ се везује за појединачне производе у апсолутном износу 71,2 милиона КМ, односно 54,73%. Оваква ситуација са трансферима је свакако нормална у мање развијеним системима подршке какав је заступљен и у Босни и Херцеговини.

Графикон 24: Структура трансфера по производима/групама производа (у %)

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Прошле године трансфери за све производе су на другом мјесту са 28,1% учешћа у подршци производњи или 36,5 милиона КМ, али не као резултат неких реформских подхвата него више непостојања структуре одређених врста подршке које није могуће било разврстати по појединачним производима или групама производа. Трансфери за групе производа су на трећем мјесту 22,5 милиона КМ или 17,3% од укупне подршке производњама.

Када је ријеч о самим производима који партиципирају у трансферима за појединачне производе свакако да најзначајније мјесто заузима млијеко са 38,15% , што је више од половине средстава намијењених појединачним производима. Од осталих појединачних производа видљивију подршку имају говеђе и свињско месо, затим пилетина од анималних производа, те кукуруз и пшеница од биљних производа.

Дистрибуција подршки по производима/групама производа (%)

	2008	2009	2010	2011	2012
Млијеко (кравље)	31,63	37,92	37,27	33,61	38,15
Млијеко (овчије и козије)	0,05	0,11	0,19	0,30	0,41
Говеђе месо	4,62	3,29	6,00	4,35	3,25
Свињско месо	2,44	3,74	4,39	3,22	2,43
Овчије месо	0,08	1,78	0,44	0,81	0,08
Пилеће месо	0,98	1,45	1,80	1,27	1,09
Јаја	0,83	0,54	0,74	0,37	0,27
Мед	2,06	2,14	2,82	2,74	0,92
Риба	0,93	1,00	0,88	0,36	0,89
Ђурићи	0,02	0,04	0,01	0,00	0,00
Коњи	0,00	0,01	0,02	0,07	0,00
Пшеница	2,08	2,16	2,01	1,66	2,70
Кукуруз	2,45	0,92	1,62	2,27	3,07
Јечам	0,08	0,02	0,01	0,02	0,03
Дуван	3,37	2,96	0,91	1,88	0,29
Кромпир	0,98	1,16	1,33	0,87	0,44
Соја	0,17	0,23	0,29	0,28	0,31
Грожђе	0,01	0,12	0,08	0,11	0,00
Гљиве	0,03	0,03	0,00	0,03	0,23
Љ&А биље	0,18	0,15	0,44	0,44	0,11
Групе производа					
Поврће	2,32	2,78	3,21	4,12	1,83
Воће	7,65	8,12	8,87	5,34	2,78
Житарице	0,34	0,20	0,10	0,32	0,17
Крмно и индустријско биље	0,62	0,38	0,96	0,95	0,33
Биљна производња (уопштено)	14,38	15,53	0,66	23,33	7,38
Млијеко и месо - говеда	3,63	5,46	8,13	1,21	3,54
Млијеко месо овце/козе	1,65	1,03	3,82	3,29	1,22
Сви производи	16,41	6,75	12,97	6,77	28,08
Укупно	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Извор: Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

У трансферима за групе производа у највећој мјери учествује група „биљна производња уопштено“⁷ на коју отпада 7,38%. Овако велики износ је у највећој мјери резултат регреса за варијабилне инпуте који се пружају као подршка пољопривредницима у Републици Српској. На другом и трећем су трансфери за млијеко и месо-говеђе 3,54%, и воће 2,78%.

Трансфери за све производе биљеже знатан пораст у односу на базну 2008. годину (од 16,4% у 2008. години, до 28,08% у 2012. години). Како смо већ објаснили овакав скок учешћа трансфера за све производе у укупној подршци производњама је више резултат немогућности разврставања одређених мјера подршке него некаквог реформског курса.

На крају се као закључак овог дијела може рећи да према расподјели трансфера које смо приказали модел аграрне политике у БиХ показује одлике застарјелих рјешења подршке. Наиме високо (чак и превисоко) учешће појединачних трансфера у укупној маси директне подршке пољопривреди није уобичајен у модерним политикама гдје се већина трансфера упућује или за групе производа или за све производе (посебно у Заједничкој аграрној политици Европске уније према којој се морамо равнати), оваква расподјела је додатан проблем и са аспекта чланства у Свјетској трговинској организацији обзиром да подршка по појединим производима не смије прелазити 5% или 10% од вриједности производње датог производа⁸. Како би се предуприједили могући проблеми са наведеним асоцијацијама или заједницама неопходно би било повести више рачуна о расподјели трансфера подршке.

6.3. Остала подршка пољопривредним произвођачима и прерађивачима

6.3.1. Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији

Током 2012. године, Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине је у сарадњи са надлежним институцијама на државном и ентитетском нивоу припремило ИИИ и ИВ Извјештај о реализацији мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ, које су разматрали Савјет министара БиХ и Комисија за спољну трговину и царине Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ.

Уз ИВ Извјештај о реализацији мјера, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је израдило и додатни документ „Ефекти утицаја реализације мјера на стање у сектору пољопривреде и спољнотрговинску размјену“ који пружа детаљнију слику утицаја реализованих мјера на јачање и развој трговинске размјене. Наведени документ усвојен је заједно са IV Извјештајем на 39. сједници Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ, одржаној 18.12.2012.године, уз закључак да се изврши ревизија мјера и разради приједлог мјера који ће, с циљем повећања прихода, утицати на израду побољшаних политика у пољопривреди, ефикаснију контролу и повећање спољнотрговинске размјене, посебно традиционалних босанскохерцеговачких прехранбених производа.

6.3.2. Мапа пута са циљем стварања услова за извоз производа анималног и биљног поријекла

Најзначајнија активност Министарства спољне трговине и економских односа БиХ у 2012. години односила се на имплементацију документа „Мапа пута са циљем стварања услова за извоз производа биљног и животињског поријекла“, као и ефективна координација која подразумева праћење, усмјеравање и извјештавање, те иницирање реализације циљева.

⁷ Није било могуће дефинисати другачију групу зато што су регреси за варијабилне инпуте у Републици Српској практично намијењени цјелокупној биљној производњи.

⁸ У зависности од *de minimis* прага

Релевантне институције за реализацију циљева из овог документа су првенствено Агенција за безбједност хране БиХ, Канцеларија за ветеринарство БиХ и Управа БиХ за заштиту здравља биља. Укључене су и остале институције: Институт за акредитовање БиХ, инспекторати, Спољнотрговинска комора БиХ, као и ентитетска министарства надлежна за пољопривреду, област аграрних политика и област ветеринарства.

У циљу отклањања застоја приликом имплементације Мапе пута формирано је интеринституционално тијело, Технички тим за реализацију Мапе пута са циљем стварања услова за извоз производа биљног и животињског поријекла, састављен од високо ранжираних службеника из свих институција укључених у реализацију овог документа. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ вршило је константну координацију и иницирало реализацију активности. Прикупљањем вишемјесечних информација од свих релевантних институција у мрежи хране, израђује се комплетан приказ реализованих активности, дјелимично реализованих, те оних активности за које је потребан дужи временски период извршавања, те се исти просљеђује на Савјет министара. Током 2012.године Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је израдило четири Извјештаја у којима су идентификовани проблеми при реализацији активности, те је предложено њихово рјешење. Сва четири извјештаја су разматрана и прихваћена од стране Савјета министара БиХ.

Једна од приоритетних активности која је реализована из Мапе пута је **активност број 1. Усклађивање улоге и надлежности институција у мрежи хране – санитарни и фитосанитарни аспект** путем усклађених надлежности и организације инспекцијских тијела. Наведена активност је реализована на начин да су Агенција за безбједност хране БиХ и Канцеларија за ветеринарство БиХ израдиле прописе из области службене контроле хране унутар „хигијенског пакета“, који представља правни оквир за успостављање службеног ланца контроле хране. С тим у вези, Агенција за безбједност хране БиХ припремила је Правилник о хигијени хране и Правилник о службеним контролама које се проводе ради верификације поступања у складу с одредбама прописа о храни и храни за животиње, те прописа о здрављу и заштити животиња. Након прибављања мишљења надлежних ентитетских министарстава, правилнике је упутила Савјету министара на усвајање. Канцеларија за ветеринарство БиХ припремила је Правилник о хигијени хране животињског поријекла и Правилник о организацији службених контрола производа животињског поријекла намијењених исхрани људи, и упутила их Савјету министара на разматрање и усвајање. Савјет министра БиХ је на 25. сједници одржаној 29.10.2012.године, разматрио и усвојио сет достављених правилника, тзв. „хигијенски пакет“.

Активност 2. Сарадња између пројеката и релевантних институција континуирана, чиме се већина пројеката усагласила за пружање подршке институцијама, за што ефикаснију реализацију активности из Мапе пута. Током 2012.године одржано је седам састанака на којима су разматране активности пројеката и ресорних управних агенција, гдје је установљено непостојање преклапања активности пројеката.

Активност 3. Успостављање инфраструктуре за санитарна и фитосанитарна питања – СПС је дјелимично имплементирана, припремом Приједлога Одлуке за успостављање СПС инфраструктуре у БиХ, од стране Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. На посљедњим преговорима о приступању БиХ Свјетској трговинској организацији, најављено је да ће у складу са захтјевима Свјетске трговинске организације, формална нотификација националних Техничких баријера у трговини (ТБТ) и Санитарних и фитосанитарних (СПС) информативних и тачака за обавјештавање бити достављена Секретаријату Свјетске трговинске организације до тренутка приступања, као што је предвиђено унутрашњим законодавством.

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ ће Одлуку о успостављању Санитарне и фитосанитарне (СПС) инфраструктуре у БиХ доставити Савјету министара БиХ на разматрање и усвајање, након постизања напретка у достизању чланства БиХ у Свјетској трговинској организацији.

Активности 4. - Доношење приједлога јасних правила функционисања система безбједности хране у БиХ, укључивши генетски модификоване организме (ГМО), подразумијева израду анализе донешених подзаконских аката и анализа имплементације у пракси, израду приједлога доношења потребних подзаконских аката са роковима за њихову израду, те израду приједлога подзаконских аката усклађених са правном стечевином Европске уније. Ове активности су покренуте, и у корелацији су са активности број 1. Покренута је иницијатива за формирање интерресорне Радне групе за измјену Законодавства из области пољопривреде, безбједности хране, ветеринарске и фитосанитарне области. С тим у вези, на 25. сједници, 29.10.2012. године, Савјет министара БиХ задужио је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ да формира Интерресорну радну групу за израду приједлога измјене и допуне Закона о храни, Закона о ветеринарству и Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју, којима ће се разријешити одређене неусаглашености у наведеним законима, што је и започето у 2012. години. Савјет министра БиХ је закључком задужио Министарство цивилних послова да у сарадњи са надлежним ентитетским министарствима здравља, предузме активности за преузимање:

- Одлуке бр. 2119/98/ЕС о успостављању мреже за епидемиолошки надзор и контролу заразних болести;
- Директиве 2003/99/ЕС о праћењу зооноза и узрочника зооноза (зоонозе и узрочници зооноза који ће бити укључени у праћење, попис зооноза и узрочника зооноза који ће се пратити према епидемиолошкој ситуацији, захтјеви за праћење антимикробне резистенције, минимални захтјеви координације праћење програма, захтјеви при изради извјештаја о процјени и кретању зооноза и узрочника зооноза и антимикробне резистенције);
- Регулативе 2160/2003 о контроли Салмонеле и других узрочника зооноза болести проузрокованих храном.

Даље активности у циљу реализације наведеног закључка Савјета министра покренуло је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ те је одржан састанак између представника Канцеларије за ветеринарство БиХ и Министарства цивилних послова БиХ, током којег се разматрао предметни закључку. Обзиром да су представници Канцеларије за ветеринарство извршили усклађивање Директиве 2003/99/ЕС о праћењу зооноза и узрочника зооноза и Регулативе 2160/2003 о контроли Салмонеле и других узрочника зооноза болести проузрокованих храном, усаглашено је да је потребно да представници Канцеларије за ветеринарство ураде одређене измјене и допуне Правилника о начину праћења зооноза и узрочника зооноза, а потом Министарству цивилних послова доставе на мишљење.

Активности 5. Ојачати институције за подршку произвођачима при имплементацији захтјева члана 21.2. Закона о храни, спроводи Извозно вијеће у сарадњи са Агенцијом за промоцију извоза Спољнотрговинске коморе БиХ, ентитетским привредним коморама у сарадњи са коморама на нижим нивоима, кроз јачање институција за подршку произвођачима. Имплементација ове активности није била на задовољавајућем нивоу, те се рад релевантних институција мора интензивирати. Наиме, није успостављен транспарентан систем управљања подацима о производњи и потрошњи хране у БиХ. За анализу тржишта и припрема материјала за бх. компаније неопходно је имати приступ релевантним свјетским базама података. Агенција за промоцију извоза Спољнотрговинске

коморе БиХ се претплаћивала на неке од провјерених база података из којих је припремала информације за бх. привреднике.

Активност 6. Мапе пута (Ојчати инспекцијске службе), активност 7. (Даљи рад на успостављању система регистара у мрежи безбједности хране), 9. активност (Даљи рад на дефинисању националних програма мониторинга), 10. активност (Наставак процеса едукације особља у пракси), те активност 12. (Наставак активне сарадње БиХ институција на међународном нивоу), нису у потпуности имплементирани у 2012. години.

У оквиру **активности 11. (Ојчати тијела из области оцјене усклађености)** на засједању Генералне скупштине Европске кооперације за акредитацију одржане од 21.11.-22.11.2012. године у Братислави, Институт за акредитовање БиХ је и официјелно потписао ВЛА са Европском акредитацијом у подручјима калибрације, испитивања и инспекције.

Активност 13. Рјешавање проблематике органске производње хране покренуло је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, иницирањем израде Закона за органску производњу хране, али ова активност је у застоју.

7. ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

7.1. Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

У циљу имплементације Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ („Службени гласник БиХ“, број 50/08), развоја и осигурања ефикасног усклађивања, координације, примјене и мониторинга стратегија и акционих планова у БиХ у сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, пружања смјерница за прилагођавање мјера које ће бити усклађене с резултатима анализа, координације примјене свих инструмената политике и мјера чиме се осигурава да су оне усклађене са стратегијама сектора БиХ и релевантним међународним споразумима и успоставе и осигурања усклађености и координација програма, закона и других прописа, те мјера у сектору потребних за преговоре и испуњење преузетих међународних обавеза, укључујући испуњавање свих услова које се односе на европске интеграције на свим нивоима власти, у 2012. години настављена је имплементација започетих активности у претходном периоду.

7.2. Успостављање и развој Пољопривредног информационог система

Поткомпоненте пољопривредног информационог система које су у фази успостављања и развоја у БиХ укључују: Регистар пољопривредних газдинстава и регистар клијената, Систем идентификације и регистрације животиња, Интегрисан систем административне контроле (IACS), Фито-регистар, Попис пољопривреде, Мрежу рачуноводствених података на фарми (FADN), ГИС оквир за подручје истраживања на бази узорка, и Информациони систем о пољопривредним тржишним цијенама (ПТИС)

Регистар пољопривредних газдинстава и Регистар клијената

Регистар пољопривредних газдинстава и регистара клијената (РПГ и РК) у БиХ се развијају уз осигурање њихове повезаности са другим регистрима који чине пољопривредни информациони систем. У току 2012 радило се на развоју Регистра пољопривредних газдинстава и регистара клијената и на повезивању истог са Регистром животиња и Фито регистром. Систем репликације података између сервера Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства израђен је и функционише исправно. Током израде репликационог система направљена је инстанца за Брчко Дистрикт (БД) на серверима у Министарству спољне трговине и економских односа БиХ тако да су створени услови да и Брчко Дистрикт започне са уносом података у нови систем регистрације пољопривредних газдинстава. Дистрик Брчко и Република Српска користе стари системи регистрације у Регистру пољопривредних газдинстава. Корисници који су тренутно у продукцији су прошли администраторске обуке које су се састојале од инсталације базе података, инсталација апликације, подешавање конекције између базе и апликације, подешавање извјештаја и администрацију репликационог система. Пројектни тим за софтвер је радио на дефинисању процеса у Регистру пољопривредних газдинстава и регистру клијената везано за контролу броја животиња као и приједлог спецификације WEB сервиса од стране Регистра пољопривредних газдинстава и регистра клијената. Web сервис Регистра пољопривредних газдинстава и регистра клијената предложен од стране Министарства спољне трговине и економских односа БиХ креиран је тако да се може користити и у будуће за прихват података из Регистра пољопривредних газдинстава и регистра клијената и од других заинтересованих страна као што су инспекцијске службе, платне агенције, статистичке институције итд. Приједлог је упућен члановима Пројектног тима.

Регистар пољопривредних газдинстава и клијената у 2012. години у Федерацији БиХ функционише добро и у систему је регистрировано 48.509 пољопривредних газдинстава и клијената од чега статус газдинства има 47.233, од чега је 46.153 породичних

пољопривредних газдинстава (ППГ), а 1.080 су правни субјекти (ПС). Број регистрованих чланова у породичним пољопривредним газдинствима је 101.689, а уопслених у правним субјектима је 14.191. У регистру је укупно уписано 75.948 ха земљишта. Регистрација се спроводи у свих 79 општина. Теренски мониторинг се проводи према плану. У Федерацији БиХ је урађена информативна кампања у циљу упознавања пољопривредних произвођача са обавезом ажурирања података за прва три мјесеца сљедеће године тако да је процес пријаве планираног обима и структуре производње успјешно обављен током 2012. године. Сви подаци са сервера у Федерацији БиХ се репликују на сервер у Министарства спољне трговине и економских односа БиХ.

У Републици Српској је у 2012. године настављено тестирање нове софтверске апликације (која је у завршној фази развоја и према мишљењу чланова Пројектног тима из Републике Српске почетком 2013. године ће бити спремна за продукцију у Републици Српској). За текући електронски обрачун свих захтјева за подстицаје у електронској форми се користе подаци из Регистра пољопривредних газдинстава, који води Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге а.д. Бања Лука. У октобру 2012. године набављени су нови алфанумерички подаци из катастра Републике Српске, до краја 2012. године у нову тестну софтверску апликацију је унесено око 560 газдинстава, а почетком 2013. године је продужен уговор са изабраним пружаоцем услуга за линкове између локалних канцеларија Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге и сервера Министарства. У Републици Српској је испоручена и инсталиран хардвер, сва потребна опрема за регистре у локалним канцеларијама Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге и Министарства. Укупан број регистрованих газдинстава у Републици Српској (према старом систему регистрације) на крају 2012. године износио је 63.795 од чега су 63.214 породична пољопривредна газдинства (ППГ), а преосталих 581 газдинстава чине правна лица. У базу података Регистра пољопривредних газдинстава је уписано и 95.078 чланова породичних пољопривредних газдинстава. У регистру је укупно уписано 307.274 ха земљишта. У процесу је усвајање „Уредбе о упису у регистар пољопривредних газдинстава и клијената“, новог „Правилника о обрасцима за упис у регистар пољопривредних газдинстава и клијената“ и новог „Правилника о легитимацији породичног пољопривредног газдинства“ и биће објављени до краја фебруара 2013. године. У циљу промоције и појашњења новог система регистрације и правилног попуњавања образаца креирано је „Упутство за фармере“. Почетак продукције у новом софтверу се очекује у марту 2013. године. Влада Републике Српске је усвојила Информацију о успостављању информационог система у области пољопривреде и руралног развоја, у којој су дефинисани структура и начин размјене података који ће ићи према Министарству спољне трговине и економских односа БиХ. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривред Републике Српске ће почетком 2013. године, надлежним органима Босне и Херцеговине, Федерације БиХ и Брчко Дистрикта доставити приједлог размјене података у оквиру цјеловитог Пољопривредног информационог система са циљем усклађивања са ЕУ регулативама.

На подручју Брчко Дистрикта БиХ закључно са 29.01.2013. године је регистровано (према постојећем систему регистрације) укупно 2.436 пољопривредних газдинстава.

Систем идентификације земљишних парцела (LPIS) и Информациони систем о пољопривредним тржишним цијенама (ПТИС)

Корисници IPA 2009 пројекта „Подршка за развој Пољопривредног тржишног информационог система и Система идентификације земљишних парцела“ нису успјели да постигну сагласност о кључним аспектима (људски капацитети, модел и проток података, укључујући и став Агенције за информационо друштво Републике Српске, програм руралног развоја, система плаћања и цјелокупне IPARD оперативне структуре), за његову имплементацију Европска комисија је отказала ову техничку помоћ Босни и Херцеговини, а предвиђена средства преусмјерила у друге области.

Систем идентификације и регистрације животиња

У завршној фази израде се налази нови информациони систем који ће, осим говеда, обухватити и друге животињске врсте као што су мали преживари и свиње, док се његова испорука очекује у првом кварталу 2013. године. У складу са препорукама ТАИЕХ експерата крајем 2012 су започете активности по питању ревизије регистрованих фарми као и провјера стања регистрованих животиња на датој фарми. Канцеларије за унос података у Републици Српској је обрадила 55.323 образаца на основу чега су ветеринарске организације у 2012.години маркирале укупно 55.545 говеда. Такође, у 2012.години је настављена идентификација копитара и укупно је микрочиповано 543 животиње. На подручју Федерације извршена је провјера активног статуса говеда у јединственој бази података о обиљеженим говедима. Током 2012.године у Федерацији је укупно обиљежено 634.850 оваца, 19.597 коза и 88.006 свиња.

Фито-регистар

У складу са Законом о заштити здравља биља надлежни органи ентитета и Брчко Дистрикта БиХ воде фито регистре на својим административним подручјима дјеловања док јединствени регистар за БиХ успоставља и води Управа БиХ за заштиту здравља биља. Израда софтвера за фито регистар је у завршној фази, а на тестној апликацији је одржана обука за кориштење софтвера. Упис у фиторегистар почеће 01.03.2013. године.

Попис пољопривреде

У октобру 2012. године имплементиран је Пробни попис становништва и тестиран сет питања из пољопривреде. Након тестирања, на основу резултата и извјештаја пописног особља са терена, питања из пољопривреде су финализирана за Пуни попис становништва који је помјерен за октобар 2013. године, а на основу мишљења ИМО⁹ мисије.

Израда Нацрта закона о Попису пољопривреде у БиХ, и активности припрема за будући попис пољопривреде нису започете иако је Агенција за статистику БиХ још у фебруару 2012. године иницирала формирање интерресорне радне групе за израду јединственог Нацрта закона о попису пољопривреде у БиХ (на основу одлуке Вијећа за статистику). Имајући у виду да је област пољопривреде у складу са чланом III Устава БиХ у надлежности ентитета, став Републике Српске је да се посебан Закон о попису пољопривреде на нивоу БиХ не треба доносити и да је рјешење у формирању интерресорне радне групе за Попис пољопривреде у БиХ, чији би задатак био да припреми јединствену методологију за организацију и провођење пописа пољопривреде у БиХ, засноване на међународним препорукама и захтјевима Статистичке канцеларије ЕУ, како би се провео предметни попис. Детаљна информација о припремама за будући попис пољопривреде коју је израдила Агенција за статистику БиХ је достављена у октобру 2012. године Савјету министра БиХ, Дирекцији за европске интеграције и Министарству спољне трговине и економских односа БиХ.

Мрежа рачуноводствених података фарми

Развој и наставак успостављања Мреже рачуноводствених података фарми (FADN) у БиХ реализује се у оквиру пројекта Пољопривреда и рурални развој који је финансијски подржан од Свјетске банке. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у сарадњи са ентитетским министарствима пољопривреде припремило Акциони план за развој и успостављање Мреже рачуноводствених података фарми у 2012. години у складу са којим се имплементирају активности на терену. Додатно, припремљен је Приручник за провођење истраживања Мреже рачуноводствених података фарми у 2012.години, промотивна брошура и унапријеђени су обрасци за прикупљање података. Узорак обухваћен истраживањем Мреже рачуноводствених података фарми је на почетку 2012. године обухватао 184 фарме (92 у Републици Српској и 92 у Федерацији БиХ) да би се већ

⁹ International Monitoring Organization

крајем године број фарми смањено на 162 (90 у Федерацији БиХ и 72 у Републици Српској), што је узроковано слабом мотивацијом фармера за даље учешће у Мрежи рачуноводствених података фарми. У циљу одржавања и повећања постојећег броја фарми у узорку намеће се потреба увођења новчаног подстицаја, што је планирано за 2013. годину. Од успостављања пилот Мреже рачуноводствених података фарми у 2010. години, након два неуспјела покушаја израде софтвера за унос података, сви подаци у БиХ се уносе у MS Word обрасце, који нису подесни за електронску обраду података. Корисницима у БиХ од стране техничке помоћи из IPA 2007 пројекта “Јачање и хармонизација информационих система у пољопривреди и руралном сектору” није испоручена употребљива софтверска апликација за унос података.

Географски Информациони Систем- оквир за подручје истраживања на бази узорка

Приједлог пројекта за наставак активности на успостављању Система просторног одабира узорака и прикупљања података за потребе пољопривредне статистике (Географски Информациони Систем- оквир за истраживање подручја на бази узорка) на нивоу БиХ, који ће се финансирати средствима Свјетске банке, кроз пројекат Пољопривреда и рурални развој. Географски Информациони Систем- оквир за истраживање подручја на бази узорка није реализован у 2012. години. Реализација овог приједлога пројекта спроводи се од стране ентитетских министарстава пољопривреде уз координацију Министарства спољне трговине и економских односа БиХ.

Након што је Свјетска банка дала Министарству пољопривреде Републике Српске и формалну сагласност за финансирање наставак истраживања, набављени су лаптоп рачунари са конфигурацијама погодним за Географски информациони систем, као и довољан број уређаја за теренска снимања (GPS), те су купљене и 2 ESRI софтверске лиценце. Паралелно са набавком опреме, затражена је сагласност од Свјетске банке за наставак ангажмана извођача радова из прве фазе пројекта Пољопривредног института Републике Српске, путем „Single source contracting“ методе. Свјетска банка је одбила финансирање на основу „Single source contracting“ набавке услуга, чиме су заустављене активности на даљој реализацији овог истраживања у оквиру пројекта Пољопривреда и рурални развој. Што се тиче Федерације никакве активности нису се спроводиле у циљу реализације приједлога пројекта и исте су планиране за 2013.годину.

7.3. Одбор за координацију информација у пољопривреди (Одбор за КИП)

Одбор за координацију информација у пољопривреди (Одбор за КИП) је током 2012.. године, у складу са надлежностима које су прописане чланом 16. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју, Планом рада за 2012. годину, одржао три састанка. Припремљен је и Извјештај о раду Одбора за КИП за 2011. годину који поред наведених активности укључује и закључке, односно препоруке Одбора за КИП за унапређење пољопривредног информацијског система. Такође, припремљен је и План рада Одбора за КИП за 2012. годину који је саставни дио извјештаја. Извјештај је достављен министру спољне трговине и економских односа на усвајање а потом и институцијама чији су представници чланови Одбора за КИП. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у децембру 2012. године покренуло активности реорганизације Одбора за КИП у циљу ефикаснијег рада и координације развоја Пољопривредног информационог система.

7.4. Савјетодавно Вијеће за пољопривреду, исхрану и рурални развој

Савјетодавно вијеће за пољопривреду је у 2012.години одржало двије сједнице. Прва сједница вијећа одржана је 15.марта 2012.године у Сарајеву. На сједници разматрана су питања из области стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла,

те информација о мисији Канцеларије за храну и ветеринарство (FVO) у БиХ уз посјету Канцеларије за ветеринарство БиХ. Чланови вијећа су кроз разматрање документа о реализацији Мапе пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла закључили да је основни проблем у реализацији Мапе пута неимплементација активности бр.1. „Усклађивање улоге и надлежности институција у мрежи хране“, што ствара сметње за убрзано доношење прописа унутар надлежности институција (Агенције за безбједност хране, Канцеларије за ветеринарство и Управе за заштиту здравља биља, ентитетских министарстава). Друга сједница вијећа је одржана 04.12.2012.године и с обзиром на вријеме одржавања (крај 2012. године) и актуелност проблематике (преговори са Европском унијом и предстојећи улазак Хрватске у Европску унију) била је усмјерена на осврт реализације активности Министарства спољне трговине и економских односа БиХ за 2012. годину. Додатно, Савјет министара Босне и Херцеговине је на 4.сједници одржаној 21.марта 2012.године донио Одлуку¹⁰ о измјени Одлуке о оснивању Савјетодавног вијећа за пољопривреду, исхрану и рурални развој Босне и Херцеговине, чиме је осигуран формално-правни основ за даљи рад вијећа у саставу који је именован претходне године.

7.5. Савјетодавне службе

Активности у области савјетодавства и савјетодавних служби у Федерацији Босне и Херцеговине спроводиле су се на *ad hoc* бази обзиром да јавна савјетодавна служба није имала израђен програм рада за 2012.годину. Главне активности у области савјетодавства Федерације БиХ које су завршене крајем 2012. године биле су усмјерене на израду неколико програма и то: Програма рада Јавне пољопривредне савјетодавне службе у Федерацији БиХ за 2013.години, са дефинисаним циљевима и активностима; Програм обуке носиоца послова савјетодавних услуга у Федерацији БиХ за 2013.годину; и Програм са утврђеним бројем и распоредом стручних предавања за пољопривредне произвођаче по кантонима у области техничко-технолошког савјетовања, економског савјетовања и руралног развоја.

Јавна савјетодавна служба Федерације БиХ није учествовала у активностима или пројектима и програмима које имплементирају домаће и међународне организације

Агенција за пружање стручних услуга у пољопривреди Републике Српске као управна организација под надзором Министарства пољопривреде у 2012. години реализовала је низ активности у складу са „Стратегијом савјетодавних активности за период од 2011. до 2015. године“. Агенција је формирала нове подручне јединице у Градишци и Приједору, отворене у октобру 2012. године. Пољопривредни произвођачи са подручја ових општина имају могућност кориштење савјета и информација за унапређење производње на својим газдинствима уз повећање добити од пољопривредне производње. За побољшање квалитета рада савјетодаваца извршена је набавка софтвера, који омогућава евиденцију савјетодавних активности, аутоматско извјештавање, а уједно и анализу потреба пољопривредника на терену у погледу потреба за савјетима и других савјетодавних активности. У оквиру подршке пројекта Пољопривреда и рурални развој израђена је веб страница агенције која је у знатној мјери олакшала комуникацију са пољопривредним произвођачима. Највеће интересовање пољопривредних произвођача за пружање услуга савјетодаваца било је за област биљне производње и пољопривредне законске регулативе. У току 2012. године одржано је 129 једнодневних обука за пољопривредне произвођаче, затим девет вишедневних школа односно вишедневних обука од три до пет дана на којима су пољопривредни произвођачи прошли комплетну обуку за одређене области.

¹⁰ Службени гласник БиХ, број 37/12 од 15.маја 2012.године.

Агенција је учествовала и реализовала седам пројеката и то: Жене, ослонац развоја руралних средина, Јачање информационих система у пољопривреди, Побољшање исхране високомлијечних грла, Развој пољопривреде и руралних подручја, Развој руралних предузетништва и другим које финансира ЕУ, а то је пројект прекограничне сарадње WELL FOOD и пројект напређења производње соје у подунавским земљама *Danube Soya Agricultural Training Program (SojaPro)*. Главне активности по питању едукације запослених, односно стручног и специјалистичког усавршавања обухватале су неколико значајнијих једнодневних или вишедневних тренинга из области пољопривредне биотехнологије, области примјене Нитратне Директиве, научно стручна савјетовања агоронома, научни симпозијуми, политике, легислатива, и искуства земаља у руралном развоју, TAIEХ радионице, савјетодавне службе и савјетодавство у пољопривреди и руралном развоју и друге обуке.

У организацији Министарства спољне трговине и економских односа БиХ у сарадњи са TAIEХ канцеларијом из Брисела у новембра 2012. године одржана је радионица из области "Пољопривреда и политика руралног развоја". Теме и циљ радионице биле су презентације и размјена искустава на успостављању, функционирању и значају савјетодавног система и савјетодавних служби у земљама Европске уније.

7.6. Инфраструктура квалитета и робне резерве

Сигурност хране

Радна група за подршку лабораторијама укљученим у контролу хране је разматрала експертски Извјештај израђен од стране пројектног тима IPA пројекта "Подршка у припреми и провођењу ЕУ законодавства у области хране у БиХ" који би био почетни материјал за израду документа *Анализа стање лабораторијског система у БиХ*. На основу тога је проистекла ревизија документа *Анализа статуса quo мреже лабораторија* која ће се заснивати на препорукама и закључцима пројектног тима а односе се на: реорганизацију система мрежа лабораторија за безбједност хране, Израду Стратегије за унапређење мреже лабораторија, и одредбе којима се требају дефинисати улоге и одговорност надлежних државних реферетних лабораторија.

Током 2012 године настављена је имплементација SIDA Пројекта „Развој законодавне инфраструктуре за квалитет и сигурност хране у Југоисточној Европи“ са основним циљем успостављања интегралног система сигурности хране у Босни и Херцеговини који је и завршен крајем 2012. Пројект је пружио подршку лабораторијама у испуњавању захтјева за акредитацију, едукацију лабораторијског особља и повећање броја лабораторија спремних за акредитацију. С тим у вези дате су и препоруке за измјену и допуну постојећег законодавства као и неопходно доношење подзаконских аката из области службених контрола хране и хране за животиње у складу са прописима Европске уније.

Обезбјеђење довољних количина хране

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у 2012 години на основу мишљења и коментара надлежних институција извршило ревизију Нацрта Акционог плана за израду Стратегије за сигурно снабдјевање храном у Босни и Херцеговини (2013-2015). У документу су наведене активности и приоритети за јачање постојећих или изградњу нових елемената система осигуравања хране у земљи, а који би довели до:

- бољег праћења ситуације у погледу сигурног снабдијевања храном и развоја;
- повећања пољопривредне производње;
- побољшања пољопривредног трговинског биланса и
- бољег приступа храни и њене веће расположивости.

Сачињена је процјена потреба за кључним робама за резерве за ванредне ситуације, дате су опције за управљање тржиштима житарица и предложен институционални оквир, са свим предложеним потенцијалним програмима и институцијама које су компатибилне са захтјевима будућих европских интеграција. Нацрт Плана се базира на основним приступима и приоритетима за раст пољопривредног сектора, бољег управљања тржиштем и резервама и побољшаним сигурним снабдијевањем храном у земљи који се односе на:

1. Усвајање свеобухватне политике за раст пољопривредне производње, трговине и извоза, како би се побољшала ситуација у погледу националног платног биланса у правцу позитивног трговинског биланса пољопривредних производа;
2. Привлачење инвестиција у пољопривреди и преради хране како би се повећала продуктивност и конкурентност;
3. Програми за рурални развој како би се реструктурирала пољопривреда и (изнова) изградила рурална инфраструктура;
4. Побољшање постојећих система робних резерви за ванредне, њиховим претварањем у систем резерви за ванредне ситуације и паралелно с тим, изградња интервентног система на тржишту житарица;
5. Јачање социјалних мрежа за сигурно снабдијевање храном како би се заштитиле угрожене групе;
6. Побољшање информатичких система за праћење осигуравања хране и пољопривредне производње.

Усвајањем овог документа од стране Савјета министара стекли би се услови за израду свеобухватне Стратегије за обезбјеђивање довољних количина хране и која би се имплементирала у периоду од 2013-2015. године. Овим документом Босна и Херцеговина би испунила један од Миленијумских циљева до 2015 године за смањење гладних у свијету за половину, до 2015. године.

8. РЕГУЛАТИВА

8.1. Израда Закон о вину Босне и Херцеговине

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ формирало је Радну групу за израду Закона о вину БиХ и подзаконских аката овог Закона. Чланове Радне групе чине представници свих релевантних институција из ове области, на државном и ентитетском нивоу, те произвођачи и представници удружења винара. Ради хитности рјешавања проблема из области винарства и виноградарства, кроз доношење примјенивог акта, током 2012.године Радна група одржала је више састанка, на којима је активно утицала на развој текста Нацрта закона о вину БиХ. Посебан састанак одржан је у циљу разматрања спорних питања наглашених приликом разматрања Нацрта овог закона. Коначан резултат Радне групе биће Нацрт Закона о вину који ће одговарати захтјевима Европске уније и карактеристикама земље. Уједно, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је донијело Одлуку о формирању Радне групе за израду Закона о вину Босне и Херцеговине и подзаконских аката Закона о вину БиХ. Циљ њеног успостављања је стварање континуираног рада групе на подзаконским актима којима ће се кроз пуну реформу области винарства и виноградарства приближити стандардима и правилима Европске уније - Уредбом (ЕС)1234/2007, Уредбом (ЕС) 606/2009, Уредбом (ЕС) 607/2009 као и тренутно важећом Уредбом (ЕС) 491/2009.

Закон о вину Федерације БиХ

Закон о вину Федерације ускладиће се са државним Законом након његовог доношења. На основу постојећег Закона о вину¹¹ Федерације су донесена два правилника:

- Правилник о садржају и начину вођења виноградарског катастра¹². Овај Правилник није усклађен са Европским регулативама;
- Правилник о минималним техничко-технолошким и кадровским условима за производњу вина и других производа од грожђа и вина¹³. Правилник је дјелимично усклађен са: Исправак Уредбе (ЕЗ) бр. 852/2004 Европског парламента и Вијећа од 29. априла 2004. о хигијени прехранбених производа (Службени лист Европске уније Л 139 од 30. априла 2004.)

8.2. Правилници Закона о дувану Босне и Херцеговине

На основу Закона о дувану БиХ Савјет министра је усвојио три правилника који су и објављени у Службеном гласнику БиХ, број 51/12, а то су: Правилник о условима за производњу дувана; Правилник о мјерилима процјене сировог дувана у листу, и Правилник о условима за обављање дјелатности откупа и обраде дувана.

Закон о дувану Републике Српске

У Републици Српској објављен је Закон о дувану („Службени гласник Републике Српске“ број 72/12) и урађена су три нацрта правилника: Правилник о минимално-техничким, просторним и другим условима за производњу дувана, Правилник о квалитету сировог дувана у листу и мјерилима за процјену квалитета сировог дувана у листу, и Правилник о минимално-техничким условима за обављање дјелатности обраде дувана. Законом о дувану Републике Српске дефинисани су услови и начин производње и обраде дувана и дуванских производа, услови и начин производње, разврставања, обиљежавања максимално дозвољене количине катрана, никотина и угљен-моноксида у цигаретама,

¹¹ Службене новине Федерације БиХ, број 55/12

¹² Службене новине Федерације БиХ, број 107/12

¹³ Службене новине Федерације БиХ, број 02/13

вођења регистара и евиденција, као и друга питања од значаја за производњу дувана у Републици Српској.

Законом је, такође дефинисана обавеза Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде да, у сарадњи са Министарством здравља и социјалне заштите, стално врши неопходне мјере ради подизања свијести јавности о штетним утицајима конзумирања дувана и дуванских производа у складу са чланом 104. Регулative Савјета (ЕС) бр. 1234/2007 од 22. октобра 2007. о утврђивању заједничке организације пољопривредног тржишта и специфичних провизија за одређене пољопривредне производе, а у складу са Директивом Европског Парламента и Савјета (ЕС) бр. 2003/33 од 26. маја 2003. о усклађивњу закона и осталих прописа држава чланица о рекламирању и спонзорисању дуванских производа (*Directive 2003/33/EC*). У закону је дефинисано да се означавање и рекламирање дуванских производа врши у складу са прописом из области заштите здравља, којим се уређује означавање паковања дуванских производа.

8.3. Израда Закона о органској производњи Босне и Херцеговине

Током 2012.године спроводиле су се консултације Министарства спољне трговине и економских односа БиХ са надлежним институцијама ентитета и Брчко Дистрикта у вези израде Нацрта Закона о органској производњи БиХ. Доношење Закона о органској производњи у Босни и Херцеговини је једна од активности из “Мапе пута са циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла”. Доношење овог закона је у складу са захтјевима за хармонизацију законске регулативе са ацџуис-ем у процесу европских интеграција. Проблем због којег ова активност није реализована се огледа у различитом приступу саме израде Нацрта закона. Став Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске је да се ради на изради хармонизованих закона које ће усвојити ентитетске скупштине, док је став Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ да се ради један закон на нивоу Босне и Херцеговине.

Закон о органској производњи Републике Српске

Приједлог Закона о органској производњи тренутно је у процедури усвајања на Народној скупштини Републике Српске. Овим Законом је, у дијелу који прописује органску производњу и означавање органских производа, извршено преузимање Регулative Савјета (ЕС) број 834/2007 од 28. јуна 2007. године којом се укида регулатива број 2092/9.

8.4. Усвојени законски и под законски акти

Федерација БиХ

- Закон о измјенама и допунама закона о пољопривреди – („Службене новине Федерације БиХ“ број: 88/07, 4/10, 27/12);
- Закон о измјенама и допунама Закона о новчаним подршкама у пољопривреди и руралном развоју .

Такође, објављени су и нови правилници везани уз Закон о новчаним подршкама:

- Правилник о начину и условима остваривања права на новчану подршку по моделу подстицаја производњи („Службене новине Федерације БиХ“ број: 56 /12) који је дјелимично усклађен са ЕУ регулативом (ЕС) Но 73/2009;
- Правилник о условима и начину остварења новчаних подршки по моделу руралног развоја („Службене новине Федерације БиХ“ број: 56/12 и 109/12) који је дјелимично усклађен са регулативом (ЕС) Но 1698/2005;
- Правилник о начину и условима остваривања права на новчану подршку по моделу осталих врста подршки. („Службене новине Федерације БиХ“ број: 56/12 и 109/12);

- Правилник о условима и начину подршке дохотку („Службене новине Федерације БиХ” број:109 /12) који није усклађен са ЕУ регулативама;
- Правилник о условима и начину подршке капиталним улагањима („Службене новине Федерације БиХ” број:109 /12) који је дјелимично усклађен са регулативом (ЕС) Но 1698/2005.

Република Српска-

- Закон о минералним ђубривима („Службени гласник Републике Српске“, број 24/12)
- Закон о дувану („Службени гласник Републике Српске“, број 72/12);
- Закон о рибарству („Службени гласник Републике Српске“, број 72/12);

Такође, израђени су и објављени сљедећи правилници:

- Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2012. години („Службени гласник Републике Српске“, број 18/12, 77/12,117/12);
- Правилник о начину и условима коришћења средстава за суфинасирање пољопривредног института Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број35/12);
- Правилник о поступку давања у закуп пољопривредног земљишта у својини Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 47/12);
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о условима и начину давања у закуп непокретности пољопривредним задругама („Службени гласник Републике Српске“, број 57/12);
- Правилник о допуни Правилника о организацији и раду рибарско-чуварске службе („Службени гласник Републике Српске“, број76/12);
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о о квалитету свјежег сировог млијека („Службени гласник Републике Српске“, број 87/12);
- Наредба о одређивању зараженог и угроженог подручја и мјерама за утврђивање начина превенције, спречавања ширења и сузбијања антракса (црног пришта) код животиња;
- Правилник о начину прикупљања, критеријима за расподјелу средстава и поступку коришћења средстава посебних намјена за шуме („Службени гласник републике Српске“, број 68/12);
- Правилник о измјени Правилника о катастру за шуме („Службени гласник Републике Српске“, број 112/12).

Брчко Дистрикт БиХ - Правилник о начину и условима за подстицаје у пољопривредној производњи за 2012. годину ("Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ" број: 22/12) .

9. ФИТОСАНИТАРНА ПОЛИТИКА

Тијела надлежна за фитосанитарну област у БиХ утврђена су законима из ове области на државном нивоу, а то су: Савјет министара БиХ, Министарство спољне трговине и економских односа - Управа БиХ за заштиту здравља биља, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Републичка управа за инспекцијске послове и Општинска одјељења за инспекцијске послове, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, Федерална управа за инспекцијске послове – Инспекторат пољопривредне инспекције и кантоналне пољопривредне инспекције у Федерацији БиХ, те Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко Дистрикта БиХ и Инспекторат Брчко Дистрикта БиХ.

Управа БиХ за заштиту здравља биља је у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ у току 2012.године проводила активности на изради секундарног законодавства усклађеног са одговарајућом легислативом Европске уније из фитосанитарне области.

Током 2012.године настављене су активности на провођењу Програма посебног надзора карантинских штетних организама на кромпиру у БиХ, а са јединственим надзором започето је у 2011. години. Програм је имплементиран на подручју цијеле БиХ, а проводиле су га стручне институције којима је Управа БиХ за заштиту здравља биља у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ додијелила јавна овлашћења, те фитосанитарни инспектори. Извјештај о provedби Програма посебног надзора (системске контроле) над карантинским штетним организмима на кромпиру у БиХ у 2012. години је завршен и биће достављен Савјету министара БиХ. Важно је напоменути да се имплементација Програма посебног надзора карантинских штетних организама на кромпиру наставља и у 2013. години.

Управа БиХ за заштиту здравља биља је 16.11. 2012. године добила Упитник Дирекција за здравље и потрошаче Европске комисије (DG SANCO) о систему здравља биља у сектору кромпира. У сарадњи са представницима надлежних органа ентитета и Брчко Дистрикта БиХ урађени су тражени одговори и почетком децембра достављени Европској комисији за потребе оцјене постојећег система заштите здравља биља у овом сектору које ће представљати основу за даље поступање Европске комисије по захтјеву институција Босне и Херцеговине за извоз кромпира у земље Европске уније. У складу са чланом 10. став (2) Ротердамске Конвенције благовремено су поднесени одговори у вези увоза пестицида који су укључени у Анекс III на 5. Конференцији странака Ротердамске конвенције. Управа је у складу са чланом 4. Став (2) Одлуке о именовању државног тијела за координацију имплементације Ротердамске конвенције о поступку претходне обавијести о сагласности за промет неких опасних хемикалија и пестицида у међународној трговини („Службени гласник БиХ“ број 15/10) у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ израдила извјештај о спровођењу Ротердамске конвенције који је размотрен и усвојен на 12. сједници Савјета министара Босне и Херцеговине одржаној 04.07.2012. године.

У току 2012. године, Управа је запримила укупно 26 обавијести у извозу и све су из земаља Европске уније. Управа као DNA земље увознице у складу са одредбама Конвенције благовремено шаље потврду о пријему обавијести о извозу те редовно просљеђује примљене обавијести о извозу надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта.

Донешени и усклађивани прописи са законодавством Европске уније на нивоу БиХ и ентитета

Донешени и усклађивани прописи на нивоу БиХ у области здравља биља

- Правилник о мјерама за спречавање уношења и ширења борове нематодe *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buher) Nickle *et al.* („Службени гласник БиХ“ број 31/12) - Директива Вијећа 2000/29/ЕС и Одлуком Комисије 2006/133/ЕЗ;
- Правилник о мјерама за спречавање ширења и контроле кромпирове цистолике нематодe у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 98/12) – Директива Вијећа 2007/33/ЕЗ;
- Правилник о фитосанитарним захтјевима за дрвени материјал за паковање у међународном промету („Службени гласник БиХ“, број 60/12) – Директива Комисије 2008/109/ЕЗ и ISPM 15;
- Одлука о утврђивању висине накнаде за обављање службене провјере, издавање службене потврде и обављање фитосанитарног прегледа („Службени гласник БиХ“, број 103/12);
- Програм посебног надзора (системске контроле) карантинских штетних организама на кромпиру у БиХ за 2013. годину – („Службени гласник БиХ“, број 03/13);
- Правилник о фитосанитарном регистру и о биљним пасошима („Службени гласник БиХ“, број 05/13) - 92/90/ЕС, 93/50/ЕЕС, 92/105/ЕЕС, 2005/17/ЕС и 2000/29/ЕС.

Донешени и усклађивани прописи у Републици Српској у области здравља биља

У 2012. години у области здравља биља су донесени слиједећи подзаконски акти и проведени сљедећи програми:

- Правилник о начину и условима за увоз малих количина биља, биљних производа и регулисаних објеката којим се прописују начин и услови за увоз малих количина биља, биљних производа и регулисаних објеката и одређују мале количине за поједине врсте биља и биљних производа за које није обавезан фитосанитарни преглед („Службени гласник Републике Српске“, број 28/12), - 2000/29/ЕС,
- Програм утврђивања присуства лисног минера парадајза – *Tuta absoluta*, Поволну на подручју Републике Српске са GPS координатама и урађеним мапама распрострањености (друга година),
- Трећа фаза успостављања биљног карантина,
- Утврђивање узрока сушења засада шљива на подручју Мајевице и Семберије са предложеним мјерама сузбијања, GPS координатама и урађеним мапама распрострањености,
- Утврђивање узрочника појаве црвенила кукуруза на подручју Семберије са предложеним мјерама сузбијања, GPS координатама и урађеним мапама распрострањености.

Након проведених активности на изради софтвера за упис у фитосанитарни регистар, на основу Правилника о фитосанитарном регистру и о биљним пасошима („Службени гласник БиХ“, број 05/13), у Републици Српској урађена је Информација за упис у фиторегистар са назначеним обавезама лица која се уписују у фиторегистар, односно условима које морају испуњавати, категоријама биља које се уписује и дјелатностима којим се исти баве. Информација је доступна на њеб страници: www.vladars.net/ministarstva.

Донешени и усклађивани прописи у Федерацији БиХ у области здравља биља

У току 2012. године у Федерацији БиХ је израђен Преднацрт закона о заштити здравља биља Федерације БиХ. Основни циљ закона је усклађивање са одредбама закона на нивоу БиХ, на начин који ће омогућити уједначено и ефикасно вршење послова у области здравља биља у Федерацији. Преднацрт је тренутно у фази прибављања мишљења и провјере његове усклађености са прописима Европске уније. У циљу имплементације Закона о

заштити здравља биља („Службени гласник БиХ“, број 23/03) и пружања правовремене информације о почетку уписа у фиторегистар, у марту 2012. године је у Сарајеву одржана обука једног броја произвођача садног материјала. Израђен је и Водич за упис у фиторегистар (презентован на обуци) са информацијама о условима за упис у фиторегистар, начину подношења захтјева и поступку регистрације, о категоријама биља и дјелатностима за које је упис у фиторегистар обавезан, те о обавезама власника након уписа у Фиторегистар. Водич је доступан на веб страници Федералног министарства пољопривреде (www.fmpvs.gov.ba)

Донешени и усклађивани прописи на нивоу БиХ и ентитета у области сјемена и садног материјала пољопривредног биља БиХ

Донешени прописи на нивоу БиХ и законодавство Европске уније са којим је усклађивано:

- Правилник о контроли репродукцијског материјала пољопривредних биљака који се увози (Службени гласник БиХ, број 34/12);
- Правилник о стављању у промет материјала за размножавање поврћа и садног материјала поврћа у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 43/12) - 2008/72/ЕЗ, 93/61/ЕЕЗ и 93/62/ЕЕЗ;
- Правилник о стављању у промет сјемена поврћа у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 43/12) - 2002/55/ЕЗ;
- Правилник о стављању у промет сјемена жита у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 60/12) - 66/402/ЕЗ;
- Правилник о стављању у промет сјеменског кромпира у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 67/12) - 2002/56/ЕЗ.

Донешени и усклађивани прописи у Републици Српској у области сјемена и садног материјала пољопривредног биља

- Правилник о условима који обезбјеђују очување квалитета сјемена у продајном објекту („Службени гласник Републике Српске“, број 33/12) на основу Закона о сјемену пољопривредног биља („Службени гласник Републике Српске“, број 37/09).

Донешени и усклађивани прописи у Федерацији БиХ у области сјемена и садног материјала пољопривредног биља

У 2012. години израђен је Закон о измјенама и допунама Закона о сјемену и садном материјалу пољопривредног биља, и прослијеђен у парламентару процедуру.

Донешени и усклађивани прописи на нивоу БиХ и ентитета у вези са фитофармацеутским средствима

Донешени прописи на нивоу БиХ и законодавство Европске уније са којим је усклађивано:

- Упутство о облику вођења евиденције о промету фитофармацеутских средстава („Службени гласник БиХ“, број 86/12);
- Правилник о дужностима корисника фитофармацеутских средстава („Службени гласник БиХ“, број 101/12) - 2009/128/ЕЗ.

Донешени и усклађивани прописи у Републици Српској у вези са фитофармацеутским средствима

На основу Закона о средствима за заштиту биља („Службени гласник РС“, број 52/10) донесени су:

- Правилник о садржини и начину вођења евиденције о средствима за заштиту биља и обрасцу евиденције;

- Правилник о условима и начину полагања стручног испита за рад у пољопривредној апотеци.

Наведени правилници нису били објављени у 2012. години.

Донешени и усклађивани прописи на нивоу БиХ у вези са минералним ђубривима

- Правилник о упису минералних ђубрива у регистар минералних ђубрива („Службени гласник БиХ“, број 05/03) – 2003/2003;
- Правилник о упису дистрибутера и увозника минералних ђубрива у регистар дистрибутера и увозника минералних ђубрива („Службени гласник БиХ“, број 05/03) 2003/2003.

9.1. Институционални и административни капацитети

Надлежна инспекција за фитосанитарну област организована је на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта БиХ и то у Републичкој управи за инспекцијске послове Републике Српске и општинским пољопривредним инспекцијама, Федералној управи за инспекцијске послове Федерације БиХ и кантоналним пољопривредним инспекцијама и Канцеларија градоначелника - Инспекторат Брчко Дистрикта БиХ. Надлежност инспекција према Законима на нивоу БиХ:

- Према Закону о заштити здравља биља надлежност имају искључиво фитосанитарни инспектори.
- Према Закону о сјемену и садном материјалу пољопривредног биља БиХ надлежност имају фитосанитарни и пољопривредни инспектори.
- Према Закону о фитофармацеутским средствима БиХ надлежност имају фитосанитарни, пољопривредни и санитарни инспектори.
- Према Закону о минералним ђубривима надлежност имају фитосанитарни и пољопривредни инспектори.
- Према Закону о заштити нових сорти биљака БиХ у унутрашњости надлежни су пољопривредни и шумарски инспектори, а на граничним прелазима фитосанитарни инспектори.

Контролне структуре

Контрола биља, биљних производа и регулисаних објеката укључујући сјеме, садни материјал и заштиту нових сорти, као и средстава за заштиту биља и минералних ђубрива у БиХ у надлежности је ентитетских инспектората и инспектората Брчко Дистрикта БиХ. На граничним прелазима у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко дистрикту БиХ надзор у прекограничном промету врше фитосанитарни инспектори. Стручну и здравствену контролу у току производње сјемена и садног материјала врше институције надлежне или овлаштене од стране ентитетских министарстава пољопривреде (заводи, институти, факултети) и пољопривредни/фитосанитарни инспектори. Пољопривредни инспектори кроз редовне и ванредне надзоре/појачане надзорне контроле надзиру и промет сјемена и садног материјала без обзира на поријекло те промет средствима за заштиту биља и минералних ђубрива. Фитосанитарни инспектори контролишу и провођење поступка третирања и означавања дрвеног материјала за паковање у међународном промету.

Послове осматрања, прогнозе и извјештавање о штетним организмима обављају Агенција за пружање стручних услуга у пољопривреди у Републици Српској и Извјештајно-прогнозна служба (ИПС) у Федерацији БиХ. ИПС у Федерацији БиХ чине федерални и кантонални заводи, кантонална министарства и општинске службе надлежне за послове пољопривреде.

У току 2012. године Републичка управа за инспекцијске послове Републике Српске је извршила надоградњу инспекцијског информационог система IMS за ефикаснију примјену у надзору фитосанитарне инспекције у спољно-трговинском промету (електронско подношење захтјева за преглед пошиљки, аутоматско преузимање података, захтјева и отварање инспекцијских предмета у IMS). Примјеном ИМС система омогућена је униформна израда инспекцијских записника, рјешења, захтјева за лабораторијску анализу, те осталих инспекцијских документа. Сви неопходни подаци о пошиљкама се електронски евидентирају у бази података Инспектората која служи као основ за аутоматско генерисање статистичких извјештаја по различитим критеријумима и различитим видовима груписања података, те за припрему квантитативних анализа инспекцијског надзора. Подаци о врстама роба су повезани са тарифним ознакама са Обједињеног списка роба које подлијежу фитосанитарној контроли, чиме је омогућено статистичко извјештавање и по тарифним ознакама роба.

У 2012. години извршено је 17 обука фитосанитарних инспектора из свих сегмената фитосанитарне области са циљем да се омогући имплементација донешених правилника. Такође је извршено 7 обука лабораторијског особља са истим циљем. Обуке су рађене на двије и више локација да би били обухваћени сви фитосанитарни инспектори.

У циљу имплементације Правилника о дужностима корисника фитофармацеутских средстава организовано је 13 обука пољопривредних произвођача на тему „Одржива употреба пестицида“ и за те потребе урађен је Приручник за примјену фитофармацеутских средстава са прегледом обавеза корисника и препорукама добре пољопривредне праксе и Евиденцијски лист за употребу пестицида. Овим обукама обухваћено је око 400 пољопривредних произвођача на цијелој територији БиХ. За потребе фитосанитарних лабораторија набављена је недостајућа опрема за провођење Програма посебног надзора карантинских штетних организама на кромпиру, односно за имплементацију метода за идентификацију и детекцију карантинских штетних организама на кромпиру. Осим тога, ангажовани су страни експерти који су обишли фитосанитарне лабораторије овлаштене за провођење програма посебног надзора карантинских штетних организама на кромпиру с циљем утврђивања исправности у раду по методама и процедурама прописаним правилницима и стандардима Европске уније. Урађени су и „профиценцу“ тестови за *Globodera rostochiensis* Njoll. i *Globodera pallida* Stone, *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. и *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. За ове активности урађени су детаљни извјештаји.

Пројект IPA 2008 „Подршка Управи БиХ за заштиту здравља биља“ који је имао за циљ успостављање интегрисане националне фитосанитарне службе способне да креира и имплементира политику здравља биља БиХ, у складу са ЕУ законодавством, међународним обавезама и стандардима у овој области, је успјешно реализован. Поред урађених подзаконских аката, обука за фитосанитарне инспекторе и особље у фитосанитарним лабораторијама, урађене су и брошуре за фитосанитарне инспекторе за поједине штетне организме.

У циљу јачања капацитета особља у фитосанитарним лабораторијама од кључног значаја је имплементација IPA 2009 пројекта “Повећање капацитета ветеринарске и фитосанитарне службе у БиХ за контролу здравља животиња и биљака и безбједност хране”. Израђена је техничка спецификација опреме за фитосанитарне лабораторије (450.000 €) и израда радног задатка (ТОР-а) за тњиннинг лигхт (250.000 €) пројект, а предвиђена је и обука за особље у фитосанитарним лабораторијама. Имплементација пројекта се очекује до јуна 2013. године.

10. ВЕТЕРИНАРСКА ПОЛИТИКА

10.1. Институционални и административни капацитети

Тијела надлежна за ветеринарство у БиХ су Канцеларија за ветеринарство БиХ, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ (сектор за ветеринарство), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (ресор за ветеринарство), Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ, Управа за инспекцијске послове Федерације БиХ и кантоналне управе за инспекцијске послове, Републичка управа за инспекцијске послове Републике Српске и Општинска одјељења за инспекцијске послове, као и Инспекторат Брчко Дистрикта БиХ. У међународном промету контролу проводи Одјељење Граничне ветеринарске инспекције Канцеларије за ветеринарство БиХ, а у унутрашњем промету контрола је организована на нивоу надлежних ентитетских министарства и Брчко Дистрикта БиХ и надлежних инспекцијских тијела.

У процедурама доношења свих законских и подзаконских аката као и у имплементацији пројеката, учествују Канцеларија, надлежна ентитетска министарства и Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ.

Преглед административних капацитета у ветеринарству БиХ

Институције	Ветеринарско особље (попуњена радна мјеста)	Административно особље (попуњена радна мјеста)
Канцеларија за ветеринарство БиХ	41	28
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС-ресор за ветеринарство	7	10
Републичка управа за инспекцијске послове РС -Републички ветеринарски инспектори	11	0
Јединице локалне самоуправе- Општински ветеринарски инспектори	44	/
Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства-сектор за ветеринарство	6	2
Федерална ветеринарска инспекција	5	/
Ветеринари у кантоналним министарствима	14	/
Кантонални ветеринарски инспектори	58	/
Службени ветеринари запослени у Одјељењу за пољопривреде Брчко Дистрикта		

Извор: Интерни документи укључених институција

Током 2012.године, у дијелу законодавства спроводиле су се активности на преузимање прописа Европске уније из поглавља 12. (безбједност хране, ветеринарство) кроз подзаконске прописе. Израда прописа за област ветеринарства се спроводила у складу са приоритетима, као и према препорукама добивеним од стране Канцеларије за храну и ветеринарство Европске уније и ТАИЕХ-а.

Донешени и објављени прописи на нивоу БиХ у области ветеринарства:

- Правилник о хигијени хране животињског поријекла („Службени гласник БиХ“, број 103/12), предмет усклађивања са Уредбом 853/2004 и Правилник о организацији службених контрола производа животињског поријекла намијењених исхрани људи („Службени гласник БиХ“, број 103/12), предмет усклађивања са Уредбом 854/2004;
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о максимално дозвољеним количинама фармаколошки активних супстанци у производима животињског поријекла („Службени гласник БиХ“, број 67/12), предмет усклађивања са Уредбом 466/2012;
- Одлука о усвајању Стратегије надзирања спонгиформне енцефалопатије говеда („Службени гласник БиХ“, број 4/13);
- Одлука о висини накнаде за обавезне ветеринарско – здравствене прегледе у промету преко границе БиХ („Службени гласник БиХ“, број 62/12);
- Одлука о провођењу плана праћења и контроле резидуа за 2012. годину („Службени гласник БиХ“, број 39/12);
- Одлука о забрани увоза и провоза одређених пошиљки ради спречавања уноса у БиХ болести слинавке и шапа („Службени гласник БиХ“, број 68/12);
- Правилник о измјени Правилника о условима у погледу здравља за некомерцијални увоз и провоз кућних животиња („Службени гласник БиХ“, број 68/12), предмет усклађивања са Уредбом 2003/998;
- Одлука о измјени Одлуке о забрани увоза и провоза одређених пошиљки у БиХ ради спречавања уношења класичне свињске куге („Службени гласник БиХ“, број 26/12);
- Одлука о забрани увоза и провоза одређених пошиљки у БиХ ради спречавања уношења Нењцастле болести („Службени гласник БиХ“, број 1/13);
- Одлука о допуни одлуке о забрани увоза и провоза одређених пошиљки у БиХ ради спречавања уношења кои херпес вируса („Службени гласник БиХ“, број 90/12);
- Одлука о допуни Одлуке о забрани увоза и провоза одређених пошиљки у БиХ ради спречавања уношења афричке свињске куге („Службени гласник БиХ“, број 90/12);
- Правилник о циљевима за смањење присуства бактерија врста салмонелла код одраслих расплодних јата врсте Gallus Gallus („Службени гласник БиХ“, број 103/12), предмет усклађивања са Уредбом 200/2010;
- Правилник о циљевима за смањење присуства бактерија врста Salmonella enteritidis и Salmonella typhimurium код бројлера („Службени гласник БиХ“, број 102/12), предмет усклађивања са Уредбом 200/2012;
- Правилник о циљевима за смањење присуства бактерија врста Salmonella enteritidis и Salmonella typhimurium код кока носиља („Службени гласник БиХ“, број 102/12), предмет усклађивања са Уредбом 517/2011;
- Правилник о начину одобравања објеката који се баве узгојем живих животиња, производњом, прерадом, обрадом и складиштењем производа животињског поријекла за извоз на тржиште Европске Уније („Службени гласник БиХ“, број 102/12);
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о статусу држава или регија у односу на bovine спонгиморфну енцефалопатију („Службени гласник БиХ“, број 86/12), предмет усклађивања са Одлуком 2012/111 и Одлуком 2012/489;
- Правилник о измјенама Правилника о означавању и контроли кретања животиња у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 41/12),
- Правилник о измјени и допуни Правилника о начину обављања претраге на присутност Trichinella у месу („Службени гласник БиХ“, број 4/13) предмет усклађивања Уредбом 1109/2011;
- Правилник о утврђивању дијагностичких поступака, метода узимања узорака и критеријума за вредновање резултата лабораторијских тестова за везикуларну болест свиња („Службени гласник БиХ“, број 59/12), предмет усклађивања са Одлуком 2000/428;

- Правилник о провођењу мјера контроле, праћења, надзора и ограничења кретања животиња пријемчивих на болест плавог језика („Службени гласник БиХ“, број 32/12), предмет усклађивања са Уредбом 2007/1266;
- Правилник о условима у погледу здравља за некомерцијални увоз и провоз кућних животиња („Службени гласник БиХ“, број 34/12), предмет усклађивања са Уредбом 998/2003, Одлуком 2005/91 и Уредбом 388/2010;
- Правилник о заштити паса који се држе као кућни љубимци („Службени гласник БиХ“, број 18/12), припремљен као пропис на основу Закона о заштити и добробити животиња;
- Правилник о условима увоза и провоза живих животиња, сировина, производа и нуспроизвода животињског поријекла, ветеринарских лијекова и хране за животиње у Босну и Херцеговину („Службени гласник БиХ“, број 57/12), национални пропис - није предмет усклађивања са европском легислативом;
- Правилник о утврђивању ветеринарско-здравствених услова за одлагање, кориштење, сакупљање, превоз, идентификацију и сљедивост, регистрацију и одобравање погона, стављање на тржиште, увоз, транзит и извоз нуспроизвода животињског поријекла и њихових производа који нису намијењени исхрани људи („Службени гласник БиХ“, број 30/12), предмет усклађивања са Уредбом 142/2011;
- Одлука о усаглашеном праћењу отпорности бактерија рода салмонела код перади и свиња на антимицробне препарате („Службени гласник БиХ“, број 29/12), предмет усклађивања са Одлуком 2007/407;
- Одлука о забрани стављања у промет и примјени говеђег хормона соматотропина („Службени гласник БиХ“, број 29/12), предмет усклађивања са Одлуком 1999/879;
- Правилник којим се предвиђају услови и технике генотипизирања PrP гена популација оваца у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 86/12), предмет усклађивања са Одлуком 2002/1003;
- Правилник о допунама Правилника о статусу држава или регија у односу на бовину спонгиформну енцефалопатију („Службени гласник БиХ“, број 55/12), предмет усклађивања са Одлуком 2010/749 која допуњава Одлуку 2007/453;
- Правилник о стављању на тржиште и коришћењу хране за животиње, предмет усклађивања са Уредбом 767/2009 и 82/475, усвојен –чека се објава у Службеном гласнику БиХ,

Донесени и објављени прописи у Републици Српској у области ветеринарства

- Закон о ветеринарско-медицинским производима („Службени гласник Републике Српске“, број 71/12), који је усклађиван са Директивом број 2001/82/ Европског Парламента и Савјета од 6. новембра 2001. о кодексу Заједнице који се односи на ветеринарско-медицинске производе;
- Наредба о стављању ван снаге наредбе о обавезној контроли на ензоотску леукозу говеда на клаоницама прије клања, поријеклом из увоза („Службени гласник Републике Српске“, број 76/12);
- Наредба о стављању ван снаге наредбе о забрани промета говеда, оваца и коза на територији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 76/12);
- Правилник о поступку додјеле овлашћења за спровођење обавезних ветеринарских мјера и поступку уписа у регистар овлашћених ветеринарских организација („Службени гласник Републике Српске“, број 87/12);
- Правилник о микробиолошким критеријумима за храну („Службени гласник Републике Српске“, број 109/12), који је припреман у складу са Регулативом Комисије (ЕС) број 2073/2005 од 15. новембра 2005. о микробиолошким критеријумима за прехранбене производе;
- Одлука о спровођењу поступка процјене и категоризације објекта за производњу хране животињског поријекла („Службени гласник Републике Српске“, број 109/12),

- Одлука о поступку комисије послије спроведене категоризације објеката за производњу хране животињског поријекла („Службени гласник Републике Српске“, број 109/12);
- Одлука о спровођењу поступка унапређења квалитета објеката за производњу хране животињског поријекла послије обављене процјене и категоризације („Службени гласник Републике Српске“, број 109/12),
- Правилник о заштити животиња за држање и условима које морају испуњавати објекти за држање животиња („Службени гласник Републике Српске“, број 93/12);

Донесени и објављени прописи у Федерацији БиХ у области ветеринарства

- Одлука о усвајању програма утрошка средстава критеријима расп. средстава „Трансфер за ветеринарство“ и Програм утрошка средстава са критеријима расподеле „Подстицај за ветеринарство“ („Службене новине Федерације БиХ“ број 48/12);
- Упутство за провођење годишње Наредбе о заразним болестима животиња за 2012.годину („Службене новине Федерације БиХ“ број 47/12);
- Правилник о поступку исплате надокнаде штете за нешкодљиво уклањање серопозитивне животиње („Службене новине Федерације БиХ“ број 98/12),
- Правилник о микробиолошким критеријима хране животињског поријекла („Службене новине Федерације БиХ“ број 80/12 и 98/12 и 101/12)- у складу са Регулативом ЕС 2073/2005;
- Упутство о систему узимања узорака, лабораторијским методама и циљним ткивима за одређивање микробиолошких критерија у храни животињског поријекла („Службене новине Федерације БиХ“ број 101/12);
- Правилник о висини накнаде и начину расподеле накнада за свједоцбу о здравственом стању животиња („Службене новине Федерације БиХ“ број 55/12);
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о висини накнаде и начину расподеле средстава за обављене ветеринарско-здравствене прегледе и контролу на територији Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“ број 55/12);
- Правилник о садржају, облику и начин увођења регистра одобрених и регистрованих објеката и начину дојеле ветеринарских контролних бројева у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“ број 70/12).

У Брчко Дистрикту БиХ примјењују се прописи који су на снази у БиХ, и у складу са тим се доноси годишњи Програм мјера сузбијања заразних и паразитских болести.

10.2. Активности по питању здравља и добробити животиња

У склопу свог примарног задатка на праћењу статуса здравља животиња у БиХ и свијету, провођене су сљедеће активности:

На основу иницијативе Европске уније за искорјењивање одређених заразних болести животиња (бјеснило и класична свињска куга код дивљих животиња) у региону, у БиХ је у априлу 2012. године започета имплементација пројектних активности ИРА 2009, те је спроведена орална вакцинација лисица против бјеснила у прољеће и у јесен 2012. године. Вакцинација је проведена на свим ненасељеним подручјима на територији цијеле Босне и Херцеговине, дистрибуцијом мамаца са вакцином из зрака, уз коришћење софистициране опреме која осигурава увид у локацију и густоћу дистрибуисаних мамаца, те осигурава да се мамци не бацају у близини насељених мјеста. Представници Канцеларије за ветеринарство су учествовали и на регионалним радионицама и симулацијској вјџби за класичну свињску кугу које су организоване од стране ИРА пројекта за више земаља. Као наставак активности Канцеларија је у сарадњи са надлежним органима ентитета припремила приједлог пројектног фисцхе-а за ИРА 2012, у који је поред оралне вакцинације лисица укључен и наставак активности вакцинације малих преживара против бруцелозе,

те вакцинација и означавање паса луталица. Наведени пројектни приједлог је у пуном износу одобрен од стране Европске комисије.

У оквиру ИТАР пројекта „Побољшање услова за трговину животиња и производа“ настављене су активности на вакцинацији малих преживара против бруцелозе, те мониторингу бруцелозе говеда код млијечних грла старијих од 12 мјесеци. Имплементација наведених програма је, између осталог, обухватала израду планова вакцинације и дистрибуције, припрему извјештаја и друге потребне документације. Настављена је и активност провјере имуногености вакцине код одређеног броја вакцинисаних малих преживара. У току провођења активности до децембра 2012. године, извршена је претрага код 98.000 говеда, и вакцинисано је 180.913 малих преживара, од чега 171.867 старости од 3 до 6 мјесеци.

Путем пројекта Пољопривреда и рурални развој Свјетске банке покренут је Глобални програм за авијарну инфлуенцу (птичја грипа) – GPAI и Пројект спремности и одговора на избијање људске пандемије, који се проводи у БиХ, а у складу са чијим глобалним циљем је израђен софтвер за пријаву болести и управљање жариштем (ADNAOM – IS). Софтвер је званично преузет од стране Канцеларије за ветеринарство у октобру 2012. године, те се у наредном периоду планира његово стављање у употребу након извршења свих потребних припремних активности, од уношења података до геореференцирања имања. У току 2012. године, Канцеларија је извршила ревизију прелиминарног извјештаја оведеној студији за утврђивање циркулације вируса класичне свињске куге у популацији домаћих и дивљих свиња, те давање мишљења на достављени извјештаја експерата.

На подручју Федерације БиХ, на основу одредаба Наредбе о мјерама контроле заразних и паразитарних болести животиња, њиховом провођењу и финансирању у 2012. години („Службени гласник БиХ“, број 16/12) и Упутством о provedби мјера за отклањање и спречавање заразних болести животиња за 2012. годину (Службене новине Федерације БиХ бр.47/12), редовно се прати стање и кретање заразних и других болести животиња, о томе води евиденција и обавјештавају сви заинтересовани, а вршило се дијагностичко испитивање :

- Говеда : на бруцелозу (70.434), ензоотску леукозу (70.434), туберкулозу (65.629)
- Овце и козе : на бруцелозу (1.888 - у оквиру мониторинга успјешности вакцинације),
- Пчеле : америчка гњилоћа пчелињег легла, ноземоза и варооза (413 пчелињака),
- Коњи : инфекциозна анемија копитара (244)

Повећан је број испитаних узорака на БСЕ-а говеда из увоза и домаћег узгоја старијих од 30 мјесеци у односу на 2011.годину (10.349 узорака мозга са негативним резултатом) Епизоотиолошка ситуација на подручју Федерације БиХ је повољнија у односу на претходне године, нарочито када је у питању бруцелоза малих преживара. Провођењем „Програма сузбијања и контроле бруцелозе код малих преживара на територији цијеле Федерације БиХ, у периоду од 2010. до 2016. године“ у 2012. години укупно је цијељено 85.274 оваца и коза против бруцелозе. Редовно се спроводи и вакцинација против бјеснила паса (7.489), антракса преживара у дистриктима, перади на салмонелозу и New Castel Disease (2.951.458).

Организован је и надзор над провођењем програма самоконтроле путем давања сагласности на Програме контроле салмонелозе на перадарским фармама.

У складу са Годишњим Акционим планом у оквиру документа „Развојни средњорочни стратешки план за период 2011-2013. године“, у 2012. години Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске је обезбједило квалитетно прикупљање и анализу епизоотиолошких података, те спровођење превентивних и обавезних мјера у борби против заразних и паразитских болести, на основу којих је у 2012

години издато 12 мјесечних билтена (мјесечни извјештај о здрављу животиња), који су достављени свим ветеринарским организацијама као и ветеринарским инспекторима. У складу са Правилником о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је запримало и обрађивало Захтјеве за подстицајна средства, а која су намијењена здравственој заштити животиња у оквиру кога је спроведена вакцинација 380.000 свиња против класичне куге, као и испитивање 44.000 говеда на бруцелозу, 6.500 говеда на ТВС, ензотску леукозу и лептоспирозу, и испитивање 1.000 коња на грозницу Западног Нила, 373 свиње на афричку кугу свиња, 2.208 узорака на болест плавог језика, 1.117 узорака на слинавку и шап, испитивања на авијарну инфлуенцу и салмонелозу птица, сузбијање америчке куге пчела, бјеснила, трихинелозе, лептоспирозе, заразни артритис и енцефалитис коза итд. На основу Наредбе за спречавања ширења и сузбијања антракса у Републици Српској је превентивно вакцинисано укупно 22.000 пријемчивих јединки у дистриктним подручјима. У складу са циљевима пројекта сузбијања и ерадикације ИАК (инфекциозна анемија копитара) у Републици Српској од стране референтне лабораторије Ветеринарског института "ДР Васо Бутозан" Бања Лука, резултати су сљедећи:

- укупно испитано грла ИАК: 2.122,
- позитивна грла на ИАК: 7, негативна грла на ИАК: 2.115.

Процентулно исказано број позитивних копитара на инфекциозну анемију копитара је 0,32 % у односу на укупан број дијагностикованих.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске је, организовало сузбијање и искорјењивање салмонелозе код перади, тако што произвођачи кока носилца, товних бројера и расплодних јата достављају детаљан програм самоконтроле на мишљење Министарству које је сагласност дало на 35 програма.

Лабораторије

Постигнут је напредак у погледу акредитације лабораторијских метода, у погледу микробиолошких испитивања и контроле резидуа ветеринарских лијекова. На иницијативу Развојног програма Уједињених нација (UNDP), Канцеларија за ветеринарство је припремила приједлог пројекта у вези развијања стандарда за ревидирање статуса и одређивање референтних лабораторија у БиХ. У циљу јачања лабораторијских капацитета СЕР и UNDP пројект извршили су припрему лабораторија за увођење метода за имплементацију PPR-а и валидацију истих. С тиму вези, Канцеларија за ветеринарство је учествовала у процесу именовања лабораторија, одабира метода, те координације пројектних активности. Настављене су активности на имплементацији ФАРМА пројекта. Одржан је низ тренинга за особље ветеринарских лабораторија и извршена је процјена четири лабораторије.

У Федерацији БиХ 4 акредитоване лабораторије спроводе испитивања акредитованим методама (у складу са BAS EN ISO стандардима за испитивање) и то:

- 17 метода за микробиолошке анализе хране животињског поријекла;
- 7 метода на резидуе (тешки метали и ветеринарски лијекови);
- 34 методе (физикално-кемијске анализе хране) и 17 метода за дијагностику заразних болести животиња и 1 метода за одређивање активности радионуклида гама емитера у храни (ниска радиоактивност).

Влада Републике Српске је на 79. сједници, одржаној 30. августа 2012. године, разматрала и усвојила „Информацију о импликацијама по БиХ и Републику Српску од уласка Републике Хрватске у чланство Европске уније“ и закључком задужила министарства и друге републичке органе управе Републике Српске да, у наредном периоду интензивирају активности у циљу рјешавања идентификованих проблема који по Републику Српску и БиХ могу произаћи из приступања Републике Хрватске у чланство Европске уније, као и да, у

том контексту, идентификују ургентне потребе за унапређењем постојећих, односно успостављањем нових лабораторијских капацитета. На основу наведеног закључка, сачињена је Листа постојећих лабораторија Републике Српске (које врше анализе хране, тј. производа биљног и животињског поријекла и анализе у фитосанитарној области) и идентификоване су потребе за развојем постојећих и успостављањем нових лабораторијских капацитета, а Влада Републике Српске је информацију о томе разматрала на 94. сједници, одржаној 13. децембра 2012. године. Утврђене приоритетне потребе унапређења постојећих капацитета лабораторија односе се на обезбјеђење акредитације лабораторија (акредитације метода неопходних испитивања) и обезбјеђење неопходних обука лабораторијског особља, а за један мањи број лабораторија утврђено је да је потребно обезбиједити додатну опрему неопходну за провођење одређених метода лабораторијског испитивања и обезбјеђење услова за вршење програма праћења стања здравља животиња и безбједности хране. Разматрајући наведену информацију Влада Републике Српске је усвојеним закључком потврдила да је потребно предузети наведене приоритетне мјере и задужила Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде да, на основу прикупљених података о расположивим лабораторијским капацитетима у Републици Српској- Листи лабораторија, те дефинисаним критеријима, утврди начин, обим и неопходна средства за реализацију утврђених приоритета и достави их Влади Републике Српске на разматрање.

Четири акредитоване лабораторије по стандарду BAS EN ISO/IEC 17025:2006 проводе методе у складу са BAS EN ISO стандардима за испитивање:

- Физичко- хемијска испитивања: хране - 17 акредитованих метода, сирово млијеко 7 акредитованих метода, природна вода и вода за пиће 36 акредитованих метода;
- Микробиолошке анализе: хране 10 акредитованих метода, природна вода и вода за пиће 8 акредитованих метода;
- Серолошка, вирусолошка, молекуларна и патолошка испитивања 27 акредитованих метода;
- Специфична активност радионуклида (вода, земљиште) 4 акредитоване методе.

План праћења резидуа ветеринарских лијекова

У току 2012. године, као и за 2013 годину је осигуран буџет за спровођење плана праћења резидуа. Од Канцеларије за храну и ветеринарство Европске уније пристигла је обавијест да је план праћења резидуа након разматрања, позитивно оцијењен те да ће бити предложено земљама чланицама Европске уније да Босна и Херцеговина Одлуком Европске комисије буде уврштена на листу земаља са одобреним планом праћења резидуа за сљедеће производе: мед, млијеко, конзумна јаја и месо перади.

Реализација препорука након обављене мисије Канцеларије за храну и ветеринарство и Европске уније и препорука ТАИЕЦ мисије о структурама службених контрола

Мониторинг реализације акционог плана на основу 12 препорука инспекције Канцеларије за храну и ветеринарство Европске уније обављене у погледу одобравања извоза меса перади, производа меса перади и конзумних јаја, као и 10 препорука ТАИЕХ мисије о структурама службених контрола врши се кроз рад Техничког тима за реализацију Мапе пута. Одређене препоруке су реализоване (усвајање легислативног оквира, израда контролних листа), док су неке у фази реализације (тренинзи особља путем ТАИЕХ инструмента Европске уније, прегледи и контрола извозних објеката у циљу унапређења), а одређене препоруке за реализацију захтијевају нешто дужи временски период (план контроле салмонелозе).

У складу са закључцима са посљедњег састанка Пододбора за пољопривреду и рибарство врши се једном мјесечно обавјештавање тијела Европске комисије.

Усвојен је Правилник о начину одобравања објеката који се баве узгојем живих животиња, производњом, прерадом, обрадом и складиштењем производа животињског поријекла за извоз на тржиште Европске уније, који ће омогућити заједничке аудите свих надлежних органа оних објеката који су заинтересовани за извоз у Европску унију. Финансирање службеног узорковања производа животињског поријекла (укључујући и салмонелозе код перади) осигурана су средствима у буџету институција која проводе службено узорковање (Канцеларија за ветеринарство и надлежни органи ентитета). Путем FARMA пројекта извршен је преглед 4 пунионице меда, те су одржани тренинзи за ветеринарске инспекторе у четири града у БиХ на тему „Обука ветеринарских инспектора о узорковању меда“.

У децембру 2012. године иницирана је посјета експерата Канцеларије за храну и ветеринарство Европске уније (FVO) у сврху процјене испуњености услова за извоз млијека и производа од млијека, као резултат TAIEХ мисије (peer review) на основу које је донесен заједнички акциони план за стварање и обезбјеђење услова за извоз млијека и млијечних производа. У сврху успјешне реализације препорука у складу са Правилником о заштити животиња за држање и условима које морају испуњавати објекти за држање животиња („Службени гласник Републике Српске број 93/12) започета је регистрација фарми за држање животиња (музних крава) и до 31.12.2012 године је регистровано 350 фарми, а у сврху испуњавања услова на нивоу примарне производње за извоз млијека. План службеног узорковања хране животињског поријекла у Федерацији БиХ обухватио је лабораторијска испитивања меса перади и производа од меса перади, рибе и производа од рибе, сировог млијека и производа од млијека на салмонеле, листерију. Укупан број испитаних узорака у акредитованим лабораторијама (BAS ISO 17 025) и акредитованим методама, у складу са ЕУ легислативом (за извозне објекте), износио је 3. 906.

Правилник о садржају, облику и начин увођења регистра одобрених и регистрованих објеката и начину додјеле ветеринарских контролних бројева у Федерацији БиХ омогућио је јединствени начин вођења регистара одобрених објеката у Федерацији БиХ као и јединствени начин додјеле ветеринарских контролних бројева тако да у ФБиХ један додијелени број увијек има само један објекат или фарма (кантони региструју објекте и фарме са у унутрашњем промету). Њиме је омогућено праћење сљедивости производа као и стварање услова за имплементацију прописа који се усклађују са прописима Европске уније, а нарочито за доношење планова службених контрола, програма контроле здравља животиња, програма обука те провођења свих активности које се односе на заштиту потрошача. Створена база је свих регистрованих и одобрених објеката из области ветеринарства у Федерацији БиХ (Јединствени регистар).

Иницијатива за одобравање провоза одређених производа преко територије ЕУ

Са представницима Европске уније договорен је модалитет провоза производа животињског поријекла коридором преко Луке Плоче, те су припремљени нацрти Одлука Европске уније којим ће се одобрити провоз свих одређених производа осим живих животиња.

11. ПОЛИТИКА БЕЗБЈЕДНОСТИ ХРАНЕ

11.1. Институционални капацитети и контроле структуре

Агенција за безбједност хране је на дан 31.12.2012. године имала укупно 38 запослених, од чега је 31 државни службеник и 7 запосленика. Доношењем прописа из тзв. хигијенског пакета усклађена су правила организације службених контрола производа животињског поријекла у БиХ, као и посебна правила о хигијени хране животињског поријекла којих се морају придржавати субјекти у пословању са храном са одговарајућим прописима Европске уније. На овај начин створен је правни основ за извоз производа животињског поријекла из БиХ у земље Европске уније. На основу подзаконских аката, Агенција у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ припрема: Програм контроле остатака пестицида хране биљног и животињског поријекла у Босни и Херцеговини 2013.-2015. године, Програм контроле/мониторинг план генетски модификованих организама у храни и храни за животиње и Програм контроле/мониторинг план за контаминате у храни.

У Републици Српској контролу прехранбених производа, укључујући и контролу хране за животиње, у складу са Законом о инспекцијама Републике Српске (Службени гласник Републике Српске број 74/10) и 109/12) врши инспекција за храну. Контрола хране подразумијева контролу при увозу прехранбених производа на граници, производњу хране, промет и дистрибуцију до потрошача у Републици Српској. Инспекција у Републици Српској је организована на два нивоа: Републичка инспекција за храну која тренутно запошљава 20 инспектора и 39 инспектора за храну на општинском нивоу. Координација надзорних активности са Агенцијом за безбједност хране БиХ реализује се преко контакт особе за систем брзог узбуњивања за храну и храну за животиње (RASFF) у Инспекторату Републике Српске, Главног здравственог инспектора.

У Федерацији БиХ надзор врши Федерална управа за инспекцијске послове и кантоналне управе за инспекцијске послове: пољопривредни, ветеринарски и санитарно-здравствено-фармацеутски инспектори. Контрола хране подразумијева контролу при увозу хране на граници (ветеринарски инспектори Канцеларије за ветеринарство, те федерални фитосанитарни и санитарни инспектори). Производњу хране, промет и дистрибуцију до потрошача надзиру ветеринарски, пољопривредни и санитарно-здравствено-фармацеутски инспектори. Координација надзорних активности са Агенцијом за безбједност хране БиХ реализује се преко контакт особа за систем брзог узбуњивања за храну и храну за животиње RASFF у Федералној управи за инспекцијске послове - Главног инспектора санитарно-здравствено-фармацеутске инспекције. С обзиром на број инспектора на нивоу кантона/општина, тежиште надзора у унутрашњем промету је на тим инспекторима. У току је успостављање службених контрола у складу са новим правилницима.

У Брчко Дистрикту БиХ у складу са Законом о инспекцијама Брчко Дистрикта БиХ, ветеринарска, санитарна, фитосанитарна и пољопривредна инспекција су оријановане при Инспекторату Брчко Дистрикта БиХ (Инспекторат дјелује као организациона јединица Канцеларије градоначелника Брчко Дистрикта БиХ). У складу са наведеним Законом, контролу хране у Брчко Дистрикту БиХ врши санитарна и ветеринарска инспекција. Инспекторат Брчко дистрикта БиХ има 5 санитарних инспектора и 3 ветеринарска инспектора. Од 5 санитарних инспектора два врше надзор над увозом хране на граничном прелазу "Лука" Брчко односно обављају посао граничне санитарне инспекције, а 3 инспектора врше надзор хране на простору Брчко Дистрикта БиХ. Лабораторија у саставу Пододјелења за јавно здравство, Одјелења за здравство Владе Брчко Дистрикта БиХ је у поступку акредитовања за вршење анализа воде и хране.

У циљу јачања административних капацитета те ефикасније имплементације прописа у области хране, уз подршку ТАИЕХ-а у извјештајном периоду организована су два семинара и три експертске мисије.

Донешени и објављени прописи у области безбједности хране

- Правилник о микробиолошким критеријима у храни за животиње („Службени гласник БиХ“, број 67/12) - Национални пропис;
- Правилник о означавању храњивих вриједности хране („Службени гласник БиХ“, број 78/12) - Директива 90/496/ЕЕС од 24.09.1990., Директива 2003/120/ЕС од 05.12.2003. и Директива 2008/100/ЕС од 28.10.2008.;
- Правилник о скробу и производима од скроба („Службени гласник БиХ“, број 80/12) - Национални пропис;
- Правилник о изгледу и начину коришћења знака ознаке оригиналности, ознаке географског поријекла и ознаке традиционалног угледа прехранбених производа („Службени гласник БиХ“, број 81/12) - Национални пропис;
- Правилник о тржишним стандардима за маслиново уље („Службени гласник БиХ“, број 81/12) - Уредба Комисије 1019/2002 од 13.06.2002., Уредба Комисије ЕЗ 182/2009 од 06.03.2009., Уредба Вијећа 1234/2007 од 22.10.2007., Уредба ЕС 2568/91 од 11.07.1991. и Уредба ЕУ 61/2011 од 24.01.2011.;
- Правилник о воћним џемовима, желеима, мармеладама и пекмезима („Службени гласник БиХ“, број 85/12) - Уредба 2001/113/ЕС од 20.12.2001.;
- Правилник о саставу и означавању хране погодне за особе нетолерантне на глутен („Службени гласник БиХ“, број 105/12) - Уредба ЕС 41/2009/ЕС од 20.1.2009.;
- Правилник о формулама за дојенчад и формулама након дојења („Службени гласник БиХ“, број 105/12) - Директива ЕС 2006/141/ЕС о формулама за дојенчад и прелазним формулама и измјена Директиве 1999/21;
- Правилник о коришћењу активне алумине за уклањање флуора из природних минералних и изворских вода - Уредба (ЕЗ) 115/2010 од 09.02.2010.;
- Правилник о квалитету сенфа - Национални пропис;
- Правилник о допунама правилника о методама анализа шећера - Национални пропис;
- Правилник о допуни правилника о употреби заслађивача у храни - Уредба Комисије (ЕУ) број 1131/2011 од 11.11. 2011., Уредба Комисије (ЕУ) број 231/2012. од 9.03.2012. и Директива Комисије 2009/163/ЕУ од 22.12.2009.;
- Правилник о измјени Правилника о пиву - *Национални пропис* („Службени гласник БиХ“, број 30/12 од 17.04.2012. године);
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о здравственој исправности воде за пиће („Службени гласник БиХ“, број 30/12 од 17.04.2012. године) - Директива 98/83/ЕЗ од 03.11.1998;
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о соли за људску исхрану („Службени гласник БиХ“, број 30/12 од 17.04.2012. године) - Национални пропис;
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о природним минералним и природним изворским водама („Службени гласник БиХ“, број 32/12 од 24.04.2012. године) - Директива 2009/54/ЕЗ од 18.06.2009., Директива 2003/40/ЕЗ од 16.05.2003. и Анекс и Директиве 98/83/ЕЗ од 03.11.1998;
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о максимално дозвољеним количинама за одређене контаминате у храни („Службени гласник БиХ“, број 39/12 од 22.05.2012. године) - Уредба Комисије 165/2010 од 26.02.2010., Уредба Комисије 105/2010 од 05.02.2010. и Уредба Комисије 733/2008 од 15.07.2008;
- Правилник о максимално дозвољеним количинама радиоактивне контаминације хране и хране за животиње након нуклеарног инцидента или других случајева радиолошке опасности („Службени гласник БиХ“, број 39/12 од 22.05.2012. године) - Уредба Вијећа 3954/87/ЕЕС од 22.12.1987., Уредба Вијећа 2218/89/ЕЕС од 18.07.1989., Уредба Вијећа

- 770/90/ЕЕС (ЕУРАТОМ) од 29.03.1990. и Уредба Вијећа 944/89 (ЕУРАТОМ) од 12.04.1989;
- Правилник о успостављању система за развој и додјеливање јединствених кодова за генетски модификоване организме („Службени гласник БиХ“, број 68/12 од 03.09.2012. године) - Уредба Комисије 65/2004 од 14.01.2004;
 - Правилник о условима и поступку издавања дозвола за стављање нове хране први пут на тржиште Босне и Херцеговине и захтјевима за посебно означавање нове хране („Службени гласник БиХ“, број 68/12 од 03.09.2012. године) - Уредба Комисије 258/97/ЕС од 27.01.1997;
 - Правилник о измјенама и допунама Правилника о методама узорковања и анализа за службену контролу количине микотоксина у храни („Службени гласник БиХ“, број 68/12 од 03.09.2012. године) - Уредба Комисије 178/10 од 02.03.2010;
 - Правилник о тржишним стандардима за конзервирану туну и паламиду („Службени гласник БиХ“, број 73/12 од 18.09.2012. године) - Уредба Вијећа 1536/92 од 09.06.1992.,
 - Правилник о производима сличним чоколади, крем-производима и бомбонским производима Национални пропис („Службени гласник БиХ“, број 78/12 од 02.10.2012. године);
 - Правилник о тржишним стандардима за конзервирану сардину и квалитету за конзервирану сардину и производе типа сардине („Службени гласник БиХ“, број 78/12 од 02.10.2012. године) - Уредба Вијећа 2136/89 од 21.06.1989., Уредба 1181/2003/ЕС од 02.07.2003. и Уредба 1345/2008/ЕС од 23.12.2008;
 - Правилник о садржају пријаве и техничке документације за стављање на тржиште, услови означавања и паковања генетски модификованих организама или производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетски модификованих организама („Службени гласник БиХ“, број 78/12 од 02.10.2012. године) - Уредба 1830/2003 од 22.09.2003. и Одлука Вијећа 2002/812 од 03.10.2002;
 - Правилник о условима и поступку издавања одобрења за стављање генетски модификоване хране и хране за животиње први пут на тржиште Босне и Херцеговине и захтјевима који се односе на њихову слједивост и означавање („Службени гласник БиХ“, број 78/12 од 02.10.2012. године) - Уредба ЕС 1829/2003 од 29.09.2003. и Уредба ЕС 641/2004 од 06.04.2004;
 - Правилник о методама узорковања за провођење службене контроле остатака пестицида у и на производима биљног и животињског поријекла („Службени гласник БиХ“, број 78/12 од 02.10.2012. године) - Директива 2002/63/ЕС од 11.07.2002;
 - Правилник о садржају и обиму процјене ризика за стављање на тржиште генетски модификованих организама или производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетски модификованих организама и методологије за израду процјене ризика („Службени гласник БиХ“, број 79/12 од 08.10.2012. године) - Директива 2001/18/ЕС од 12.03.2001. и Одлука Комисије 2002/623 од 24.07.2002;
 - Правилник о микробиолошким критеријима за храну (Уредба 2005/2073/ЕС од 15.11.2005., Уредба 2007/1441/ЕС од 05.12.2007., Уредба 365/2010/ЕС од 28.04.2010. и Уредба Комисије 1086/2011/ЕС од 27.11.2011) усвојен је на 31. сједници Савјета министара БиХ, одржаној 11. децембра 2012. године и упућен на објаву у Службеном гласнику БиХ.

Правилник о хигијени хране усклађен са Уредбом Вијећа 852/2004/ЕС од 29.04.2004. измијењена и допуњена са: Уредбом 219/2009/ЕС од 11.03.2009. и Уредбом 1019/2008/ЕС од 17.10.2008., и Правилник о службеним контролама које се проводе ради верификације поступања у складу са одредбама прописа о храни и храни за животиње, те прописа о здрављу и добробити животиња донио је Савјет министра БиХ на 25. сједници одржаној 29.10.2012. године. Правилници су упућени на објаву у Службеном гласнику БиХ.

11.2. Активности које су реализоване у области безбједности хране

Агенција за безбједност хране је у 2012. години израдила 9 Водича и то:

- Водич за детаљнију имплементацију појединих одредби Закона о храни - Уредба (ЕС) Но 178/2002 (сигурност, одговорност, слједивост, повлачење, опозив);
- Водич о хигијенском минимуму за особе које раде у контакту са храном;
- Водич о принципима за превенцију и смањење контаминације житарица са Фусариум токсином;
- Водич добре хигијенске праксе у производњи млијека;
- Водич о примјени прописа за контролу контаминаната у храни и јонизирању хране;
- Водич за имплементацију процедура базираних на НАССР принципима и помоћ субјектима у пословању са храном при имплементацији НАССР принципа;
- Измјене и допуне водича о генетски модификованим организмима и биосигурности;
- Приручник за узимање узорка из производа који садрже, који се састоје или су произведени из генетски модификованих организама;
- Смјернице за микробиолошко узорковање и испитивање хране у оквиру службених контрола.

Комисија за признавање природних минералних и природних изворских вода

У 2012. години Комисија је донијела седам стручних Мишљења о признавању вода ради стављања на тржиште БиХ, а у складу са истима Агенција за безбједност хране БиХ је донијела седам рјешења о признавању воде ради стављања на тржиште БиХ. Запримљена су укупно четири нова захтјева за поступак признавања природних минералних и природних изворских вода.

Мониторинг хране

У циљу имплементације Правилника о максималним нивоима остатака пестицида у и на храни и храни за животиње биљног и животињског поријекла („Службени гласник БиХ“, број 89/12), формирана Радна група за провођење активности везаних за Национални програм контроле остатака пестицида припрема „Програм контроле остатака пестицида хране биљног и животињског поријекла у Босни и Херцеговини 2013.-2015. године“. Уз подршку FARMA пројекта реализоваће се активности везане за Национални програм контроле остатака пестицида. Надлежне институције припремају вишегодишњи програм контроле остатака пестицида, који се редовно ажурира. У циљу имплементације Правилника о провођењу плана праћења – мониторинга хране („Службени гласник БиХ“, број 21/11) те на основу одредби Правилника о службеним контролама које се проводе ради верификације поступања у складу са одредбама прописа о храни и храни за животиње те прописа о здрављу и добробити животиња, успостављене су Радна група за провођење активности везаних за Програм контроле/мониторинг план генетски модификованих организама у храни и храни за животиње, те Радна група за провођење активности везаних за Програм контроле/мониторинг план за контаминате у храни. У току је израда Програма контроле – мониторинг план за генетски модификоване организме у храни и храни за животиње. Финансијска средства за реализацију три наведена мониторинг плана осигурана су буџетом Агенције за 2013. годину.

Вијеће за генетски модификоване организме

Вијеће за генетски модификоване организме је у 2012. години одржало 7 сједница те дало 4 стручна мишљења у контексту примјене Закона о генетски модификованим организмима. Између осталог, на сједницама је разматран Приручник за узорковање производа који се састоје и/или потичу од генетски модификованих организама, као и приједлог измјене и допуне постојеће брошуре „Генетски модификовани организми (ГМО) и биосигурност“. У циљу унапређења система за контролу ГМО хране и хране за животиње у БиХ потписана су два протокола о стручној сарадњи Агенције за безбједност хране БиХ са Лабораторијом за

генетски модификоване организме Федералног завода за пољопривреду, те Лабораторијом за биотехнологију Пољопривредног института Бања Лука. Овим Споразумима се дефинише и реализација активности на имплементацији пројекта Пољопривреда и рурални развој Свјетске банке, компонента Безбједност хране, под-компонента ГМО, као и обавеза јачања административних капацитета укључених институција. Раније испоручена опрема у оквиру наведеног пројекта, омогућава овлаштеним лабораторијама обављање квантитативних и квалитативних анализа детекције ГМО-а у храни и храни за животиње. Лабораторије се обавезују да започну процес акредитације према стандарду BAS EN /ISO/IEC 17025, те да анализе детекције ГМО-а у храни и храни за животиње врше акредитованим методама, у складу са важећим законским прописима. Додатно постоји обавеза мјесечног извјештавања Агенције о резултатима извршених и нереализованих анализа детекција ГМО-а у храни и храни за животиње, те анализама извршеним у ванредним ситуацијама.

У циљу јачања административних капацитета институција укључених у област ГМО-а у БиХ, уз подршку пројекта Пољопривреда и рурални развој Свјетске банке и италијанског института „Istituto Zooprofilatico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana“ у извјештајном периоду организована је стручна едукација кроз три модула обуке те су припремљени сљедећи документи: „Генетски модификовани организми: Монитор PCR лектин, НМГ, АСР 1, CRUA, GS, PLD, CAD“ , „Генетски модификовани организми: Промотор 35С, Терминатор NOS, ГЕН ЦП4-ЕПСРС, Construkt ЦТП ЦП4ЕПСРС, ГЕН НПТИИ, ГЕН ПАТ (Screening)“, „Пријем, анализа, похрањивање и уништење службених узорака узетих за детекцију генетски модификованих организама (ГМО).“

Одржан је и тренинг „Обука и пратећи програм за provedбу законодавства Европске уније из области ГМО-а“. У оквиру имплементације пројекта Пољопривреда и рурални развој Свјетске банке и Протокола о сарадњи између Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине и Istituto Zooprofilatico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana , у периоду од 12.-15.11.2012. године одржан је тренинг „Обука и пратећи програм за provedбу законодавства Европске уније из области ГМО-а“.

Информациони систем безбједности хране БиХ-FSIS

Уз подршку пројекта Пољопривреда и рурални развој Свјетске банке израђен је приједлог Информационог система Агенције са фокусом на анализу ризика која обухвата управљање ризиком, процјену ризика и комуникацију ризика, те је исти достављен Свјетској банци на одобравање. У припреми је успостава ИТ система регистра субјекта у пословању са храном у БиХ.

Системи размјене информација (RASFF и INFOSAN)

По питању система брзог узбуњивања за храну и храну за животиње (RASFF) у 2012. години примљено је укупно 25 обавијести. У сарадњи са инспекцијским управама ентитета и Брчко Дистрикта БиХ ријешени су сви случајеви. У току 2012. године пристигло је шест хитних INFOSAN (Међународна мрежа безбједности хране) обавијести и двије информативне обавијести које су упућене INFOSAN мрежи у БиХ са захтјевом за доставу повратних информација. У циљу израде Државног плана лабораторија, основана је нова Радна група састављена од представника надлежних институција у БиХ са циљем да ревидира раније припремљени план.

Заштита географских ознака

Савјет министара БиХ је, на приједлог Агенције за безбједност хране БиХ, основао Комисију за регистрацију ознака оригиналности и ознака географског поријекла прехранбених производа у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 68/12). У циљу реализације закључка са 5. састанка Привременог одбора и 4. састанка Пододбора за пољопривреду и рибарство на

којима је констатовано постојање два правна оквира у области заштите ознака географског поријекла хране у БиХ те закључка са 22. сједнице Савјет министара БиХ, 19.11.2012. године одржан је састанак представника Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Института за интелектуално власништво БиХ и Дирекције за европске интеграције на којем су предложени могући модалитети за отклањање предметног проблема. С тим у вези, а имајући у виду закључке са 25. сједнице Савјета министара БиХ од 29.10.2012. године, у вези са формирањем Интерресорне радне групе за измјене Закона о храни, Закона о ветеринарству и Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју, најприхватљивији начин за превазилажење наведене ситуације у овом тренутку је прецизније формулисање питања заштите географских ознака хране су измјене и допуне Закона о храни ("Службени гласник БиХ", број 50/04), гдје ће се као посебно поглавље детаљније прописати материјално-правне основе и надлежности Агенције за безбједности хране БиХ у поступку заштите ознака географског поријекла хране.

12. РИБАРСТВО

Подгрупа за рибарство којом координира Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је и у 2012. години наставила рад на процесу израде и хармонизације ентитетских прописа са прописима ЕУ и хармонизације постојећих прописа унутар БиХ у области рибарства. Обзиром да су ентитетски Закони о рибарству припремани паралелно, подгрупа је координирала хармонизацију ова два закона међусобно и са прописима Европске уније.

Међусобна усклађеност је потпуна у области заштите рибљег фонда у отвореним водама (односи се на ријеке и језера, те на улове риба у отвореним водама и ова област је предмет разматрања ентитетских закона) и код праћења стања рибљег фонда, евиденције и извјештавања. У аквакултури евиденција ће бити усклађена са статистиком. БиХ је именовала представницу за „European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission“, при Организацији за храну и пољопривреду Уједињених народа (FAO, UN). Канцеларија за ветеринарство БиХ је, заједно са осталим корисницима програма започела реализацију Adriatic IPA пројекта – „CAPS Strengthening of Centres for Aquaculture production and Safety surveillance in Adriatic Cross-border Countries“. Закон о рибарству у Републици Српској усвојен је на 20. сједници Народне скупштине Републике Српске одржаној 10. јула 2012. године, а Вијеће народа 18. јула 2012. године констатовало је да усвојеним Законом о рибарству није угрожен витални национални интерес ни једног конститутивног народа у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 72/12).

Нацрт Закона о слатководном рибарству у Федерацији БиХ је у форми Нацрта усвојила Влада Федерације БиХ на 62. сједници, одржаној 27.09.2012.године и исти је упућен у даљу процедуру у Парламент Федерације БиХ и Дом народа Федерације БиХ.

Закони о рибарству уређују сљедеће области: заштиту, унапређење и одрживо коришћење рибљег фонда у отвореним водама, очување биодиверзитета, заштита вода и обала, спортски и привредни риболов у отвореним водама, рибо-чуварску службу, стручни испит за особе које ће бити непосредно укључене у послове порибљавања и очувања рибљег фонда, риболовне дозволе, садржај риболовно-правне основе, ко може израђивати основе, услове за ревизију основе, евиденција улова и извјештавање о стању рибљег фонда, дјелатност аквакултуре, извјештавање о активностима предузетника или привредног друштва које се бави аквакултуром, узгој страних и заштићених врста рибе и других водених животиња, организације у рибарству и казнене одредбе. Закони о рибарству усклађивани су са релевантним регулативама и директивама ЕУ и може се констатовати да је овим законима извршено дјеломично преузимање Регулative Савјета (ЕЦ) бр. 708/2007 од 11. Јуна 2007 која се односи на коришћење страних врста и домаћих врста које су нестале у аквакултури/ Council Regulation (EC) No 708/2007 of 11 June 2007, Регулative Савјета (ЕЦ) бр. 1198/2006 од 27. Јула 2006. о Европском фонду за рибарство/Regulation (EC) No 1198/2006 of 27 July 2006, Директиве Савјета (ЕЕЦ) бр. 92/43 од 21. маја 1992. о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре.

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је на иницијативу подгрупе за рибарство прослиједило Дирекцији за европске интеграције апликацију за TAIEХ експертску мисију којом ће се утврдити приоритети усклађивања легислативе у погледу хармонизације домаћег законодавства у подручју рибарства с Европском унијом, с нагласком на потребу испуњавања обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању.

13. РУРАЛНИ РАЗВОЈ

Босна и Херцеговина је као земља потенцијални кандидат за чланство у Европску унију, у програмском периоду 2007 – 2013 имала право коришћења средстава из прве и друге компоненте Инструмента предприступне помоћи Европске уније (IPA ЕУ). Свих пет компоненти укључујући и IPARD су могле користити само земље кандидати за чланство у Европској унији. Нови програмски период који се планира за раздобље 2014 – 2020, предвиђа измјену овог правила у смислу да ће и земље потенцијални кандидати моћи користити свих пет компоненти IPA инструмента. Ипак, и даље предуслов за коришћење свих пет компоненти IPA је успостављање децентрализованог система имплементације (ДИС) предприступних средстава Европске уније, а за коришћење IPARD-а успостављање и оперативне структуре као дијела тог ДИС система. IPARD оперативну структуру чине Управљачко тијело и IPARD платна агенција. У овом моменту, у Босни и Херцеговини за развој IPARD структуре и коришћење предприступних средстава потребно је постизање договора на политичком нивоу о моделу IPARD оперативне структуре.

IPARD структура

Након добијања препорука од Генералног директората за пољопривреду и рурални развој Европске уније (DG AGRI) за успостављање IPARD структуре у БиХ и јасних упутстава које функције морају бити на централном нивоу, а које се могу делегирати, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је упутило допис надлежним ентитетским министарствима са захтјевом да се изјасне о прихватљивости модела који је достављен од стране DG AGRI. Федерација БиХ и Брчко Дистрикт су подржали предложени модел док је Република Српска одговорила да разматра предложени модел. Настојећи постићи договор око достављеног DG AGRI модела, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је организовало два састанка са надлежним ентитетским министрима и представницима Брчко Дистрикта. Иако је исказана воља од стране свих учесника, договор око модела није постигнут, али је договорено је да се ово питање подигне на највећи политички ниво. У том смислу предложено је да се организује састанак предједавајућег Савјета министара са премијерима ентитетских Влада и надлежним ресорним министрима како би се ријешило ово веома важно питање. У оквиру IPA 2008 програма, крајем 2012. године започела је имплементација пројекта „Подршка пољопривредној политици и структурама усклађеним са IPARD-ом- SAPIC“, који треба да пружи техничку помоћ за успостављање IPARD структуре у БиХ.

Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју је формирана у 2012. години. Додатно, спроведена је и конкурсна процедура и именован је менаџмент канцеларије, те запослено 5 државних службеника. За пословање Канцеларије из буџета Институција БиХ за 2013. годину су обезбјеђена финансијска средства. Током 2013. године ће се вршити попуњавање радних мјеста у складу са предвиђеном динамиком и расположивим финансијским средствима.

Стратешко планирање руралног развоја и мјере руралног развоја

Стратешки план руралног развоја је основа за усмјеравање планова и програма руралног развоја донесених на свим нивоима власти у БиХ. У циљу израде Нацрта Статешког плана руралног развоја БиХ Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Сектор пољопривреде је током 2012. године реализовао неколико припремних активности које су се односиле на:

- Реорганизацију Радне групе за рурални развој и израду приједлога структура радне групе руралнога развоја (технички тимови) подсредством којих се обезбјеђује сарадња

и координирано дјеловање свих институција надлежних у области руралног развоја, као и размјена информација и добрих пракси између партнера руралног развоја за потребе израде Нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ;

- Израду Нацрта комуникационог плана у процесу израде Нацрта Стратегије руралног развоја БиХ;
- Израду базе података.

Путем пројекта „Вјештине израде стратегија за рурални развој”, који имплементира Европски Информацивни центар за политику (European Policy Information Centre-EPIC) одржан је сет интензивних тренинга активног учења и менторског рада. У оквиру компоненте EPIC пројекта која се односи на „Сет активног учења“ одржано је пет дводневних модула тренинга из области стратешког планирања и програмирања мјера руралног развоја. У оквиру компоненте „Менторски рад“ са тимом Сектора пољопривреде, Министарства спољне трговине и економских односа БиХ одржан је низ радионица о координацији процеса стратешког планирања.

Пројект „Подршка пољопривредној политици и структурама усклађеним са IPARD-ом-SAPIC“ пружиће техничку помоћ Министарству спољне трговине и економских односа БиХ, ентитетским министарствима пољопривреде и Одјељењу за пољопривреду БиХ у изради Нацрта Стратегије руралног развоја БиХ.

Израда Секторских анализа

Завршна конференција IPA 2009 пројекта „Припрема IPARD секторских анализа за БиХ“ одржана је 03.07.2012. године, када су презентоване главне препоруке секторских анализа. Организација уједињених нација за храну и пољопривреду (FAO) доставила је сет финалних анализа на енглеском језику, које је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ доставило институцијама које су примарни корисници Пројекта.

Увођење LEADER програма у БиХ

Активности по питању LEADER-а и локалних акционих група у 2012. години односиле су се на анкетирање постојећих локалних акционих група у БиХ о раду истих с циљем дефинисања плана активности и координације увођења LEADER-а у БиХ. Током 2012. спровођене су и активности везане за подршку ширењу информација о LEADER програму и локалних акционих група, као и пружање подршке развоју постојећих локалних акционих група. У сарадњи општина Рогатица, Соколац, Хан Пијесак и Агенције IDA у марту 2012.године организована је радионица на тему "Припрема Стратегије локалних акционих група". Такође, PREPARE (Партнерство за руралну Европу) у периоду од 18 до 19 јула у Бања Луци одржао је радионицу током које су представљене активности и циљеви PREPARE, Латвијско искуство руралног форума, руралне иницијативе у БиХ и конкретне активности организација цивилног друштва, умрежавање у БиХ; примјена LEADER методологије у БиХ и политика руралног развоја у БиХ. У сарадњи Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и Невладине организације "БиХ иницијатива жена", у оквиру пројекта SEE WORD "Унапређење учешћа жена у руралном развоју и раду ЛАГ-ова", организоване су двије радионице током којих су презентоване активности које су реализоване на увођењу LEADER-а и развоја локалних акционих група у БиХ. Агенција за равноправност полова Босне и Херцеговине Министарства за људска права и избјеглице БиХ је 31.10.2012. године, у сарадњи са Фондацијом „Босанско-херцеговачка иницијатива жена“ у згради Парламентарне скупштине БиХ, организовала конференцију „Жене и рурални развој у Босни и Херцеговини“. Циљ је био презентовати постојеће стање положаја жена у руралним срединама Босне и Херцеговине и могућности запошљавања и samozapoшљавања у предузетништву, пољопривреди, екологији, туризму и трговини. Јачање сарадње различитих субјеката као и њихова координисана, ефикасна и учинковита сарадња један су од полазних услова за унапређење положаја жена у руралном развоју.

Радна групе за израду приједлога модела управљачког тијела одговорног за управљање IPARD програмом (РГ УТ)

У 2012. години је извршена реорганизација Радне групе за израду приједлога модела управљачког тијела одговорног за управљање IPARD програмом (РГ УТ). Именовани су нови чланови и министар Министарства спољне трговине и економских односа је донио Одлуку о успостављању Радне групе за израду приједлога модела Управљачког тијела одговорног за управљање IPARD Програмом ¹⁴.

¹⁴ Број 08.02.-515/12 од 27.02.2012.године

14. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

14.1. Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја

Координацију међународне помоћи у Босни и Херцеговини врши Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине односно Сектор за координацију међународне економске помоћи. Планирано је да Министарство финансија и трезора посредством Сектора за финансирање програма и пројеката помоћи ЕУ, односно Централне јединице за финансирање и уговарање програма и пројеката помоћи ЕУ, обавља послове везане за финансирање, уговарање набавке, плаћање, надзор и контролу спровођења свих програма и пројеката помоћи Европске уније у БиХ, па и оних из области пољопривреде.

Дирекција за европске интеграције Босне и Херцеговине (ДЕИ), као стално тијело Савјета министара БиХ је главни оперативни партнер Европској комисији у процесу стабилизације и придруживања, координатор је у БиХ по питањима који се односе на политике и стратегију европских интеграција, усклађивање закона и координацију помоћи у свим областима, па и у области пољопривреде, кроз активности организационе јединице Сектора за координацију помоћи Европске уније.

Значајну улогу у планирању и координацији међународне помоћи, нарочито у области институционалне изградње капацитета, има и Канцеларија координатора за реформу јавне управе БиХ.

Координационе састанке донатора у сектору пољопривреде организује и њима предсједава Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине.

У циљу реализације мјере 1.8. Првог приоритетног подручја Оперативног програма Босне и Херцеговине за пољопривреду, исхрану и рурални развој у БиХ, формирана је Радна група за планирање и координацију стране помоћи. Радну групу чине представници ентитетских министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ, те представници задружних савеза Босне и Херцеговине, Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларије за ветеринарство БиХ, Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања, Министарства финансија и трезора, Дирекције за европске интеграције и Агенције за унапређење страних инвестиција БиХ.

Група има задатак да систематски прати програмирање и реализацију помоћи, прикупља запажања о свим релевантним партнерима, ажурира базе података о међународној помоћи и планира одржавање донаторских састанака. У 2012. години Радна група је, у организацији Министарства спољне трговине и економских односа, одржала четири састанка. Одлуком о формирању Радне групе коју је, почетком 2012. године, донио министар Министарства спољне трговине и економских односа утврђена су права и обавезе њених чланова. Радна група је, на једном о својих састанака донијела пословник о раду и њени чланови су учествовали у припреми Извјештаја о међународној помоћи за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја 2011. у Босни и Херцеговини. Савјет министара БиХ је на 7. сједници, одржаној 10.05.2012. године, размотрио и усвојио овај Извјештај.

14.2. Активности донатора у 2012. години

Чланови донаторске заједнице Босне и Херцеговине активни у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја током 2012. су билатерални донатори: SAD/USAID, Шведска/Sida Италија/IC, Република Чешка, Јапан/JICA, Норвешка мултилатерални донатори: ЕУ/ЕС,

Организација за храну и пољопривреду (FAO) и међународни кредитори: Међународни фонд за пољопривредни развој (IFAD) и Свјетска банка. Активности донатора у сектору шумарства обухватају програме који су блиско повезани и испреплетени са другим секторима/подсекторима, као што су економски развој, равноправност полова, повратак и реинтеграција.

У 2012. години, подршка донатора у области пољопривреде била је усмјерена на унапређење одређених култура, производних технологија и на помоћ произвођачима за успостављање веза на домаћем и страном тржишту. Већина донатора пружала је подршку и у области унапређења институционалног оквира, маркетиншких техника, те у остварењу приступа финансијским средствима.

А. Кредит Свјетска Банка, грант Шведска/SIDA Пројект пољопривреде и руралног развоја за БиХ (ARDP)

Циљ Пројекта пољопривреде и руралног развоја је да кредитно подржи БиХ у процесу јачања капацитета институција на државном и ентитетском нивоу за пружање дјелотворнијих и ефикаснијих пољопривредних услуга и програма подршке. Пројект подржава развој из пољопривредног информационог система, као и изградњу институционалних капацитета у пољопривреди и руралном сектору, укључујући јачање ветеринарства на државном нивоу, исправности животних намирница, фитосанитарне услуге, капацитете пољопривредне инспекције, те пољопривредне услужне дјелатности. Имплементација пројекта планирана је у периоду од 01.10.2007. до 31.06.2013. године. Пројект се финансира из IDA кредита у укупној суми од 21 милион америчких долара са додатком SIDA грант средстава у висини од 6 милиона еура.

Активности које су реализоване у оквиру овог пројекта у 2012. години су:

- *Компонента А:* Комплетан је рад на изради апликације за фиторегистар за потребе Управе БиХ за заштиту здравља биља, што је праћено и одговарајућим тренинзима заинтересованих страна, настављен је мониторинг на присуство карантинских штетника на кромпиру. Ова је активност изузетно важна за добивање могућности извоза кромпира у ЕУ. Комплетан је атлас биљних штетника и патогена. У Канцеларији за ветеринарство БиХ/Агенцији за идентификацију животиња, почела је израда апликативног софтвера за унос података о регистрацији, добивене су потребне сагласности за комплетирање зграде лабораторија на Ступу.
- Под *компонентом Б*, настављен је рад на санацији штета од поплава, према наводима корисника уговорено укупно 95% планираних активности у Републици Српској, док у Федерацији БиХ још увијек није покренута друга фаза ове активности.
- Под *компонентом Ц*, продужен уговор за консултанте ангажоване у Министарству за период до краја јуна 2013. Није расписан конкурс за пријем преосталих консултаната у Министарству, док у Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства није спроведена процедура за пријем ни једног ангажованог консултаната, док је 11 консултаната у складу са процедурама јавног конкурса запослено у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске. Покренуте су активности за изградњу зграде Пољопривредног института у Бања Луци, гдје би требала бити смјештена и лабораторија која ће се користити за анализе на присуство генетски модификованих организама.

Најављено је продужење пројекта након јуна 2013., до максималних 12 мјесеци, уз вјероватноћу да ће то бити на период од додатних 9 мјесеци. До краја 2012.године искориштено је око 68% расположивих финансијских средстава.

Б. Финансијска помоћ Европске уније Помоћ из програма IPA- компонента I

IPA 2008 „Изградња капацитета у аграрној политици и припрема БиХ за приступ IPA програму Руралног развоја (IPA РД)“ - 2,4 мил. ЕУР

Компонента 1. Подршка пољопривредној политици и IPАРД комплементарним структурама

Сврха пројекта је подршка унапређењу пољопривреде и руралног развоја у Босни и Херцеговини, нарочито кроз подршку успостављања и развоја структура усклађених са ЕУ, у циљу будућег коришћења финансијске подршке предприступних фондова Европске уније. Главни партнери пројекта су Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Канцеларија за координацију и хармонизацију плаћања у пољопривреди, ентитетска министарства пољопривреде и Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ. Основни фокус пројектних активности је на развоју кадровских и институционалних капацитета на државном, ентитетском/Брчко Дистрикт нивоу, у сврху хармонизације и прогресивног усклађивања релевантних владиних политика и мјера са Европским инструментом предприступне подршке (IPA) и његовом компонентом која се односи на рурални развој (IPАРД).

Обука и подршка биће пружена руралним заједницама које учествују у планирању руралног развоја, а особе одговорне за програмирања биће обучене да планирају, врше консултације, шире информације, имплементирају и прате утицај владине подршке у области пољопривреде и руралног развоја, у складу са захтјевима IPАРД-а и Заједничке аграрне политике (CAP) Европске уније.

Пројект траје 23 мјесеца. Имплементира га конзорцијум који предводи Nulla & Co Human Dynamics.

Компонента 2. Подршка Управи БиХ за заштиту здравља биља - главни циљ пројекта је успостављање интегрисане националне фитосанитарне службе способне да креира и имплементира политику здравља биља БиХ у складу са ЕУ законодавством, међународним обавезама и стандардима у овој области. Пројект је успјешно реализован. Поред урађених подзаконских аката, обука фитосанитарних инспектора и особља у фитосанитарним лабораторијама, урађене су и брошуре за фитосанитарне инспекторе за поједине штетне организме.

Компонента 3. Унапређење система квалитета БиХ легислативе у области безбједности хране кроз обезбјеђења опреме лабораторијама за контролу хране – са имплементацијом се започело у 2011.

IPA 2009

Компоненте 1 и 2: „Подршка за развој пољопривредног тржишног информационог система (AMIS) и Система за идентификацију земљишних парцела (LPIS)“ – 3,4 мил ЕУР

Корисници овог пројекта нису успјели да постигну сагласност о кључним аспектима за његову имплементацију и то у вези институционалних капацитета, модела имплементацијске структуре и протока података. Ради непостојања договора у вези програма руралног развоја, система плаћања и цјелокупне IPАРД оперативне структуре у Босни и Херцеговини, Европска Комисија је отказала овај пројект техничке помоћи Босни и Херцеговини, а предвиђена средства преусмјерила у друге области.

Компонента 3. Израда секторских анализа за IPАРД програм – Имплементација ове компоненте је завршена половином 2012. године. Припремљено је пет анализа које ће бити коришћене при изради програма руралног развоја у Босни и Херцеговини.

IPA 2009 Подршка ветеринарству и фитосанитарној заштити – 3.2 мил. ЕУР

Компонента 1. Програм искорјењивања класичне свињске куге и контрола бјеснила у Босни и Херцеговини – (Ре)вакцинација. На основу ЕУ иницијативе за искорјењивање одређених заразних болести животиња (бјеснило и класична свињска куга код дивљих животиња) у региону, у БиХ је у априлу 2012. године започета имплементација пројектних активности. Проведена је активност оралне вакцинације лисица против бјеснила у прољеће и у јесен 2012. године. Вакцинација је проведена на свим ненасељеним подручјима на територији цијеле Босне и Херцеговине, дистрибуцијом мамаца са вакцином из зрака, уз коришћење софистициране опреме која осигурава увид у локацију и густоћу дистрибуисаних мамаца, те осигурава да се мамци не бацају у близини насељених мјеста.

Осим наведеног, представници Канцеларије за ветеринарство су учествовали и на регионалним радионицама и симулацијској вјежби за класичну свињску кугу које су организоване од стране IPA пројекта за више земаља. Као наставак активности Канцеларија је у сарадњи са надлежним органима ентитета припремила приједлог пројектног физцхе-а за IPA 2012, у који је поред оралне вакцинације лисица укључен и наставак активности вакцинације малих преживара против бруцелозе, те вакцинација и означавање паса луталица. Наведени пројектни приједлог је у пуном износу одобрен од стране Европске комисије.

Компоненте 2. и 3. “Повећање капацитета ветеринарске и фитосанитарне службе у БиХ за контролу здравља животиња и биљака и безбједности хране”- у фази је израда техничке спецификације опреме за фитосанитарне лабораторије (450.000 ЕУР) и израда радног задатка (TOR-a) за twinning light (250.000 ЕУР) пројект, а предвиђена је и обука за особље у фитосанитарним лабораторијама. Очекује се почетак имплементације до средине 2013. године.

IPA 2010 „Пилот подршка мјерама IPARD типа у БиХ“ – 3 мил. ЕУР

Планирано је да умјесто крајем 2012. реализација пројекта започне са имплементацијом у јануару 2013. Имплементациона институција је Организација Уједињених Нација за храну и пољопривреду (FAO). Основна сврха овог пројекта је додјела грант средстава за рурални развој у складу са мјерама IPARD типа.

У 2012. години програмиран је Twinning пројект за IPA 2012 „Даље јачање фитосанитарног сектора“ (1.500.000 ЕУР) - почетак имплементације очекује се почетком 2014. године.

IPA компонента II – Прекогранична сарадња

У оквиру друге компоненте IPA-е – прекограничне сарадња, БиХ учествује у шест програма: у три билатерална програма прекограничне сарадње са Хрватском, Србијом и Црном Гором, у једном програму прекограничне сарадње са државама чланицама – IPA Јадрански програм, те у два програма транснационалне сарадње Југоисточна Европа (SEE) и Медитеран (MED). Сви програми имплементирају се путем грант шема за које се објављују позиви за подношење пројектних приједлога. Активности везане за реализацију програма прекограничне/транснационалне сарадње у БиХ су у надлежности Дирекције за европске интеграције/Сектор за координацију програма помоћи ЕУ/Одсјек за прекограничну сарадњу, међународне и посебне програме помоћи Европске уније.

Помоћ из Инструмента техничке помоћи Европске комисије - TAIEХ

TAIEХ (Technical Assistance and Information Exchange)– TAIEХ је техничка помоћ и инструмент за размјену информација у оквиру Генералног директората за проширење Европске комисије (DG ENLARG). Циљ TAIEХ- а је да земљама новим чланицама Европске уније, земљама у процесу приступања, земљама кандидатима и земљама Западног Балкана

пружи краткорочну техничку помоћ у складу са општим циљевима политика Европске комисије, у пољу приближавања, транспозиције и увођења легислативе Европске уније.

У Босни и Херцеговини је током 2012. године у областима пољопривреде, исхране и руралног развоја одржано 15 ТАИЕХ радионица, 16 експертских мисија и једно студијско путовање. Корисници обука су представници Министарства спољне трговине и економских односа, представници Министарстава пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарстава пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ, Одјељења за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларије за ветеринарство БиХ и представници других институција и организација чији је рад непосредно везан за област пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја (ветеринарски инспектори, лабораторијско особље итд.). Радионице, студијска путовања и експертска мисија су организовани од стране корисника и у сарадњи са ТАИЕХ канцеларијом из Брисела.

Остали програми и пројекти међународне помоћи за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја у Босни и Херцеговини

Половином 2012. започела је имплементација Пројекта развоја наводњавања (Irrigation Development Project - IDP) финансираног средствима кредита Свјетске банке, а којег имплементирају ентитетске јединице за координацију пројеката. Током 2012. године, настављена је реализација петог пројекта за унапређење руралног предузетништва финансираног средствима позајмице из фондова IFADa (International Fund for Agricultural Development) – Међународни фонд за развој пољопривреде и OPES Фонда за међународни развој (OFID – OPES Fund for International Development), уз додатак доприноса ентитетских влада Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, доприноса корисника и доприноса од PFIa/ учесничких финансијских институција. Општи циљ овог пројекта је повећање прихода сиромашнијих становника на селу у пројектним подручјима оба ентитета. У априлу 2011. године, SAD/USAID иницирали су Пројект промоције предузетништва у сеоским подручјима кроз јачање конкурентности и тржишног потенцијала у БиХ са циљем да се повећа конкурентност у производњи воћа и поврћа у сјевероисточним подручјима БиХ, те су активности настављене и у 2012. години.

SAD/USAID су наставили финансирати Пројект активности за генерисање запошљавања у руралним подручјима (REGA), са циљем да се оформи приватно-јавно партнерство за развој и проширење сектора јагодичастог воћа (трешње и бобичасто воће). Од пројекта се очекује да ће ангажовати отприлике 230 пољопривредника у области одрживе производње јагодичастог воћа, како би се промовисала њихова производња путем домаћих прерађивача хране, и осигурао приступ кредитима кроз микро кредитну организацију Партнер. Америчка организација за међународни развој (USAID) и Шведска агенција за међународну сарадњу (SIDA) су партнери у пројекту развоја тржишне пољопривреде – Fostering Agricultural Markets Activity (FARMA Пројекта). Пројект обухвата период од августа 2009. до фебруара 2015. Циљ пројекта је брз, одржив и свеобухватан економски развој на бази стварних потреба и усмјерен је ка побољшању конкурентности произвођача пољопривредних и прехранбених производа у Босни и Херцеговини. Сврха пројекта је развој еколошки одрживе производње, прераде и продаје пољопривредних производа са додатом вриједношћу. Сектори које пројект покрива су млекуарство, љековито биље и мед, воће и поврће. Пројект такође пружа подршку институцијама у БиХ у превазилажењу препрека за извоз производа биљног и анималног поријекла у Европску унију. FARMA пројект је већ остварио резултате у облику повећане конкурентности БиХ пољопривредника и агро бизниса, те је успјешно пронашао и отворио нова тржишта за БиХ производе.

Шведска/SIDA је такође наставила подржавати трговину животињама и стимулацију извоза, елиминишући извозне баријере за животиње и производе животињског поријекла из БиХ, кроз провођење Пројекта за унапређење трговине животињама и производима животињског поријекла - ИТАР. Циљ пројекта је да се побољша здравље животиња као и људско здравље у БиХ, кроз јачање капацитета Канцеларије за ветеринарство у спровођење мјера за сузбијање заразних болести животиња.

У 2012 години, Италија/CI је путем провођења пројекта Институционалне подршке општини Сребреница наставила подржавати општину Сребреница у процесу социо-економског развоја пољопривредно-прехрамбеног подсектора и интегрисаног развоја руралних подручја БиХ, повратка избјеглица и успостављање мултиетничке заједнице у подручју Братунца.

Поред тога, кроз пројект Пилот акције за интегрисани пољопривредни развој и ревитализацију територије у БиХ, Италија/CI је пружала подршку Министарству спољне трговине и економских односа у припреми легислативе у области виноградарства и винарства на нивоу Босне и Херцеговине. У јануару 2012. године, Италија/CI је такође започела провођење новог пројекта Ruralia– Развој жена у руралним подручјима у Босни и Херцеговини, и наставила подржавати креацију и промоцију еко-туристичке понуде и одрживог туризма у Босни и Херцеговини.

Помоћ Републике Чешке је усмјерена на пружање подршке за повећање производње млијека у БиХ. Пројект има за циљ да пренесе искуство и знање Републике Чешке у управљању сточарством као и у погледу економске трансформације потребне за приступање ЕУ. Такође, Република Чешка је укључена и у активности пројекта FARMA.

Норвешка је наставила имплементацију пројекта Пољопривредни развој. Пројект има за циљ да осигура образовање, знање и изградњу капацитета у БиХ кроз подршку дату пољопривредним школама, са посебним фокусом на развој пословања и изградњу компетентности у секторима пољопривреде и образовања.

Јапан /JICA наставио је подржавати пољопривредни и рурални развој кроз Пројект изградње повјерења преко развоја пољопривредних и руралних предузећа (SACRED), са циљем да се побољша економско самопоуздање и изгради повјерење међу локалним становницима регије Сребренице. У складу са својим стратешким циљевима, Јапан/JICA ће и у наредном периоду подржавати пољопривредни и рурални развој кроз пројект SACRED.

Организација за храну и пољопривреду Уједињених народа (Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO) нуди директну помоћ у развоју, скупљајући, анализирајући и дистрибуирајући информације; даје савјете надлежним институцијама у вођењу политике, те дјелује као међународни форум за отворену расправу о проблемима хране и пољопривреде. Од свог оснивања, FAO ради како би искоријенио сиромаштво и глад, повећао пољопривредну продуктивност, осигурао прехрамбену сигурност те побољшао квалитет живота становништва у руралним подручјима. FAO је у Босни и Херцеговини присутан кроз пружање техничке помоћи у припреми Националне стратегије за комасацију земљишта и кроз Пројект за јачање спремности корисника и институција за ИРАРД. Такође, FAO пружа помоћ Босни и Херцеговини кроз регионалне пројекте у области руралног развоја и аквакултуре. Током 2012.године Форуму активних донатора за Босну и Херцеговину придружила се и Република Словенија кроз пројект за оспособљавање капацитета Канцеларије за ветеринарство БиХ за европске послове.

14.3. Међународни билатерални споразуми

У извјештајном периоду је у складу са законском процедуром припремана је документација с циљем закључивања билатералних споразума о развојној помоћи у области пољопривреде и то са Исламском Републиком Иран, Италијом, и Мађарском. У наредној 2013.години очекује се званично потписивање наведених споразума.

14.4. Чланство у међународним тијелима и организацијама (OIV, SWG)

Међународна организација за вино и винову лозу (OIV)

Након пријема у чланство, Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине редовно прати OIV активности достављајући све потребне податке надлежним институцијама. У октобру 2012.године Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је од Генералног Директората OIV-еа достављен упитник за прикупљање података о вину и производима на бази вина који је припремљен и достављен. Сарадња са OIV-ом наставиће се и у предстојећем периоду.

Стална радна група за регионални и рурални развој Југоисточне Европе (SWG RRD)

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ континуирано прати, учествује и иницира активности од интереса за укључене институције из БиХ у регионалну SWG платформу.

15. Приоритети сектора пољопривреде у 2013. години

Приоритети и мјере политике у пољопривреди, исхрани и руралном развоју у 2013. години и начин реализације

1. Израда новог Закона о вину и подзаконских аката ради провођења Закона о вину Босне и Херцеговине

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке Савјета министара БиХ

Статус извршења: Израђен нацрт закона и достављен у процедуру разматрања и усвајања.

2. Израда Закона о органској производњи и уређење законског оквира о органској производњи потребног за развој и јачање органске производње у Босни и Херцеговини

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке Савјета министара БиХ

Статус извршења: Израђен нацрт закона и достављен у процедуру разматрања и усвајања.

3. Израда приједлога измјена и допуна Закона о храни, Закона о ветеринарству и Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, Канцеларија за ветеринарство, Агенција за безбједност хране, ентитетска министарства пољопривреде и Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке Савјета министара БиХ

Статус извршења: Израђена три нацрта закона и достављени у процедуру разматрања и усвајања.

4. Израда регулативе за тржишне стандарде квалитета воћа и поврћа

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, надлежна ентитетска министарства и Брчко Дистрикт БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке Савјета министара БиХ

Статус извршења: Израђен нацрт регулативе и достављен у процедуру разматрања и усвајања.

5. Реализација активности Мапе пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла и „хигијенског пакета“

Задужени: Све институције укључене и задужене за имплементацију активности Мапе пута за извоз с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке Савјета министара БиХ

Статус извршења: Примјена прописа и процедура, законска процедура успостављања стандарда.

6. Припрема плана активности заштите домаће производње у контексту примјене ЦЕФТА споразума

Задужени: Све институције укључене и задужене за имплементацију и реализацију активности за заштиту домаће производње

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке Савјета министара БиХ

Статус извршења: Реализација мјера, примјена прописа и контрола процедура.

7. Израда Нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, ентитетска министарства пољопривреде, Брчко Дистрикта БиХ и друге релевантне институције на државном и ентитетском нивоу

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Израђен стратешки план и достављен у процедуру разматрања и усвајања.

8. Успостављање оперативне структуре за коришћење предприсупних фондова у оквиру IPA предприсупне помоћи (IPARD)

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, ентитетска министарства пољопривреде, и Брчко Дистрикт БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Дефинисање модела оперативне структуре у складу са ЕУ захтјевима и уставним надлежностима у БиХ

9. Хармонизација подстицајних мјера у циљу успостављања једнаких услова за све пољопривредне произвођаче у земљи и побољшање конкурентности производње

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ – Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју, ентитетска министарства пољопривреде, и Брчко Дистрикт БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Успостављен оквир хармонизованих мјера подршке.

10. Успостављање Пољопривредног информационог система и припрема Одлуке о Регистру пољопривредних газдинстава и Регистру клијената

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ – Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, ентитетска Министарства, Брчко Дистрикт БиХ и друге укључене институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Дефинисана структура пољопривредног информационог система и донешена Одлука.

11. Реализација обавеза и приоритета из Споразума о стабилизацији и придруживању и Европског партнерства

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ – Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, ентитетска Министарства пољопривреде, Брчко Дистрикт БиХ и друге релевантне институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Координација реализације преузетих обавеза и отворених питања

12. Израда Плана преузимања правне стечевине Европске уније у области пољопривреде и руралног развоја

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ – Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, ентитетска Министарства, Брчко Дистрикт БиХ и друге релевантне институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Израда плана и приоритета за преузимања ЕУ регулативе у области пољопривреде, безбједности хране и рибарства.

13. Иницирање, потписивање и реализација билатералних споразума за унапређење сарадње и трговине

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ у сарадњи са надлежним институцијама

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Потписани споразуми којим се олакшава трговина пољопривредним робама и унапређује међудржавна сарадња.

14. Реализација одобрених пројеката из програма IPA 2008 и 2010

Задужени: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, ентитетска министарства, Брчко Дистрикта БиХ и друге релевантне институције

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Израда стратешких докумената, процедура и успостављање неопходних структура.